

„Să nu ne mai facem inimă rea și spaimă gândindu-ne că lumea românească ar fi mai stricată decât altele. Nu; neamul acesta nu e un neam stricat; e numai nefăcut încă, nu e până-acuma dospit cumsecade.”

I.L. Caragiale

Se distribuie GRATUIT

An VII Nr. 51 Octombrie-Noiembrie 2016

CLIPA

Magazinul actualității culturale românești

Director fondator: DINU SĂRARU

Editor: Fundația Națională pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani” și Arhiepiscopia Râmnicului

Patru fii de țărani din Oltenia de sub munte, sihaștri în veacul al XVII-lea în munții Coziei și apoi ctitori de mănăstiri au intrat voievodal în calendarul creștin-ortodox. *Sfânta Liturghie și Proclamarea Canonizării Sfinților Cuvioși Daniil și Misail și a Sfinților Cuvioși Neofit și Meletie*

Acad. Ion Aurel Pop

Românii și România în Marele Război al Întregirii

Marele Război – deși a început în sud-estul Europei, în Balcani – a fost temeinic pregătit în Europa Occidentală și Centrală, ca și peste Ocean sau în Imperiul Țarist. Natural, în urma atentatului de la Sarajevo, micile țări și popoare din regiunea balcanică au fost blamate iarăși, ca fiind „butoiul cu pulbere al Europei”. În vara anului 1914, în urma unei propagande bine orchestrate, chiar și opinia publică din marile puteri era în favoarea războiului, pentru redobândirea „gloriei” pierdute, pentru „ revanșa ” în fața unor înfrângeri din trecut, pentru „pământuri strămoșești” care trebuiau recuperate etc. Guvernele, mult mai realiste decât poporul, nu urmăreau altceva decât interesele fiecărei țări și națiuni.

Chiar noțiunea de națiune avea înțelesuri diferite în vest (unde se confunda cu statul și avea sens primordial politic) față de est (unde națiunile erau etno-lingvistice și tindeau să distrugă imperiile multinaționale, spre a forma state noi, adecvate acestor națiuni). Doar partidele de stânga criticau războiul, dar și unele dintre acestea (partidele social-democrate din Occident) au aprobat, până la urmă, direct sau tacit, intrarea țărilor lor în luptă.

România era în 1914 o țară europeană mică, cu formă de guvernare monarhică (era un regat), având 137,000 de km pătrați și circa 7,4 milioane de locuitori. Mai mult de jumătate dintre toți românii de atunci trăiau în alte state decât România, o parte mai mică în Imperiul Rus (în jumătatea Moldovei dintre Prut și Nistru, numită Basarabia, ocupată de ruși în 1812, iar o parte mult mai mare în Imperiul Austro-Ungar (în Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina); alți români trăiau în Balcani, la sud de Dunăre, în Serbia, Grecia, Albania etc. Toate aceste provincii istorice menționate, din imperiile țarist și austro-ungar, aveau populație majoritar românească. Acești români din afara României au trebuit să participe la Primul Război Mondial încă din 1914, odată cu intrarea țărilor lor în luptă.

Continuare pe pagina 6

† I.P.S. Dr. Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului

Sfinții Cuvioși Neofit și Meletie de la Mănăstirea Stânișoara și Sfinții Daniil și Misail de la Mănăstirea Turnu – modele actuale de viață creștină

La 28 septembrie 2016, odată cu sfințirea Mănăstirii Antim din Râmnicu-Vâlcea, a avut loc și proclamarea oficială a canonizării a patru cuvioși vâlceeni, canonizare aprobată de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința din 24 februarie 2016. Acest act sfânt reprezintă o bucurie mare pentru că acești sfinți nevoitori au sfințit cu rugăciunile și priveghele lor pământul Țării Românești din Oltenia de sub Munte și mijlocesc înaintea lui Dumnezeu pentru poporul dreptcredincios de pe aceste plaiuri. Importanța acestora în viața credincioșilor ne face să subliniem și importanța revalorificării lor în viața cotidiană.

Sfințenia este realitatea îndumnezeirii omului, realitatea sălășluirii lui Dumnezeu în sufletul și trupul credinciosului, așa cum spune Sfântul Apostol Pavel: „Nu mă trăiesc eu, ci Hristos este Cel care trăiește în mine” (Galateni 2, 20). În Biserica Ortodoxă, sfințenia nu este doar un ideal, un deziderat spre care credinciosul tinde, fără a putea gusta vreodată din acesta, ci se arată a fi o realitate din care acesta se împărtășește continuu și spre care cu nevoință se îndreaptă neîncetat.

Sfinții își închină cu totul viața lui Dumnezeu și își supun voia voii lui Dumnezeu. Prin ascultarea de voia lui Dumnezeu omul revine la ordinea dumnezeiască, dinaintea căderii în păcat. Prin ascultare, omul își însușește voia dumnezeiască, lepădându-se de voia proprie, astfel se face pe sine părtaș vieții dumnezeiești, dobândind ca dar Duhul Sfânt. Astfel se reliefează importanța ascultării în viața omului și, mai ales, în viața celui ce se leapădă de toate ale lumii acestea și dorește să își ia crucea și să-L urmeze pe Hristos. Temelia sporirii duhovnicești a monahului este ascultarea de Dumnezeu prin părintele duhovnicesc.

Continuare pe pagina 9

Dinu Săraru

Civilizația „pistrită”

— Au apărut și la noi, aici, în Oltenia de sub munte, cum zici dumneata, „case pistrite” – îmi spune unul dintre ultimii țărani bătrâni ai Slătioarei –, care „am apucat și timpurile normale și știu ce vorbesc”, zice el. N-apuci bine să intri în Slătioara și, pe stânga, o casă roșie ca focul. Dracul a mai văzut așa ceva, aici, sub munții Căpățâni unde, ca la Hurezi la curțile Brâncovenilor, totul e alb ca varul?! Și nu mergi mult și, pe stânga, altă casă roșie cum e cărămida arsă prea mult și de jur-împrejur pereții albi ai caselor noastre din timpurile normale. Mai mergi, ce mai mergi ai, când să dai cu ochii de biserica satului ca o catedrală și de școala satului de-acum o sută de ani, albe și ele cum e zăpada, îți iese în față o vilă „pistrită” și ea, și tot roșie! Unde dracu or fi văzut oamenii ăștia casele roșii, fiindcă dacă s-au întors cu ceva, când s-au întors din Europa, de la îngrijit babe și moși și de la cules căpsune și scos bolovani din câmpurile pregătite pentru arătură, cu altceva n-au venit, decât cu câte o geoașă de mașină, luată cu chirie ca să ne scoată ochii, și cu pereții ăștia roșii?! Și nu treci bine de casa dumitale și, pe dreapta, un amărât care moștenise o locuință de învățator, cum își făceau învățătorii pe timpul meu, cu scară cu stâlpii albi ca laptele și cerdac alb și el ca laptele, a spoit-o galbină, ca galbinul din steag; și se strepezesc ochii și te trec lacrimile de când răsare soarele și până apune, când trebuie să te uiți la pereții ei. Și iar mai mergi ce mai mergi, și treci de Casa de cultură albă, și treci de Primăria albă și, când urci priporul care duce la Milostea, altă casă roșie și alta galbină ca gălbenușul oului și te freci la ochi și nu mai știi dacă mai ești în Oltenia.

Continuare pe pagina 4

Laurențiu Dimișcă în cadrul proiectului cultural Bucureștii de azi, viziunea artiștilor de mâine – Galeria Contrast

Laurențiu Dimișcă, Categoria Reabilitate, The Ark

Laurențiu Dimișcă, Categoria Reabilitate, Caru cu bere, Bon Viveur

Laurențiu Dimișcă, Categoria Demolată, Cinema Feroviar, Teatru vs Cinema, dramă urbană

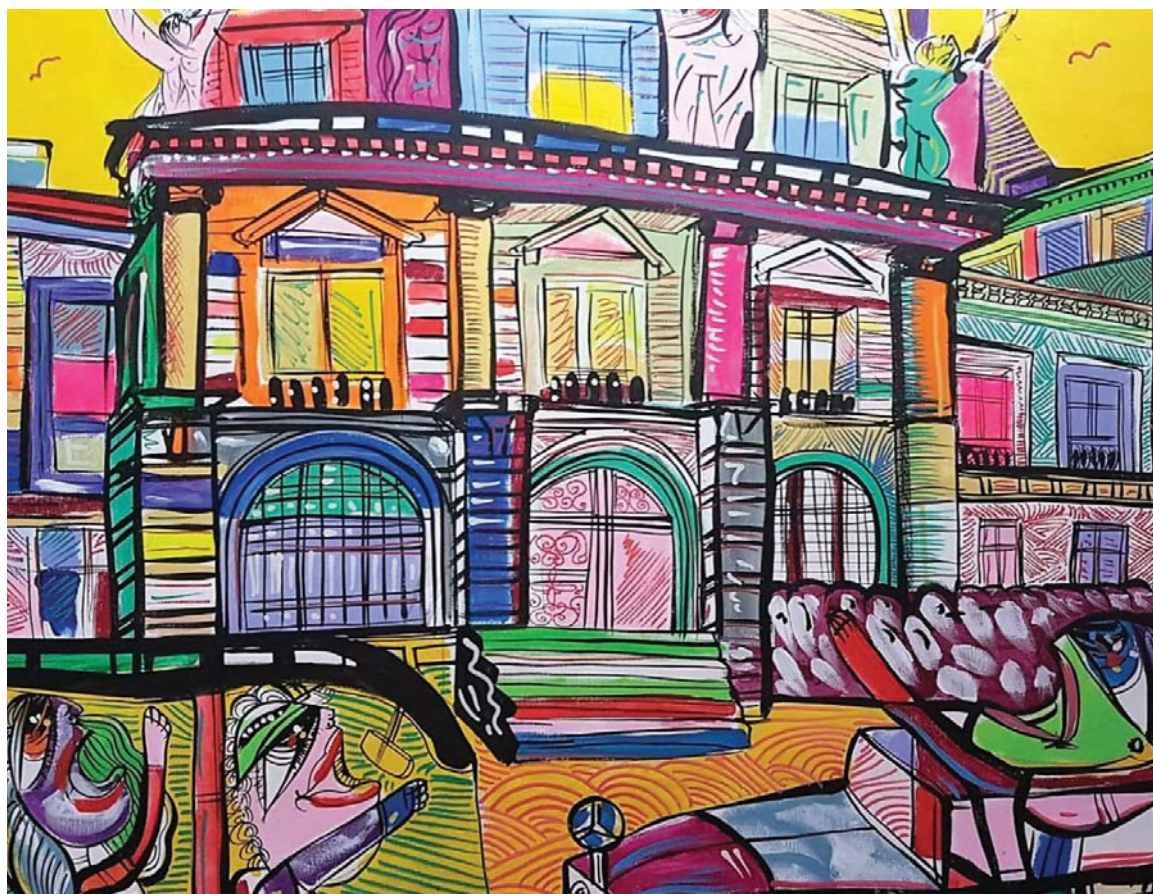
Laurențiu Dimișcă, Categoria Degradate, Casa Floru, Bucureștii de ieri

Laurențiu Dimișcă, Categoria Conservate, Hanul Manuc, Ieri, astăzi și to be continued

Laurențiu Dimișcă, Categoria Degradate, Uzinele Malaxa, Remember Epoca de Aur

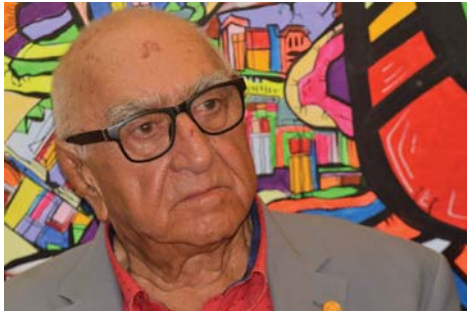
Laurențiu Dimișcă, Categoria Conservate, Casa Melik, Th. Palady in the house

Expoziția de pictură *Bucureștii de azi, viziunea artiștilor de mâine* este un frumos cadou oferit atât bucureștenilor cât și celor care vin în capitală, pentru a se bucura de 35 de relevante fresce, reprezentând povești ale unor clădiri emblematiche.

Este vorba de un nobil act de promovare al patrimoniului cultural-turistic al Bucureștiului, subliniind identitatea culturală și istorică a capitalei noastre și încurajând astfel turismul cultural prin intermediul unor lucrări de artă plastică.

Vernisajul expoziției și lansarea albumului au avut loc în prezența unor distinși invitați, în ziua de 31 august 2016, la Galeria Contrast din str. Icoanei nr. 23.

Scriitorul Dinu Săraru, fondatorul Fundației Naționale „Niște țărani”

„Îl felicit pe Sorin Mihăilescu pentru acest spațiu expozițional. Despre expoziție și despre autor își vor spune părerea specialiștii și am văzut câțiva importanți; unul chiar foarte important, pe care eu îl prețuiesc foarte mult.

Mulțumesc generalului locotentent Olimpiodor Antonescu, care este președintele executiv al fundației «Niște țărani» și care, cu siguranță, va duce mai departe programul ei și, cred, că în acest spațiu și alături de solidaritatea lui Sorin Mihăilescu, se vor împlini și multe din proiectele noastre comune, pe care Sorin le anunță cu atâta patimă și cu atâta drag și sunt convins că așa va fi.

Vă urez să fiți fericiți, să fiți sănătoși și să ne bucurăm unii de alții într-o vreme care este atât de tulbură și atât de încărcată de ură, încât trebuie să fim curajoși ca să fim prieteni!”

Sorin Mihăilescu – gazda evenimentului, vicepreședinte al Fundației Naționale „Niște țărani”, fondator Contrast

„Vreau să vă mulțumesc că ați venit în acest spațiu pe care l-am dorit foarte mult.

Doresc să-mi dați voie să adresez mulțumirile mele maestrului Dinu Săraru pentru încrederea pe care mi-a acordat-o acum 18 ani, aceea de a fi înrolat într-un vis frumos al Domniei Sale și care se numește Fundația Națională pentru Civilizație Rurală «Niște țărani», acordându-mi onoranta funcție de vicepreședinte.

Am făcut multe proiecte împreună și aștept, și îmi doresc să mergem pe acest frumos drum deschis de dumnealui și să continuăm, împreună cu domnul general Olimpiodor Antonescu, actualul președinte al fundației. Totodată doresc să îi amintesc și pe profesorul Cornel Miftode, președintele Fundației Imago,

alături de care am început, acum 31 de ani, la Piatra Neamț, să deslușim fascinanta lume a tiparului. Tot din orașul de la poalele Pietricicăi a plecat și prietenul meu Laurențiu Dimișcă, împreună cu care am realizat câteva proiecte îndrăznețe. Acum, prin aceste tulburătoare legende ale unor bijuterii arhitecturale, cred că Laurențiu Dimișcă a cucerit Bucureștiul. Am fost încântat să răspund provocării lui Laurențiu de a expune în Galeria Contrast, născută din dorința de a crea un spațiu merit să pună în valoare un sfert de secol de istorie culturală Contrast.

Albumele de artă, cărțile, calendarele, evenimentele Contrast au fost zămislite în compania unor remarcabile personalități, înțelepți în meșteșugul slovelor, reputați istorici, inimoși slujitori ai artelor frumoase. Și dacă am fost răsfățați de soartă să fim alături de mari nume intrate în galeria valorilor identității naționale, îndrăznim să pășim mai departe pe acest mirific drum.

Galeria Contrast își deschide porțile, iar noi ne deschidem sufletul, cu dragoste și emoție, întru desăvârșirea unui fericit destin cultural.

Acest proiect cu tema *Bucureștii de azi. Viziunea artiștilor de mâine*, sper să-l continuăm cu un alt proiect de-al meu mai vechi intitulat *Cu dragoste, din București*.

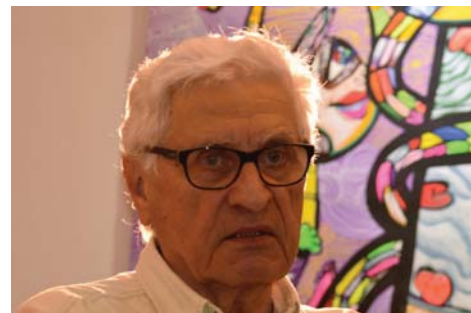
Vă invit să vă bucurați de culoare, să vă bucurați de Dimișcă, să vă bucurați de... București.”

Olimpiodor Antonescu – președintele Fundației Naționale „Niște țărani”

„Doar câteva cuvinte vreau să vă adresez, după ce a vorbit Sorin, în calitate de gazdă și de președinte al Contrast, și după el a vorbit și maestrul Dinu Săraru, fondatorul Fundației Naționale «Niște țărani», și eu mă bucur să vă salut călduros, în calitate de președinte executiv al Fundației și de partener al celor care au organizat de fapt acest eveniment, și anume: Fundația Outsider Art, a cărei președinte este chiar autorul acestei expoziții și al albumului.

Problemele specifice acestui eveniment vor fi detaliate de maestrul Laurențiu Dimișcă și de liderul proiectului ce se va ocupa de eveniment și de ceilalți, care văd cu ochii artistului, ceea ce reprezintă această expoziție și albumul care a fost elaborat.”

Scriitorul Tudor Octavian

„Trebuie să-mi cer scuze pentru că suntem aici, câțiva oameni venind din alt mileniu: ne-au ajuns vremurile!

Legitimitatea mea la această adunare este un tip de apreciere foarte bine

documentat al operei lui Laurențiu Dimișcă. Am colindat planeta învățând bine în ultimii 25 ani unde ne e locul și care ne este contribuția și pot să spun că ceea ce face Laurențiu, ceea ce produce Laurențiu Dimișcă și locurile unde expune, țin de un tip de istorie mult mai importantă decât pare acum.

Laurențiu Dimișcă trăiește un paradox: este mult mai cunoscut în Europa cultivată și activă, în ceea ce privește piața și interesele artei contemporane, decât la noi.

Când vezi un album cu mai mulți artiști outsiders de rang european, descoperi că toți au ceva comun: un anume tip de libertate foarte controlată. Controlată artistic, estetic, controlată de lumea în care trăim, iar expoziția de astăzi este un exemplu de cum poate fi privit Bucureștiul care este generatorul celor mai multe opinii.

Nu există român care să nu aibă o părere, acum, foarte accentuată despre București. Aici avem un tip de accent feeric: un București care, să fim cinștiți, nu există, dar care ne permite să-l privim prin ochii lui Dimișcă. Aici este noutatea acestor outsiders.

Nu trebuie să fi foarte cultivat ca să treci de partea lor. Se poate și așa... Este relația cu pictura aceasta, pe care mulți dintre dumneavoastră o văd pentru prima oară în splendoarea ei și care ni se pare atât de familiară.

Această pictură pare să fie violentă și, dintr-o dată, este prietenoasă. Este foarte ciudat că un lucru făcut să bruscheze imaginația, trecutul tău cultural, dintr-o dată devine foarte familiar. Și știți de ce? Pentru că toată pictura outsiderilor are în centru său umanul, omul... Pictorii obișnuși pictează imagini despre sat, păduri, peisaje, clădiri, orice. Foarte puțini se mai încumetă astăzi să aducă, în centrul preocupărilor lor, individul și trăirile sale. Pictura outsiderilor – să mă ierte Dimișcă, pentru că vorbesc în general despre outsider –, aici, în această galerie, este vorba despre un fel de Papă al mișcării.

Repet și vă spun: Laurențiu Dimișcă este puțin cunoscut în România, dar este foarte agreat în Europa. Are și transcrieri în grafia altor limbi. Este un artist internațional asimilat bine de Europa care este destul de rece cu artiștii veniți din partea asta de lume. Este tânăr, să-i dea Dumnezeu să fie sănătos la minte și să aibă puterea de a îndura.”

Pictor Laurențiu Dimișcă

„În primul rând vreau să mulțumesc pentru parteneriatul cu societatea Contrast Art, care ne-a oferit acest spațiu unde să lansăm albumul. Acest spațiu este în centrul Bucureștiului. Mulțumesc Fundației «Niște țărani» pentru că, împreună cu Fundația Outsider și Fundația Imago, reușim să vorbim despre o realitate a noastră românească.

Ceea ce eu, prin intermediul expoziției

de față, am fost incitat, să zicem solicitat, să introduc în lucrările mele nu neapărat arhitectura de tip București pentru că, așa cum bine știm, Bucureștiul are o multitudine de stiluri; mă refer la clădirile care au mai rămas și care n-au fost distruse de comuniști. Eu am văzut toată provocarea asta ca pe un manifest a ceea ce înseamnă patrimoniul cultural românesc și în speță patrimoniul Bucureștiului și am contribuit la o punere a unui semn de întrebare vis-à-vis de cum trebuie să avem grijă de patrimoniul nostru care înseamnă identitatea nației.

Ne pierdem patrimoniul și nu avem grijă de el, parcă suntem ai nimănui, asta făcând o paralelă cu ceea ce știu italienii și beneficiază de pe vremea Renașterii sau francezii de pe vremea artiștilor ce au făcut în trecut.

Noi, prin intermediul artei combinate cu arhitectura, am încercat să punctăm niște aspecte, niște întâmplări care fac ca unele clădiri, unele istorii, unele povești, unele vieți să dispară din decorul cu care am fost obișnuși, cel puțin în București, bucureștenii au fost obișnuși să vadă clădirile respective.

Am creionat aceste istorii cu speranța că generațiile viitoare vor descoperi lucrările mele și, poate, vor avea grijă de aceste clădiri superbe. Recunosc că mă uit acum foarte atent la clădirile din București și descopăr că este fascinant din multitudinea de stiluri, din ceea ce a mai rămas și, cred eu, că proprietarii spațiilor respective vor reuși să le renoveze, să le restaureze așa cum cei din alte țări au reușit să-și conserve patrimoniul.

Vreau să spun că la proiectul acesta am lucrat vreo șase luni. A fost o muncă de documentare la tot ce înseamnă case demolate, case reabilitate și proiectul a fost creionat de Alina, bineînțeles cu sprijinul A.F.C.N.

A mai fost și Asociația Rhabillage și o asociație implicată în reabilitarea clădirilor care plâng în București. La un moment dat ne-a sprijinit și I.C.R. la proiect.

Cuvântul «proiect» sună așa, mai ciudat, în sensul: «Dimișcă, tu ce părere ai despre București?»

Și asta a fost răspunsul meu. Aceasta este părerea mea despre București!”

Mircea Radu Iacoban

Încă un monument la Iași

Din toamnă, zestrea statuară a Iașiului va fi și mai bogată: se fac pregătiri pentru începerea lucrărilor de amenajare a unui ansamblu memorial în zona așa-numitului „centru civic”, unde va fi amplasat bustul marelui scriitor liric clasic georgian Besarion Gabașvili, dimpreună cu piatra de mormânt a celui ce a murit la Iași în decembrie 1791. Fusese înhumat în cimitirul Bisericii „Sfânta Vineri”, atestat documentar în zona actualei Hale Centrale. Și biserica, și cimitirul au dispărut către sfârșitul veacului XIX, dar piatra de mormânt, adevărată operă de artă, s-a păstrat, o vreme, la mănăstirea Golia, apoi în sectorul demolat al Lapidariumului; acum se află în inventarul Muzeului de Istorie de la Palatul Culturii. Foarte puține se știau despre clasicul georgian ce și-a sfârșit zilele la Iași în veacul XVIII până când, în 1977, la Editura „Junimea”, i-am publicat *Oștile tristeții*, întâia și până acum singura culegere din versurile lui traduse în România. Tot atunci s-a lansat și ideea ridicării unui

bust – au trebuit să treacă aproape patru decenii până la soluționarea doleanței georgienilor ce acordă înaltă prețuire amintirii reprezentantului de frunte al liricii lor clasice, dar și demersurilor întreprinse în acest sens de fosta Asociație a Scriitorilor din Iași. Cartea lui Gabașvili, căruia contemporanii îi spuneau Besiki (cu acest nume figurează pe pagina de titlu) s-a publicat prin strădania doamnei Fanny Gingișvili, cea care a înființat, în 1962, primul curs de limbă și literatură română la Universitatea din Tbilisi. Printre colaboratorii principalei autoare a traducerii (Dumitru M. Ion, Dinu Flămând, Laly Cociladze), s-a numărat și fiul ei, inginerul Gary Gingișvili, un excelent cunoscător al limbii și civilizației românilor. Este cel ce avea să devină sufletul materializării inițiativei de nemurire în bronz – fiindcă, trebuie spus, bustul este un cadou georgian oferit Primăriei Iașiului și s-a realizat prin strădania Fundației Culturale Georgiene (instituție privată), cu contribuția unor iubitori de istorie și

literatură națională răsfirați acum prin mai multe țări europene. Autorul bustului este cel mai renumit sculptor georgian, șeful Catedrei de Sculptură la Academia de Arte din Tbilisi, David Maisuradze, care și-a reprezentat țara la Expo 2005 în Japonia, a expus în toată lumea și-i semnatarul unor prețuite lucrări monumentale pe tot cuprinsul Georgiei. Poetul și diplomatul Besarion Gabașvili s-a născut la Tbilisi în 1750, într-o familie de intelectuali din rândul căreia se cuvine menționat mitropolitul Timotei, poezii Nicoloz și Maria Gabașvili, precum și duhovnicul împăratului Teimuraz al II-lea, tatăl lui Besiki, Zaharie, considerat în epocă „bun cunoscător al filosofiei antice, predicator și orator, minunat poet și scriitor” – cum se vede, poezia a fost pasiunea comună a familiei. După o perioadă aventuroasă, în care Besiki a cunoscut și mari onoruri, dar și surghiunul, este trimis de țarul Imeretiei să-l reprezinte pe lângă cneazul Potemkin, cel ce se visa rege al Daciei și, după periururi prin Ucraina și Moldova, își

stabilise, în 1789, curtea la Iași. Nu se știe în ce împrejurări și-a pierdut Besiki scurta lui viață de 40 de ani (și Potemkin avea să moară tot la Iași și în același an, 1791). Este considerat „ultimul mare reprezentant al literaturii vechi georgiene”, care „a reînviat formele tradiționale ale poeziei, dominate mai ales de genul epopeic, dar le-a depășit prin inventivitate”, distingându-se prin „muzicalitatea deosebită a versurilor, bogăția aliteratiilor și varietatea rimelor ce dau vioiciune și suplețe acestei poezii”. Besarion Gabașvili își doarme somnul de veci în pământul Moldovei. Locul exact al mormântului nu se cunoaște, bustul urmând să fie amplasat în zona fostului cimitir „Sfânta Vineri”, acum devenită „centrul civic” ieșean. Pe piatra de mormânt ornată cu vechi motive georgiene scrie: „*În acest mormânt zace Principele Visarion Zaharovici Gabașvili, care a fost trimis ambasador al Țarului David pe lângă prea înalta Curte împărătească a Rusiei și a sfârșit aici la Iași la 40 de ani – 1791, ianuarie 24. La trecători cer iertare.*”

Înălți prelați ortodocși au participat miercuri, 28 septembrie, la Arhiepiscopia Râmnicului, la Sfânta Liturghie și Proclamarea Canonizării Sfinților Cuvioși Daniil și Misail și a Sfinților Cuvioși Neofit și Meletie. După slujba de sfințire, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu Preafericitul Părinte Ioan al X-lea, Patriarhul Antiohiei, și soborul ierarhilor prezenți la sărbătoarea Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul, au săvârșit Sfânta Liturghie pe scena amenajată în curtea mănăstirii, răspunsurile liturgice fiind date de grupul psaltic Tronos al Catedralei Patriarhale.

În cadrul proclamării solemne a canonizării a celor patru noi sfinți care

Proclamarea Canonizării Sfinților Cuvioși Daniil și Misail și a Sfinților Cuvioși Neofit și Meletie

de pomenire. Poruncim, de asemenea, în Dubul Sfânt ca viețile, icoanele și slujbele sfinților cuvioși Neofit și Meletie, de la Mănăstirea Stănișoara, și al Sfinților Cuvioși Daniil și Misail, de la Mănăstirea Turnu, să fie primite cu evlavie de preoții, monahii și credincioșii mireni ai Bisericii

Ivireanul” pentru arhieriei, câte un engolpion cu chipul Sfântului Ierarh Antim Ivireanul, câte o Evanghelie cu miniaturi și o icoană a Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul. De asemenea, părintele arhim. Sava Pleșa, starețul Mănăstirii Antima primit Ordinul „Sfântul Ierarh

formulate de Sfântul Antim sunt aproape identice până în prezent. Astăzi, ne aflăm într-un spațiu de sfințire, de binecuvântare și de mare lucrare misionară. (...) Ne rugăm ca Dumnezeu să binecuvânteze mitropolia și arhiepiscopia acestea și zona aceasta care are o tradiție creștină foarte puternică, care trebuie păstrată, cultivată și continuată cu multă bucurie”, a spus Patriarhul României.

Înaltpreașfințitul Părinte Arhiepiscop Varsanufie a mulțumit Patriarhului Antiohiei și al Întregului Orient pentru prezență, amintind că legăturile Bisericii Ortodoxe din Valcea cu Patriarhia Antiohiei sunt de peste 350 de ani, prin vizitarea a 5 mănăstiri din ținutul Vâlcei de către patriarhul Macarie al III-lea

și-au încununat viețile prin fapte sfințeniei în sihăstriile din munții Coziei, Înaltpreașfințitul Părinte Arhiepiscop Varsanufie a dat citire *Tomosului Sinodal: „Smerenia noastră, la propunerea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Olteniei, împreună cu toți membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, privind la viețuirea plăcută lui Dumnezeu a acestor fericiți sfinți cuvioși părinți, care au sfințit și împodobit pământul Olteniei, luând aminte la râvnă lor vrednică de laudă pentru rugăciunea și apărarea dreptei credințe și căutând folosul duhovnicesc al poporului dreptmăritor ce poartă numele lui Hristos, urmând tradiției sfinte a Bisericii Ortodoxe, pe temeii canonic și sinodal, chemând în ajutor harul Preașfintei, Celei de o viață Făcătoare și Nedespărțitei Treimi, hotărând ca de acum înainte și în veci Sfinții Cuvioși Neofit și Meletie de la Mănăstirea Stănișoara, cu zi de pomenire în 3 septembrie, și Sfinții Cuvioși Daniil și Misail de la Mănăstirea Turnu, cu zi de pomenire în 5 octombrie, să fie numărați între Sfinții Bisericii și să fie pomeniți și cinșiți cu cântări de laudă în zilele lor*

noastre”, a spus Înaltpreașfinția Sa.

Au fost arătate, apoi, icoanele sfinților, racla cu moaștele Sfântului Cuvios Neofit de la Mănăstirea Stănișoara și au fost intonate troparele lor.

În semn de recunoștință pentru primirea călduroasă, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a dăruit Înaltpreașfințitului Părinte Mitropolit Irineu, Înaltpreașfințitului Părinte Arhiepiscop Varsanufie și Preașfințitului Părinte Emilian Lovișteanul, Episcopvicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, Ordinul „Sfântul Ierarh Martir Antim

Martir Antim Ivireanul” pentru clerici, iar credincioșii au primit iconițe cu chipul ocrotitorului Arhiepiscopiei Râmnicului. „Ne aflăm într-o regiune binecuvântată de Sfântul Ierarh Martir Antim Ivireanul, care a fost episcop la Râmnic între 1705-1708, iar aici a tipărit mai multe cărți, dintre care cele mai importante sunt Liturghierul împreună cu Molitfelnicul în 1706. Mai târziu, ele au fost tipărite tot de Sfântul Ierarh Antim Ivireanul la Târgoviște în anul 1713, dar în mod separat. Aceste cărți au impus definitiv limba română în cultul Bisericii noastre și o mulțime de rugăciuni

Zaim, împreună cu diaconul său Paul de Alep, dar și printr-un ierarh vrednic, cu viață sfântă, Chesarie Halepliu, originar din Alep, care a păstorit în secolul al XVIII-lea.

Totodată, Chiriarul Râmnicului a mulțumit pentru prezență Înaltpreașfințitului Părinte Ioan, Mitropolit de Rustavi, conducătorul delegației Patriarhiei Georgiei.

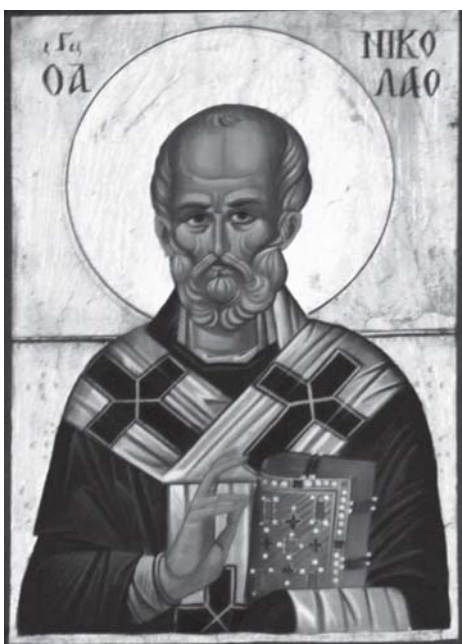
În semn de mulțumire pentru dragostea părintească și pentru prezența Preafericirii Sale, Chiriarul locului a dăruit Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române într-o mică raclă o părticică din moaștele Sfântului Cuvios Neofit

de la Mănăstirea Stănișoara. Preafericirea Sa a precizat că această raclă va fi așezată în noua Catedrală Patriarhală.

Până la miezul nopții, credincioșii s-au putut închina în Sfântul Altar și la racla cu moaștele Sfântului Cuvios Neofit. Racla cu moaștele Sfântului Cuvios Neofit, de la Mănăstirea Stănișoara, sunt depuse permanent spre închinare pelerinilor.

Sfinții în mentalul colectiv. Genealogia cerească a comunității omenești

Ciclu sărbătorilor de toamnă-iarnă este un prilej de rememorare a unei ordini universale ilustrată la vârf de societățile țărănești. În curgerea acestui ciclu, familia pământească viețuiește consuetudinar cu sfinții ocrotitori și deci cu familia cerească. Lumea țărănească așa viețuia. Ciclu de praznice ale casei sau ale familiei lărgite o dovedește. Cam de pe la Sâmedru, adică de pe la 26 octombrie încep praznicele de sfinți ale caselor. Fiecare familie țărănească se ținea de un sfânt pe care îl prăznuia cu tot neamul, cu toată ramura genealogică și cu vecinii, un fel de câmp de rudenie reziduală. După Sâmedru, adică după sărbătoarea Sf. Mare Mucenic Dimitrie izvorătorul de mir, urma Sânnicoară, adică prăznuirea cu toți ai familiei a Sf. Nicolae, pe 6 decembrie, Sf. Ștefan, iar prăznuirea de Sf. Ioan, foarte popular în psiha colectivă a lumii țărănești, se săvârșea tot cu neamul întreg, cu toți cei ce se trag din aceiași strămoși. Spiritualitatea țărănească adopta un sfânt ca ocrotitor al casei și astfel transmisă neamul pământesc într-o genealogie cerească, de pe pământ la cer, păstrându-se printre cei de aici, dar adunându-se cu sfinții din ceruri și cu strămoșii pământești, fiindcă de praznic erau pomeniți și morții casei, adică se făcea pomelnicul tot, de la Moșul casei și al celui neam la ultimul plecat. Prăznuirea se săvârșea sub ocrotirea Sfântului, cu toți cei de aici și de dincolo. Societățile moderne, din acest punct de vedere, au provocat o gravă ruptură a mentalului colectiv, a cerului de pământ, a lumii de aici de lumea de dincolo, a neamului pământesc de neamul ceresc, fiindcă prin sfinții prăznuți cu tot neamul lumea tradițională memora înrudirea cu sfinții din cer. Tot sărbători comune sunt Sângeorzul, Sâmpetrul, (sărbători legate de Sfinții Petru și Pavel, de Sf. Mare Mucenic Gheorghe), Arhanghelul, adică praznicele de Sf. Arhangheli, Sf. Ilie etc. Viața sufletească a lumii tradiționale era întemeiată, fondată pe nume de sfinți. Țara Românească este întemeiată pe râuri și pe nume de sfinți, spune mare poet, dreptul Eminescu, la patru niveluri: sfinții familiei, sfinții micii comunități, sfinții meseriilor și ai profesiunilor, sfinții orașelor, sfinții locurilor importante, sfinții de hram, ai Bisericii, în frunte cu Catedralele patriarhale și, culminativ, sfinții neamurilor

Sfântul Nicolae
Sursa foto: CrestinOrtodox.ro

Sfântul Gheorghe. Sursa foto: CrestinOrtodox.ro

(ai popoarelor), Arhanghelii și Îngerii ceterelor cerești. Sfinții patroni sunt una dintre cele mai însemnate fețe ale libertății umane, complinind libertatea descoperită omului prin fața lui genială și prin cea eroică sau agonală. Libertatea are aceste patru fețe: sfințială, genială, profetică și agonală sau eroică. Toate acestea sunt ipostazele unității

providențiale, a unei teandrii universale, care ne face pe noi participanți activi și liberi la manifestarea proniatoare a lui Dumnezeu pe pământ, a Proniei divine.

O mențiune aparte se cuvine pentru conștiința covenantală a popoarelor creștine, care prin sărbătoarea Sfinților Strămoși (a Patriarhilor, Dreptilor și Proorocilor) din

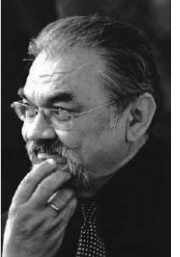
Sfântul Dumitru. Sursa foto: Basilica.ro

Sfântul Ioan Botezătorul
Sursa foto: Cuvantul-Ortodox.ro

Prof. univ. dr.
Ilie Bădescu

Membru AOSR
Directorul
Institutului de Sociologie
al Academiei Române
Rectorul Universității
Țărănești „Dimitrie Gusti”

Legea Veche, serbată în prima duminică după 11 decembrie, arată legătura lăuntrică a mentalului colectiv cu fundația verotestamentară a ordinii spirituale a lumii. Ordinea popoarelor este una covenantală, ne spune în chip strălucit sociologul izraelian D.J. Elazar, adică se trage din Legea Veche și este consacrată confirmativ prin rânduiala de sfinți ai Noului Testament, adică în Isus Domnul. Deasupra tuturor sărbătorilor confirmative ale Vechiului și Noului Legământ se situează ciclul sărbătoresc al înnoierii lui Dumnezeu, de la Naștere la Înviere, prin care toate popoarele se recunosc drept unul și același neam, mărturisind tot legământul și pe cel vechi și pe cel nou, adică adevărul nașterea prin genealogie cerească, scripturistă, a unei civilizații covenantale universale, care este pivotul planetar al Noii Lumi. Această lume întemeiată pe fundamentul iudeo-creștin a așezat temelia primei civilizații planetare ridicată *instinctu divinitatis* (prin inspirație divină), care ne face pe toți martori, mărturisitori, și apărători ai marelui legământ dintre om și Dumnezeu. *Civilizația covenantală* are începutul în cer, când Dumnezeu hotărăște treimic să coboare în lume și în acest scop deschide pe planetă ciclul abrahamic, pe care-l adevărește consacrat prin Moise spre a pregăti venirea lui Dumnezeu pe pământ. Pe versantul său istoric, ciclul manifestărilor providențiale este confirmat prin anumite momente cruciale legate toate de numele sfinților, precum este, pe versantul răsăritean, acel moment când Împăratul Constantin schimbă *sol Invictus*, tot prin „inspirație divină” (*instinctu divinitatis*), cu monograma creștină și astfel devine primul exponent european de vizibilitate universală al civilizației covenantale a planetei.

Ascensiunea în istorie a acestei civilizații este războiul biruitor al Legământului care face din civilizația noastră una covenantală de însemnătate și misiune planetară fiindcă prin ea omenirea se va mondializa cu adevărat, adică va deveni un singur neam planetar, neamul pământenilor. Prin această civilizație covenantală începe ciclul istoric universal al planetei și marea bătălie pentru apărarea lumii de marea stricăciune luciferică ce amenință viața pe pământ.

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
Membru AOȘR

Regele Carol I: „Regret că nu am murit înainte de începerea acestui război”

Carol a citit următorul text: „Războiul european s-a declarat. În fața acestei situații periculoase, simt nevoia să mă consult cu bărbății de stat ai țării mele, care m-au susținut cu sfaturile lor binevenite în cursul domniei mele, pentru a cunoaște părerea lor în aceste momente grele.

Înainte de a vă expune situația așa cum o văd eu, fac apel la discreția Dumneavoastră pentru a-mi ușura greaua sarcină și imensa responsabilitate ce apasă asupra mea, astăzi mai ales, când România se găsește în fața unei hotărâri care va decide viitorul său.

O politică de sentiment imi pare inadmisibilă într-un moment în care soarta întregii Europe este în joc, o Europă în care România a devenit, grație politicii sale înțelepte, un factor atât de important.

Prudența este o mare virtute, dar ea nu trebuie împinsă prea departe. În orele de pericol suprem, curajul și decizia primează. Noi trebuie să decidem ce cale vom urma.

Am în vedere, în primul rând, ca posibilitate, neutralitatea. Dar istoria dovedește că țările rămase neutre într-o conflagrație generală sunt reduse la a figura pe un plan secund și a fi îndepărtate de la deciziile luate la încheierea păcii. România nu merită să fie expusă la o asemenea umilire.

Altă ipoteză posibilă este aceea de a ne pronunța pentru una sau alta din grupările care se găsesc război. Mă indoiesc că ar fi în sentimentul țării să ne aliniem alături de Rusia.

Nu ne rămâne decât o a treia posibilitate: aceea de a ne uni cu Tripla Alianță.

Aceasta din urmă reprezintă forțe militare de o asemenea importanță, încât este în afară de orice îndoială că în acest război formidabil ea va fi victorioasă.

De circa treizeci de ani deja orientarea politicii României a gravitat spre Tripla Alianță de care ne leagă de atunci un angajament formal, semnat de oamenii noștri de stat cei mai importanți și acceptat de toate partidele politice. Este o onoare pentru orice țară de a-și respecta cuvântul dat. Cu această singură condiție, putem conta fără rezervă pe puterile prietene României.

Nu va fi ușor să facem opinia publică să înțeleagă situația delicată și angajamentele existente, cu atât mai mult cu cât alte scopuri, în prezent irealizabile, sunt îmbrățișate de ea.

În pofida acestui curent puternic, am ferma convingere că va veni ziua în care țara va binecuvânta politica pe care ne vedem constrânși a o urma.

Orice război depinde în mod firesc de soarta armelor, dar este aproape sigur că noi ne vom găsi de partea victoriei și că hotărârea noastră va avea recompensa meritată.

La sfârșitul domniei mele și la apusul vieții mele nu am decât o singură dorință: Aceea de a asigura României un viitor strălucit, plasând-o în același rând cu Marile Puteri.

Această perspectivă este aproape o certitudine, căci după război nici o decizie nu ca putea fi luată fără ca vocea României să fie ascultată, și de data aceasta, dacă Dumnezeu o vrea, cu onoare și mărire”.

Așadar, Carol I pleda pentru intrarea României în război alături de Puterile Centrale, fiind convins de superioritatea militară a Germaniei, dar și pentru aplicarea tratatului încheiat în 1883, reînnoit succesiv, ultima dată în 1812. Tratatul fusese ținut secret, dar de această dată el era pus pe masă într-un dosar legat în piele. Nu s-a referit la situația românilor din Transilvania supuși unui regim de asimilare forțată de guvernul de la Budapesta, nici la întregirea statului național unitar, ci doar că la încheierea păcii România, aflându-se în tabăra învingătoare, va fi o voce „ascultată” cu „onoare și mărire”.

Apelul la discreție era determinat de faptul că opinia publică era ostilă Austro-Ungariei și regele nu dorea ca atitudinea sa, în favoarea intrării în război alături de aceasta, să fie cunoscută de poporul român. Singurul participant la Consiliul de Coroană care s-a aflat alături de rege, susținând intrarea României în război alături de Puterile Centrale, a fost P.P. Carp. Acesta a afirmat: „Mi se vorbește de opinia publică. Nu mă preocupă! Datoria omului de stat e să conducă el opinia publică, nu să se lase târât de ea”.

Cei care au avut un alt punct de vedere au folosit următoarele argumente:

1) România nu era obligată prin tratatul semnat cu Austro-Ungaria să angajeze în luptă alături de aceasta.

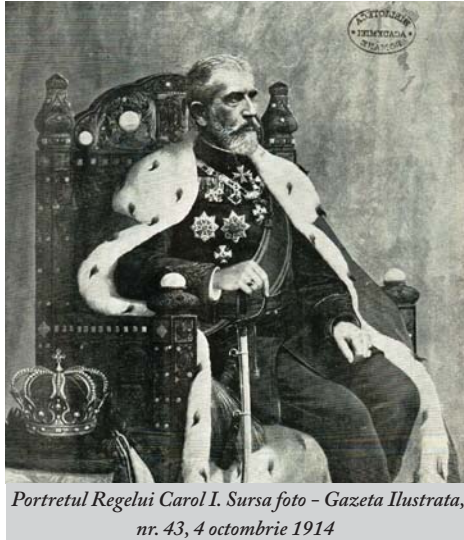
Alexandru Marghiloman a rugat să fie citit textul tratatului încheiat cu Austro-Ungaria pentru a aprecia dacă România era obligată să intervină în război. Carol I a citit articolele respective. Articolul

2: „Dacă România, fără nici o provocare din parte-i, ar fi atacată, Austro-Ungaria e ținută să-i dea ajutor și sprijin în timp potrivit, contra agresorului. Dacă Austro-Ungaria ar fi atacată în același împrejurări într-una din părțile ținuturilor sale vecine cu România, casus foederis se va ivi de îndată pentru aceasta din urmă”. În articolul 3 se menționa că „dacă una din părțile contractante s-ar simți amenințate de agresiune în condițiile art. 2, guvernele respective se vor pune de acord asupra măsurilor de luat în vederea cooperării armatelor lor, încheindu-se o convenție militară”.

Din acest document se desprindea limpede că Austro-Ungaria nu fusese atacată de Serbia, că nu exista un casus foederis, că România nu a fost consultată în legătura cu decizia Austro-Ungariei de a declara război Serbiei, și nu se semnase nici o convenție militară privind colaborarea între armatele celor două state. Ca urmare, Ion I.C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri, a apreciat: „Tratatul, precum arată, nu ne obligă”.

Take Ionescu a spus: „nu am fost consultați înainte de a se trimite nota, care este un ultimatum de război; asociați, dar oameni liberi, nu putem fi târați [în acest război] prin voința unui singur aliat”.

Foarte ferm a fost Ion I.C. Brătianu: „România

Portretul Regelui Carol I. Sursa foto - Gazeta Ilustrata, nr. 43, 4 octombrie 1914

nu poate admite ca aliații ei să dispună de soarta ei, fără ca măcar să-și dea osteneala de a o vesti. Austria și Germania au pregătit războiul și l-au declarat. Nu ne-au făcut cîntec să ne comunice măcar intențiile lor. După ce războiul a fost un fapt împlinit, ne-au foarte ferm a fost Ion I. C. Brătianu: „România nu poate admite ca aliații ei să dispună de soarta ei, fără ca măcar să-și dea osteneala de a o vesti. Austria și Germania au pregătit războiul și l-au declarat. Nu ne-au făcut cîntec să ne comunice măcar intențiile lor. După ce războiul a fost un fapt împlinit, ne-au cerut să luăm armele alături de ele. Un stat ca al nostru, care în alianță a intrat ca stat suveran și pe picior de egalitate, nu poate fi tratat în așa chip”.

2) Austro-Ungaria a declarat război Serbiei fără a anunța în prealabil România, care a fost pusă în fața faptului împlinit.

Take Ionescu afirma: „nu am fost consultați înainte de a trimite nota, care era ultimatum de război; asociați, dar oameni liberi, nu putem fi târați prin voința unui singur aliat”. Ca urmare, „acest mod de a proceda din partea lor [guvernărilor de la Viena] ne eliberează de orice obligație”.

Victor Antonescu: „Puterile Centrale nu pot să ne impună o decizie atunci când ele nu ne-au consultat în nici un fel înainte de a acționa”.

Foarte ferm a fost Ion I. C. Brătianu: „România nu poate admite ca aliații ei să dispună de soarta ei, fără ca măcar să-și dea osteneala de a o vesti. Austria și Germania au pregătit războiul și l-au declarat. Nu ne-au făcut cîntec să ne comunice măcar intențiile lor. După ce războiul a fost un fapt împlinit, ne-au cerut să luăm armele alături de ele. Un stat ca al nostru, care în alianță a intrat ca stat suveran și pe picior de egalitate, nu poate fi tratat în așa chip”.

3) Războiul declarat de Austro-Ungaria, aliată cu Germania, împotriva Serbiei era un act care lovea într-un popor mic și urmărea să lovească în toate popoarele aflate sub dominația unor mari puteri.

Take Ionescu: „România n-ar putea lua parte la

un război care ar urmări să distrugă o națiune mică”.

Alexandru Marghiloman: „Un război alături de Puterile Centrale înseamnă „părăsirea pentru foarte multă vreme a ideii românismului în Austria și în alte locuri”. A mai spus: „Țara e conștientă că dacă am admite ce se face azi împotriva sârbilor, mâine s-ar putea face împotriva noastră. Cu teoria pe care Austria o susține împotriva mișcărilor naționale sârbești, Ungaria poate foarte bine mâine să ne impună și nouă dizolvarea Ligii Culturale [organizație care cerea drepturi naționale pentru românii din Țara granițelor țării]. Independența statelor mici devine o simplă iluzie”.

Ion I.C. Brătianu: „România nu ar putea admite să ia armele într-un război a cărui cauză este tocmai nimicirea unei națiuni mici”.

4) România avea o motivație geopolitică și anume de a nu pierde situația avantajoasă obținută după războaiele Balcanice prin pacea de la București.

Take Ionescu: „Nu mor românii [din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina] pentru ca Austria să facă o Bulgarie mare în paguba unei mici Serbii”.

Ion Lahovari: „Austria a provocat acest război pentru a distruge echilibrul Balcanic creat prin pacea de la București”. Ca urmare, „noi nu putem să ne facem complici unei asemenea opere și de dragul ei să omorăm mie și mii de fi ai acestei țări. Scopul Austro-Ungariei este să întărească Bulgaria în paguba noastră”.

Petre Grădișteanu: „Victoria Triplicei va însemna atotputernicia Ungariei și Bulgariei, deci elementul românesc va fi și mai tare oprimat decât astăzi. Nu putem da sprijinul nostru izbândei unei atari politici”.

5) Opinia publică din Regat era împotriva războiului alături de Austro-Ungaria, care-i asupra pe românii din acest imperiu.

Alexandru Marghiloman: „Nu trebuie să nesocotim faptul că opinia publică este împotriva unui război alături de Tripla Alianță. Dacă am face un atari război, am jigni adânc sentimentul național”.

Take Ionescu: „Poporul nu vrea acest război și momentul este prea grav pentru a trece peste acest fapt. Suferințele românilor din Transilvania sunt resimțite de toate inimile românești de partea aceasta a Carpaților, de aceea conștiința națională se ridică împotriva unui război alături de Puterile Centrale”.

Alexandru Marghiloman: Oamenii politici trebuie să-și asume răspunderea, deoarece, dacă suveranul ar declara intrarea României în luptă „lumea ar zice că acesta nu este războiul țării, ca războiul regelui”.

Ion I. C. Brătianu: „Chestia românilor din Ardeal domină întreaga situație, ea a fost pururea punctul negru al Alianței. În ultima vreme, Austro-Ungaria a făcut totul ca să înăsprescă până într-atâtă lucrurile, încât să rupă legătura sufletescă a Alianței. Soarta românilor de peste munți, idealul național al românismului, sunt chestiuni pe care nici un guvern român nu le poate nesocoti. Dacă în lucrurile mici se poate trece peste sentimentul public, în ceasurile mari ale vieții naționale oamenii de stat trebuie să țină seama de voința poporului”.

În timpul dezbaterilor din Consiliul de Coroană a venit știrea că Italia, care avea și ea un tratat de alianță cu Austro-Ungaria, a decis să rămână neutră. Acest fapt a avut un uriaș impact psihologic asupra participantilor, mai ales că P.P. Carp declarase că „Italia va intra în război peste câteva zile”.

Regele a cerut fiecărui participant să se pronunțe asupra deciziei ce trebuia luată. Rezultatul a fost: 17 voturi pentru neutralitate și 1 pentru intrarea în război alături de Puterile Centrale.

Carol I a încheiat ședința cu următoarele cuvinte: „Constat că reprezentanții țării, aproape în unanimitate, au cerut neutralitatea României. Ca rege constituțional mă supun voinței dumneavoastră, mi-e frică însă că prestigiul țării va ieși micșorat din ședința de azi și mă tem că așa luat o hotărâre de care România se va căi în viitor”.

În comunicatul oficial dat publicității se menționa că la Consiliul de Coroană „s-a examinat atitudinea pe care România trebuie să o aibă în circumstanțele prezente. Cu aproape unanimitate, Consiliul a decis ca România să ia toate măsurile spre a păzi fruntariile sale”.

NOTE:

¹ Arh. NIC, fond. Casa Regală, dos. 41/1914, f.1.

² Istoria României, vol. VII, partea a II-a, p. 667.

Acad. Dan Berindei

Instabilitate politică

După aproape o jumătate de veac de „partid unic” și o pseudoviață politică, la 22 decembrie 1989 a avut loc marea cotitură a României, revenirea ei în lumea normalității, adoptându-se prin consens popular o nouă stare de lucruri sub semnul reînnoțirii în timp, firele rupte la sfârșitul anilor patruzeci ai veacului trecut fiind reînnoțite.

Motoarele unei societăți democratice au fost repornite, dar pregătirea schimbării s-a făcut sub un mare semn de întrebare, pomindu-se de la opțiuni diferite și acționându-se în grabă, fără a se avea în vedere nepregătirea și lipsa de experiență, în bună măsură improvizându-se sau acționându-se, din păcate, în nu puține cazuri, fără a se avea în vedere interesele generale și uneori și cu intenția de a se pregăti însușirea de bunuri și obținerea de foloase de către anumiți profitori incorecți, dar abili. Atunci au apărut și „băieții deștepti”, care au proliferat și au reușit – la adapostul unei birocratii coplesitoare și nu rareori absurde – să-și însușească o parte nu mică din bogăția națională, în timp ce cei într-adevăr păgubiți și onești au fost și sunt purtați uneori de decenii prin hățșuri nesfârșite..., iar cei care au trăit și muncit în condiții unei nemiloase s-au ales cu praful de pe tobă...

Noua societate a fost reconstruită pomindu-se de la motivații în care interesul general al țării și al societății în ansamblu a fost treptat înlocuit prin cel al unor forțe politice, care au apărut treptat și în care dominant s-au afirmat interesele personale, individuale, iar un egoism nefiresc a cuprins treptat aceste înghețări politice, care s-au subordonat doar formal ideologiilor și programelor firești care le erau impuse de denumirile lor. Patria și interesele naționale au fost acoperite de un verbiaj demagogic, iar evoluția lucrurilor a fost din ce în ce mai departe de ceea ce aștepta o națiune eliberată dintr-o dictatură a absurdului.

Concluzura a fost înlocuită printr-o luptă continuă în care s-au confruntat vorbele și la adapostul căreia au crescut fără limite bogățiile ale profitorilor situației, care în bună parte aveau să ia calea străinătății. Dintr-o țară prosperă, cum fusese cândva, România nu reușește să se regăsească, deseori victimă a abuzurilor, necinstei și lipsei de sincer interes din partea celor care ajung succesivi la cârma ei. Fidelitatea față de un partid a devenit și ea relativă și trecerile cu nepăsare dintr-un partid într-altul are loc prea des și are la bază interese personale. Cu peste un sfert de veac în urmă, revenirea la o viață politică a avut loc oarecum mecanic, nefiresc.

Partidele, inițial înmulțite ca „ciupercile”, s-au decantat și astăzi avem de fapt două partide care înseamnă ceva din punctul de vedere al adevizurilor și al sprijinului popular, cel social-democrat și cel liberal. Pe de altă parte, a apărut de a ne ale zile și categoria numită a tehnocraților, în realitate având însă o orientare de dreapta și dominant „europeană”, aproape cu toții aparținând funcționării Uniunii Europene și purtându-i pecetea – pozitivă și negativă – și manifestând o relativă indiferență față de ceea ce definim ca interes național.

Această lume a partidelor și a tehnocraților este relativ fluidă, instabilă, lipsită de certitudini și, totodată, în ceea ce privește partidele grav afectate de fenomene cauzate de setea de acumulare individuală a celor în cauză. Compoziția Parlamentului reflectă în largă măsură această racilă care afectează grav actuala viață politică românească. Setea de acumulare este o dominantă, pe care o constatăm din examinare a prea multor cazuri printre actorii scenei politice. Unde sunt vremurile în care un Bălcescu aștepta zile întregi la Paris mica sumă ce-i era necesară pentru a ajunge la Londra unde urma să-l primească primul ministru?

Unde există la vreunul din partidele însemnate preocuparea de a apăra și afirma independența țării și demnitatea ei? Exemple le găsim la un stat oarecum vecin – ca poziție geopolitică –, la Polonia, dar ni le explicăm prin locul pe care-l ocupă și astăzi la vecinii noștri istorici un neajmuit simțământ național și o fermă demnitate. Nu este cazul să ne întrebăm de ce nu ne comportăm la fel și de ce uităm așa ușor drepturile noastre ca națiune și amintirea proclamării neajmărnirii, succesiv, la 9 mai 1877, de Adunarea Deputaților și apoi de Senat? Iată un subiect de meditație!

Articol apărut pe blogul „Adevărul”

Dinu Săraru

Civilizația „pistră”

Continuare de pe prima pagină

S-a umplut într-adevăr Slătioara de case „pistră”, s-a umplut lumea de o limbă „pistră”, de ajuns să nu te mai înțelegi cu oamenii și de

minți „pistră”, și de judecăți „pistră” lipsite de omenie, și nu deschizi televizorul și auzi că șoferul unui camion cu doisprezece roți a furat doisprezece mii de euro și a cumpărat doisprezece vaci ca să-și facă o fermă și toate doisprezece vaci au slăbit și s-au prăpădit de neingrijire și, la țară, la doisprezece fete se naște un băiat. Și până și reclamele la televiziune, citite de actori, oameni cu școală, se presupune, și difuzate de redactori și șefi cu școală, se presupune, și se spune că numai cu doisprezece pastile poți să scapi de prostie. A apărut limba „pistră”. Și nu se miră nimeni! Nu se minunează nimeni! Nu intervine nimeni! Și la o televiziune, după ce vine o fetiță deșteaptă și ne spune că nu se zice „undeve, la ora doisprezece”, pentru că undeve indică locul și nu ora, și ora se spune „douăsprezece” și nu „undeve, pe la ora doi”, ci „în jurul orei două”, și nu undeve, care indică locul, nu timpul...

Ei bine, după ce pleacă fetița cu lecția de limbă, vine actorul cu școală înaltă, din reclama cu camionul cu doisprezece roți! Și n-aude nimeni din toată televiziunea!

Adevărul acesta este și noi toți, miniștri cu studii superioare, cu doctorate, cu pretenții, plățiți

cu doisprezece mii de euro pe lună, intrăm hotărâți, odată cu casele „pistră” și cu educația „pistră”, în civilizația „pistră”, unde „pistră” joacă rolul hotărâtor.

N-am văzut încă un dascăl de la învățătorul de școala primară, până la universitate la profesorul doctor, să vină la o televiziune și să spună cum se vorbește corect limba română, față de halul în care a ajuns să fie ea mutilată cu atâta ambiție și cu atâta dispreț și călcat în picioare și strivită în noroii mahalalei care acoperă, de la bulevardele capitale până la ulițele satelor, toată țara.

Se pare că nu există, ca să dau un singur exemplu de împotriva în invazia „pistră”, nu există în nicio comună, în niciun orașel, un serviciu de salubritate arhitecturală și, mai ales la țară, unde identitatea națională stă și în bunul gust milenar al țărânului român, și în limba lui care s-a format și în biserică de-a lungul veacurilor la școala sfântă a Cazanilor, și în vestimentația identitară pentru fiecare regiune anume, și în morala care a stăpânit cerul satului românesc. Nimeni nu și-a pus întrebarea, cum ar arăta cerul, dacă și el ar deveni robul „pistră” și stelele ar fi roșii și galbene și verzi și albastre și

violete ca Roata norocului de la circ, la Bâlcu de Sfântul Ilie din Polovragii Gorjului?

Civilizația „pistră” nu ne pândeste, ci ne-a cotorpâr în absolut toate domeniile!

— „Doisprezece” universități – spunea într-o seară, la o televiziune, un titrat al lor – s-au asociat să promoveze rigorile limbii române!

Vă dați seama ce aspre rigori ar putea fi promovate dacă în fruntea acestor universități s-ar afla doisprezece rectorate!?

Așadar, timpul „pistră” e în floare și o coroană de premiant trebuie să aibă, neapărat, în alcătuirea ei, doisprezece flori ca să încununeze, conform cu timpul „pistră”, o frunte înțeleaptă!

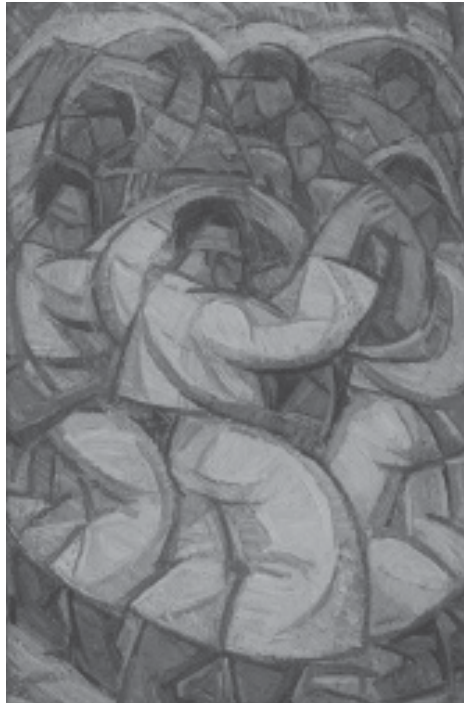
Vremea „pistră” a venit odată cu tăvălugul globalizării cu orice preț, până și a spiritualității identitare naționale, cu excepția unor țări și culturi ambițioase, orgolioase, cum este, se știe, și cultura franceză de la care ne revendicăm pentru a ne despărți nefericit de exigențele ei naționale, ca să ne bălăcim liberi în pestilențialul mahalalei „sans rivages”, iluzionându-ne că, astfel, suntem, în sfârșit, europeni!

Acad. Marius Porumb

Baia Mare – centru artistic cu vocație europeană 120 de ani de existență

În anul 2016, la nivel național și internațional, celebrăm 120 de ani de la nașterea unui remarcabil fenomen artistic. În vara anului 1896, la Baia Mare, în micul oraș al minerilor a sosit un grup de tineri artiști, având în frunte pe maestrul lor Simon Hollósy (1857-1917). De numele acestui pictor originar din Maramureș și stabilit la München se leagă fondarea și activitatea primei etape a fenomenului artistic baimărean, ce va

Alexandru Șainelic, *Jocul flăcăilor*

oculi încă din start statutul de mișcare artistică provincială locală, fiind de la început o mișcare artistică de anvergură europeană, nu numai prin participarea unor artiști veniți din diverse țări ale continentului, dar și prin modul de abordare stilistică sau prin noutatea exprimării, evoluând ascendent cu vigoare și continuitate până în contemporaneitate. Centru artistic de talie europeană, depășind un secol de existență, fenomen artistic la care au participat peste trei mii de pictori, faimos prin realizările sale și prin marii artiști ce au activat aici, este un reper important pentru lumea artistică central-est europeană. Acest centru poartă numele BAIĂ MARE.

O scurtă privire retrospectivă asupra istoriei ne duce spre constatarea că orașul medieval, numit în latina documentelor de epocă **Rivulus Dominarum**, în traducere românească Valea Doamnelor, în maghiară *Aszonyptaka*, în germană *Frauenbach* sau *Neustadt*, era centrul unei regiuni miniere, unde se extrăgea argint și aur, prețioasele metale de aici fiind cunoscute în întreaga Europă, nu numai pentru valoarea lor intrinsecă, dar și pentru creațiile argintarilor și aurarilor, sau pentru frumusețea monedelor bătute în monetăria baimăreană.

Baia Mare este înconjurată de ținuturi cu o străveche cultură și istorie, iar orașul avea încă din secolul al XVIII-lea o numeroasă populație românească, ce conviețuia pașnic și în bune relații cu maghiarii, germanii, evreii, slovacii și rutenii. În 1896 populația orașului era de cca 9800 locuitori, iar în prezent Baia Mare este unul din orașele importante ale României, având o populație de aproape 150 mii locuitori. Este un remarcabil centru cultural și universitar, în care se desfășoară o amplă viață culturală și artistică de nivel european. Baia Mare a fost întotdeauna într-o benefică conexiune cu Țara Maramureșului, sau cu ținuturile din jurul său, Lăpușul, Chioarul și Codru. Statutul de centru minier al așezării a făcut ca regiunea înconjurătoare, cu numeroasele sate românești de mineri ce lucrau în minele baimărene, cu obiceiurile și tradițiile, arta populară și folclorul, să conviețuiască și să fie incluse firesc, ca parte integrantă a ambiantei culturale a străvechiului oraș.

Baia Mare este învecinată de ținuturi cu peisaje de o frumusețe frustă, cu munți și păduri cu o vegetație bogată, de un verde strălucitor, ce se proiectează pe cerul albastru, oferind imagini îmbietoare pentru orice pictor peisagist. Pitoreștile sate maramureșene, cordialitatea oamenilor locului cu tradițiile și obiceiurile lor

și ospitalitatea nedesmințită, sunt argumente pentru orice vizitator sau călător în aceste minunate ținuturi.

Baia Mare este o poartă spre Maramureșul istoric, regiune fundamentală pentru istoria și cultura românească,

Béla Iványi-Grünwald, *La scaldat*József Balla, *Traian Bîlțiu-Dâncuși și soția*

țară a străvechii arhitecturii de lemn, cu monumentalele sale biserici de lemn, ce fac parte din patrimoniul mondial UNESCO al Umanității.

Scoala de pictură întemeiată în capitala Bavariei, la München, de prestigiosul artist Simon Hollósy, originar din Sighetu Marmăției, era frecventată de doi tineri baimăreni, respectiv János Thorma (1870-1937) și István Réti (1872-1945), care împreună cu Károly Ferenczy (1862-1917) și Béla Iványi-Grünwald (1867-1940), au fost primii și principalii susținători a proiectului de a veni la Baia Mare, împreună cu colegii lor din alte țări europene pentru a-și petrece vacanța la o școală de vară. După prima expediție din 1896 la Baia Mare, Simon Hollósy a condus în anii următori, până în 1901, Școala de vară, devenită ulterior Școala Liberă de Pictură, care de la început a avut o participare internațională, conferind fenomenului artistic baimărean o anvergură europeană. Între 1896-1901 la Baia Mare au participat 237 de artiști din următoarele țări: Austria, Australia, Cehia, Danemarca, Elveția, Germania, India, Lituania, Polonia, România, Rusia, Serbia, Slovacia, Spania, Ucraina, Ungaria, S.U.A.

Evoluția centrului artistic baimărean a fost într-o continuă creștere și în perioada anilor 1902-1918. Debutul Școlii Libere de Pictură în anul 1902 are

semnificația sa în creșterea numărului de participanți, de la câteva zeci în primii ani, numărul lor depășește o sută la sfârșitul etapei, totalul celor șaisprezece ediții fiind de 582 participanți, numeroși fiind cei ce au fost de mai multe ori. Marea majorita-

Sándor Ziffer, *Dealul Morgău*Tasso Marchini, *Țărani din Maramureș*

te a participanților proveneau din mediul cultural maghiar, respectiv din spațiul austro-ungar.

Privind retrospectiv, cronologic constatăm că activitatea Centrului artistic baimărean s-a desfășurat sub administrație ungară timp de douăzeci și șase de ani, respectiv între 1896-1918, precum și patru ani în timpul Dictatului de la Viena, din septembrie 1940, până în octombrie 1944.

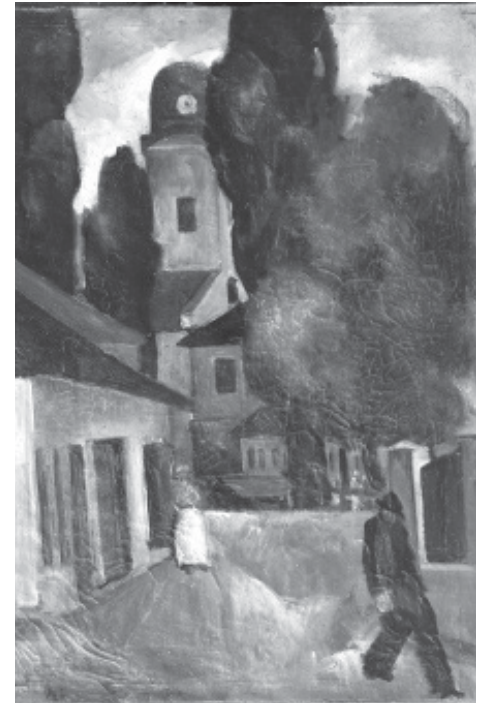
După Marea Unire din 1918 și până în prezent, cu o întrerupere nefericită de patru ani, activitatea artistică s-a desfășurat timp de nouăzeci și patru de ani sub administrație românească. O simplă comparație a celor două perioade, precum și evoluția ascendentă a Centrului Artistic este deosebit de concludentă.

În perioada interbelică, Centrul artistic Baia Mare a beneficiat de importante programe susținute de

Ministerul Cultelor și Artelor din București, printr-un aport financiar fără precedent. Am menționa aici efortul organizatoric făcut în anii 1920-1921 de pictorul Ipolit Strâmbu, profesor la Școala de Arte Frumoase din București pentru realizarea proiectului de extindere și sistematizare a Coloniei pictorilor din Baia Mare. Participanții la cursurile de vară de la Baia Mare proveneau în mare parte din spațiul cultural românesc, din centrele universitare din București, Iași, Cluj

și Chișinău.

„Baia Mare s-a manifestat ca un centru-alternativă viabil, cu o capacitate de atracție regională exercitată asupra unui spațiu geografic transfrontalier și asupra unor spații culturale suprapuse, internaționalizante. Privind-o fie și numai din perspectiva acestei egale implicări în spațiile românești și maghiare, mișcarea artistică baimăreană se cuvine să figureze – *in integrum* – în panoramele

David Jandi, *Peisaj baimărean*

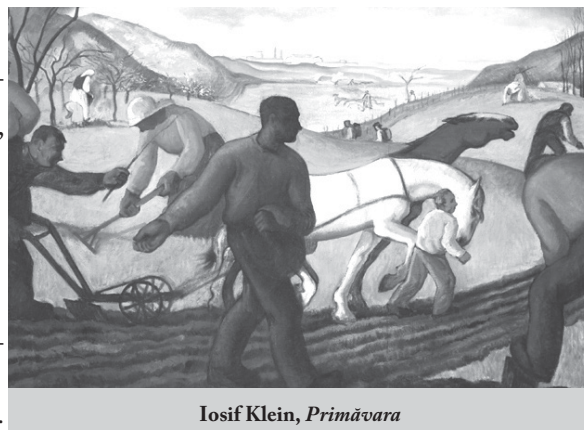
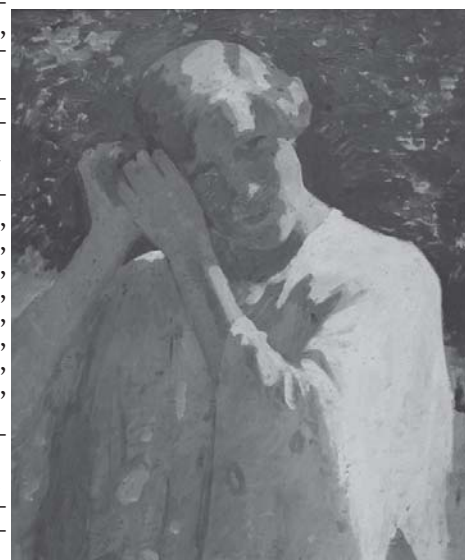
istoriilor de artă ale ambelor culturi. Iar la acest fond vin să se adauge iradierile sale culturale artistice, care ne conduc către alte spații culturale europene...” (Tiberiu Alexa, în vol. *Centrul Artistic Baia Mare 1896-1996*, Baia Mare, 1996, p. 37.)

În prezent la Baia Mare, Filiala Uniunii Artiștilor Plastici din România, cu o vechime de aproape șapte decenii este una din cele mai active și mai numeroase filiale din țară. Filiala baimăreană, împreună cu Muzeul de artă dedicat Centrului Artistic, și-au asumat rolul de continuatori a vechilor tradiții artistice, de coordonare și organizare a unor manifestări expoziționale de anvergură, a unor tabere și cursuri de vară, a unor evenimente culturale artistice de înaltă ținută, având un permanent sprijin din partea Municipality și a instituțiilor județene. Restaurarea complexului de arhitectură Colonia pictorilor reprezintă dorința de conservare a unui spațiu de referință pentru istoria Centrului Artistic și un mod de omagiere a înaintașilor, acum la împlinirea a 120 de ani de la fondare. Această inițiativă benefică o datorăm conducerii Filialei baimăreană a Uniunii Artiștilor Plastici (președinte dr. Laura Ghinea), cu sprijinul Ministerului Culturii și a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, precum și cu susținerea financiară a Municipality Baia Mare.

Centrul Artistic Baia Mare, prin importanța sa deosebită, ca fenomen artistic transfrontalier reprezentativ, fondat și dezvoltat în spațiul central-european, s-a desfășurat și continuă să fie viabil și în prezent, împlinind acum o longevivă existență creativă. Este una din cele mai ample desfășurări de forțe artistice europene, cu participarea a peste trei mii de artiști plastici, fenomenul fiind generator de personalități de marcă în domeniul artelor, recunoscute și apreciate pe plan internațional.

Încercarea de a confisca un asemenea fenomen de talie europeană în folosul unei entități restrânse sau a unui grup etnic, ar însemna o diminuare a valorilor europene și universale pe care le emană mișcarea artistică baimăreană de-a lungul celor douăsprezece decenii de existență.

Prin calitățile sale, prin participarea masivă a pictorilor aparținând numeroaselor națiuni la grandioasa înfăptuire culturală artistică, Centrul Artistic Baia Mare reprezintă un tezaur ce aparține umanității, o moștenire ce merită a fi transmisă viitorului, fiind un puternic argument pentru a fi înscris pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

Iosif Klein, *Primăvara*Ipolit Strâmbu, *Fata cu floare*

Acad. Ion Aurel Pop

Românii și România în Marele Război al Întregirii

Continuare de pe prima pagină

Astfel, cam un milion dintre acești români au luptat, direct ori indirect, între anii 1914-1916, pentru cauze care nu-i priveau în niciun fel și le aduceau chiar prejudicii¹. România de atunci, care avea încă din 1883 un tratat secret cu Puterile Centrale (Germania și Austro-Ungaria), s-a declarat în vara anului 1914, ca și Italia (aflată în aceleași raporturi ca ale României cu Puterile Centrale), neutră. Abia după doi ani, în urma unor frământări și dezbateri furtivoase și dificile, țara a intrat în război de partea Antantei (Franței, Angliei și Rusiei). Având mereu înaintea ochilor interesul național – ca orice țară – românii erau în mare dilemă fiindcă știau că orice decizie ar fi luat, ar fi avut de câștigat, dar și de pierdut în același timp. Astfel, dacă România se alia cu Germania (și, implicit, Austro-Ungaria), în caz de victorie, pierdea Transilvania (cu regiunile vecine menționate) și Bucovina (care nu puteau fi cerute unui aliat); dacă se alia cu Antanta, în caz de victorie, urma să piardă Basarabia (care rămânea Rusiei). După doi ani de neutralitate însă, România nu mai putea rămâne indecisă fără să-și periclitaze viitorul și chiar existența.

La 14 mai 1916, după o îndelungată chibzuință, regele Ferdinand I (provenit din dinastia germană de Hohenzollern-Sigmaringen), a convocat Consiliul de Coroană pentru a anunța decizia sa de alăturare a României la Tripla Înțelegere și de declarare a războiului împotriva Austro-Ungariei. S-au confruntat atunci pe față cele două grupări – e drept, inegale – ambele cu dorința de apărare a intereselor țării. Marele om politic Petre Carp – revoltat și mândru pe rege când acesta și-a expus și motivat opțiunea pentru Antanta – a proferat vorbe grele și i-a adus aminte suveranului că face parte dintr-o dinastie germană, care are anumite interese de apărare. Îndurerat, dar ferm și lucid, regele a rostit atunci cuvinte memorabile, azi uitate de mulți:

„D-le Carp, ați greșit când ați vorbit de interesele dinastiei. Nu cunosc interesele dinastiei, nu cunosc decât interesele țării. În conștiința mea aceste două interese se confundă. Dacă m-am hotărât să fac acest pas grav, e fiindcă, după matură chibzuință, eu am ajuns la convingerea, adâncă și ne-strămutată, că el corespunde cu adevăratele aspirațiuni ale neamului... Dinastia va urma soarta țării, învingătoare cu ea, sau învinsă cu ea. Deoarece, mai presus de toate, să știți, d-le Carp, că dinastia mea este română. Rău ați făcut când ați făcut-o străină, germană. Nu, e românească! Românii nu au adus aici pe unchiul meu, regele Carol, ca să întemeieze o dinastie germană la gurile Dunării, ci o dinastie națională și revendic pentru Casa Mea cinstea de a fi îndeplinit în întregime misiunea pe care acest popor i-a încredințat-o”.

Acestea au fost, într-adevăr, vorbele (transpuse apoi în fapte) unui mare om de stat român.

Prin urmare, în noaptea de 14-15/27-28 august 1916, România declara război Austro-Ungariei, în conformitate cu

înțelegerile secrete semnate cu Antanta², iar armata română trecea Carpații. Acum începeau și dramele multor militari români transilvăni, bănățeni, crișeni, maramureșeni etc., obligați să lupte contra românilor din Regat, drame sublimite literar de Liviu Rebreanu în *Pădurea spânzuraților*, dar și de alții, prin alte mijloace. În 1916-1917, după ocuparea Țării Românești și a Bucureștilor, după rezistența curajoasă de la Mărăști, Mărășești și Oituz, era cât pe ce să fim șterși complet de pe hartă, prinși între amenințarea

cum erau alții care sperau să păstreze, în forme adaptate, vechile imperii rebotezate și cosmetizate, ceea ce era iarăși imposibil. Este drept că această dorință de unitate națională ocrotită de state naționale era ultima etapă a evoluției mișcărilor de emancipare, fiindcă anterior, timp de circa două secole, naționalitățile au dorit doar egalitatea cu națiunile dominante, fără să ceară neapărat *expressis verbis* frângerea acestor imperii și formarea statelor naționale unitare. Românii cuprinși în Imperiul Habsburgic (iar de la

aproape toate națiunile de atunci, luând exemplul de la occidentali, care făcuseră acest lucru anterior. Aceasta era tendința cea mai avansată în acel moment. Nimeni nu vorbea de uniunea europeană, de globalizare, de autonomie teritorială a minorităților sau de eliminarea discriminărilor pe criterii religioase.

Românii – în marea lor majoritate – au fost antrenati atunci să lupte pentru formarea statului lor național, așa cum au procedat italienii, germanii, polonezii, sârbii, cehii, slovacii, letonii, estonienii, lituanienii etc.

Nu făcut-o nici mai bine și nici mai rău decât alții³. Nu au fost, în această luptă a lor, nici mai conștienți sau mai entuziaști, dar nici mai apatici sau mai reticenti decât alții, decât vecinii lor. Toate datele de care dispunem arată că majoritatea românilor au dorit unirea Transilvaniei și a celorlalte provincii cu România și că au exprimat ferm acest lucru, la nivelul exigențelor democratice de atunci. Mai mult, comunitatea internațională a apreciat actul de voință națională a românilor, formulat în anul 1918, și a recunoscut realitățile decise de români. Atunci când a fost posibil, mai ales în Bucovina, dar și în Basarabia și Transilvania, minoritățile au fost întreabate, iar unii membri ai lor au și susținut apartenența la România. Astfel,

unirea, pregătită de partea cea mai avansată a intelectualității și clasei politice de atunci, a respectat exigențele democrației de atunci.

*

Astfel, România modernă s-a înfăptuit între 1859-1918, în paralel cu Germania și Italia și a rămas stabilă (cu oarecare variațiuni, cum s-a văzut) până azi. România are, de la Al Doilea Război Mondial încoace, aproximativ suprafața Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, dar o populație de trei ori mai mică. Populația de circa 20 de milioane de locuitori stabili este formată din aproape 90% etnici români, din 6,4 % maghiari, din circa 2,5% romi, restul fiind mici grupuri de slavi, germani, turco-tătari, armeni, greci, evrei etc. Sub aspect religios și confesional, circa 86% dintre locuitorii sunt ortodocși, restul fiind romano-catolici, greco-catolici, protestanți, neoprotestanți, musulmani, mozaici etc. Țara este parte a NATO și a UE, chiar dacă stabilitatea și viitorul acestor grupări de state sunt serios puse la încercare în anii din urmă. În Europa celor 27 de astăzi, România, din punctul de vedere al suprafeței și al populației, se află pe locul al șaselea, după Germania, Franța, Italia, Spania și Polonia.

NOTE:

¹ Liviu Maior, Doi ani mai devreme. Ardeleni, bucovineni și basarabeni în război, 1914-1916, Cluj-Napoca, 2016.

² Constantin Kirilescu, Istoria războiului pentru întregirea României: 1916-1919, Ediția a III-a, vol. I-II, București, 1989.

³ Românii – câteva procente – care nu au dorit unirea provinciilor lor cu România erau, de regulă, în slujba statelor lor de adopție, înalți funcționari, ofițeri, consilieri oficiali, angajați în administrație etc.

Bucureștiul sub bombele germane

Puterilor Centrale și a celei estice (de la un timp bolșevice). Anul 1918, cu puține umbre și cu multe lumini, a adus împlinirea statului național român. Menționăm că în acei ani – 1918 și precedenții – s-au pregătit destrămarea imperiilor multinaționale și emanciparea popoarelor frustrate după secole de asuprire. Astfel, din vechile imperii rus, german și austro-ungar, s-au născut ori au renăscut în forme noi Polonia, Cehoslovacia, Regatul sârbilor, croaților și slovenilor (numit, din 1929, Iugoslavia), România, Austria, Ungaria, Germania, țările baltice. În cazul României, situația este similară, dar și deosebită în raport cu exemplele menționate. În vreme ce viitoarea Iugoslavie și Cehoslovacia erau state multinaționale, Austria și Germania state naționale federale, Ungaria, România, Polonia, Lituania, Letonia, Estonia etc. erau state de tip național unitar, cu majorități absolute deținute de popoarele care le dădeau numele.

Toate aceste schimbări fundamentale, așa cum nu mai cunoscuse harta Europei de mult timp, s-au înfăptuit după reguli precise, agreeate de comunitatea internațională, și au fost apoi aprobate (cu anumite ajustări, acolo unde au decis puterile învingătoare) prin Conferința de Pace de la Paris, din anii 1919-1920. Modificările teritoriale și politice de amploare, petrecute în anii războiului și, mai ales în 1918-1920, au două componente, una internă și cealaltă internațională. Componenta internă ține de dorința majorităților etnice (considerate anterior minorități) din anumite regiuni de a trăi în state proprii sau în state locuite de aceleași etnii, adică de a crea condiții pentru ca marea majoritate a polonezilor să trăiască în Polonia, marea majoritate a cehilor în Cehia, a slovacilor în Slovacia, a ungarilor în Ungaria, a românilor în România etc. Firește, erau și voci care doreau ca toți polonezii să trăiască în Polonia, ca toți cehii să trăiască în Cehia ș.a.m.d., ceea ce era imposibil; după

1867, într-o formă *sui generis* a acestuia, numită Austro-Ungaria), dar și cei din Imperiul Țarist, s-au încadrat, alături de polonezi, cehi, slovaci, croați, sârbi, baltici, ucraineni etc., în această evoluție, fără mari deosebiri ori particularități. În anul 1918 lucrurile s-au precipitat peste tot în regiune, mai ales după ce Rusia a produs cea mai mare schimbare de regim politic din istoria sa, defectând și încheind apoi un tratat separat de pace. Românii, în noile condiții, s-au organizat, și-au ales propriile organe reprezentative – politice și militare (de ordine publică) – și, acolo unde s-a putut, au preluat controlul local asupra teritoriului. Anumite astfel de organisme reprezentative centrale, recunoscute de comunitatea internațională ca legale, au decis soarta Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei (în sens larg, adică vechiul voievodat, cu Banatul, Crișana, Sătmăruș, Maramureșul). Aceste foruri erau „Sfatul Țării” (la Chișinău, în 27 martie/9 aprilie 1918), „Congresul General al Bucovinei” (la Cernăuți, în 15/28 noiembrie 1918) și „Marea Adunare Națională”, prin cei 1228 de delegați cu drept de vot (la Alba Iulia, în 18 noiembrie/1 decembrie 1918).

Toate aceste acte de voință ale națiunii române au fost apoi aprobate de către forul mondial recunoscut să facă acest lucru, anume de către Conferința Păcii de la Paris, din anii 1919-1920. Cealaltă conferință de pace, de după Al Doilea Război Mondial, din anii 1946-1947, a confirmat din nou decizia luată de români în 1918 și ratificată în 1919-1920, exceptând răpirile teritoriale făcute de regimul comunist stalinist în timpul și la finele războiului (nordul Bucovinei, ținutul Herța și Basarabia).

Între anii 1848 și 1918, cele mai legitime sau mai progresiste mișcări europene erau cele de emancipare națională, de obținere a libertăților democratice, de subminare a imperiilor oprimate, de formare a statelor după criterii etno-naționale. Așa au procedat

Acad. Răzvan Theodorescu

Satul ca „loc”

S-a spus că satul românesc este, prin structura sa, o lecție de armonie. S-ar putea adăuga, la fel de adevărat, că – cercetat nu din unghiul etnograficului pur, ci din perspectiva cu mult mai largă a diacroniei, a unei istorii de dincolo de istorie – același sat, deslușit ca un nucleu al geografiei și al moralei românești, este o lecție de inițiere. De inițiere într-un univers aparte, derutant pentru cei veniți de pe alte meridiane, purtând memoria unor mitologii coborând către protoistorie, dar mărturisindu-și, totodată, sporul de echilibru, de clasicitate latină căreia îi repugnă entuziasmele mistice și heterodoxiile maniheiste în orizontul credinței, căreia îi este străină ostentația volumelor și stridența cromatică în registrul creației.

Că satul românesc, adunat sau răsfirat, cu casele înalte de sub munte – din Oltenia până în Apuseni, cu casele joase din câmpie și stepă – către Mare și către Tisa, deopotrivă, – este o miraculoasă inserție în peisaj, o descoperă și ochiul cel mai puțin pregătit. Există aici o știință inefabilă, și de nimeni pusă în sistem, a succesiunii planurilor de la un acoperiș de șindrilă la o lizieră de pădure, de la o

cumpănă de fântână la o colină, de la o turlă de biserică la o margine de orizont,

Străbătându-l, drumurile satului duc, drepte sau șerpuite ca un dans țărănesc,

– înțelesurile și ascunsurile, deschiderile și închiderile lor, rânduindu-se într-o tăcută și perpetuă celebrare a miracolelor pământului și a vârstelor omului.

Aceste popasuri ale satului, mărginind spații de viață, dar și de neființă – ograda, poarta, gardul, lăcașul, troița, crucile – au, îmi pare, în diversitatea atât de mare a așezării și împodobirii lor, o fixitate aproape rituală. Aceeași fixitate imemorială pe care o au, în casa sateanului, mobilierul și vatra, lăicerele ornamentale mereu și mereu desfășurate, în aceleași locuri, la gât și la umeori, la măneci și la piept.

Neschimbat de milenii în alcătuirea ființei sale celei mai adânci – ca un dat al geologiei aproape –, meandric perpetuat de-a lungul secolelor prin structurile sale fundamentale – ca un dat al istoriei –, mereu neprevăzut în desfășurările sale în peisaj – ca un dat al naturii –, satul românesc apare ca o magnifică scenografie. O scenografie la scara cea mai omenească cu putință, pentru un scenariu mitic ale cărui sensuri dăinuie chiar și atunci când ele par a fi cu desăvârșire pierdute pentru noi.

curgerea anotimpurilor adăugând mereu previzibil, și întotdeauna altfel, culoarea.

spre aceleași popasuri ce-și au – ca lădată, în orașul grecesc din vechime

par a fi cu desăvârșire pierdute pentru noi.

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
Membru AOSR

Povestiri adevărate

1968. Fluturașul cu noroc

Astăzi, când cineva dorește să publice un studiu sau o carte, se poate adresa la o multitudine de reviste și edituri, fără a-și pune problema că ar fi cenzurat sau că i se va impune să-și schimbe ideile. Adevăratul obstacol este de natură economică, în condițiile în care guvernarea alocă fonduri derizorii pentru știință și cultură, astfel că patronii fac cu greu față cheltuielilor editoriale.

Cei care nu au trăit anii de dinaintea de 1989 pot cu greu să-și imagineze obstacolele ce se ridicau în calea unui tânăr (și nu numai) care dorea să publice o lucrare de istorie, la câte subterfugii (și concesii) trebuia să recurgă. Ca urmare, voi evoca propria mea experiență din anii 1967-1975.

Mihail Roller murise în 1958, dar rollerismul continua să trăiască, urmărind același obiectiv esențial: prezentarea României „burghezo-moșieresti” ca o țară înapoiată, măcinată de conflicte sociale, dominată de oameni politici reacționari, cu o cultură lipsită de valoare europeană. Numai urmând calea indicată de Kremlin, România ar putea progresa.

Rollerismul s-a reactivat după 1989, exponenții acestuia promovând ideea că A.D. Xenopol, N. Iorga, Constantin C. Giurescu și mulți alții au scris o istorie falsificată, naționalistă, drept care se impune rescrierea trecutului prin demolarea „miturilor”. Ca și în anii '50 și '60 ai secolului trecut, aceștia prezintă o imagine negativă a României, fără „de margine”, fără personalități autentice, care poate ieși la liman numai dacă urmează drumul trasat de NATO și UE.

Atunci rolleriștii beneficiau de o puternică mediatizare – în primul rând prin manualul unic de istorie, acum neoroleriștii sunt prezenți în mass-media și în toate structurile de propagandă.

După absolvirea Facultății de Istorie a Universității din București în 1962, am

fost repartizat la aceeași facultate, fiind inclus în Catedra de Istoria României. În 1967, m-am înscris la doctorat – pe atunci locurile fiind extrem de limitate, examenul era foarte greu. Am reușit la profesorul Vasile Maciu, membru corespondent al Academiei, care mi-a devenit conducător științific.

După afișarea rezultatului, profesorul Maciu m-a întrebat ce temă mi-am propus să abordez și i-am răspuns că aș prefera istoria unui partid politic, de exemplu a Partidului Țărănesc, despre care nu s-a scris aproape nimic. Profesorul Maciu a fost de acord și a propus titlul tezei de doctorat: *Intemeierea și activitatea Partidului Țărănesc (1918-1926)* și temele celor trei examene și trei referate prevăzute în planul individual al fiecărui doctorand. Examenele se refereau la istoria României și la istoria universală în primul deceniu interbelic, iar referatele urmau să facă parte din lucrare.

Primul referat, un fel de preambul al tezei de doctorat, s-a intitulat *Mișcarea țărănistă din România în anii 1907-1914*. Am cercetat la Biblioteca Academiei și la Arhivele Statului, apoi am redactat un text de 35 de pagini.

Am scris așa cum mi-a rezultat din materialele studiate: după răscoala din 1907 „problema țărănească a ocupat un loc central în viața politică a României”. Am prezentat reformele inițiate de Partidul Național-Liberal în frunte cu Ion I. C. Brătianu; am evidențiat rolul unor personalități precum Spiru C. Haret, N. Iorga, Vasile M. Kogălniceanu; am insistat asupra implicării învățătorilor în munca de ridicare materială și spirituală a țărănimii (Alexandru Vălescu, Ion Mihalache ș.a.).

După o analiză bazată pe o multitudine de date și fapte concrete, am conchis: „Prin răspândirea unor gazete scrise pentru țărănimă, prin organizarea unor întruniri

și conferințe, prin dezvoltarea unei rețele de bănci și cooperative sătești, prin crearea unor organizații politice la sate, mișcarea țărănistă din România a adus o contribuție pozitivă la cauza emancipării țărănimii și la lupta pentru lichidarea rămășițelor feudale din viața economică și pentru democratizarea social-politică a țării”.

Am afirmat că în rândurile țărănimii se simțea nevoia organizării unui partid țărănesc. Spre deosebire de rolleriști, care susțineau că întemeierea unui asemenea partid era o diversiune a burgheziei și moșierimii, care urmăreau să împiedice alianța clasei muncitoare cu țărănimă muncitoare în lupta pentru înlăturarea exploatării și asupririi, am scris: „Conducătorii noului partid se conturau a fi intelectualii satelor, precum și burghezia sătească, în plină dezvoltare, care se dovedea deosebit de dinamică în această perioadă de destrămare rapidă a moșierimii conservatoare. Această pătură avea strânse legături cu masa țărănimii, de care era legată prin interesul de a lichida marea proprietate și a obține drepturi și libertăți politice”.

Am anticipat, afirmând: „Creat în 1918, Partidul Țărănesc a constituit rodul unei evoluții anterioare, în rândul căreia perioada 1907-1914 ocupă un loc însemnat. De aceea, activitatea Partidului Țărănesc și reformele de după Primul Război Mondial nu pot fi apreciate la valoarea lor reală fără sublinierea rolului mișcării țărăniste în viața economică și social-politică a României din ultimul deceniu al secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea”.

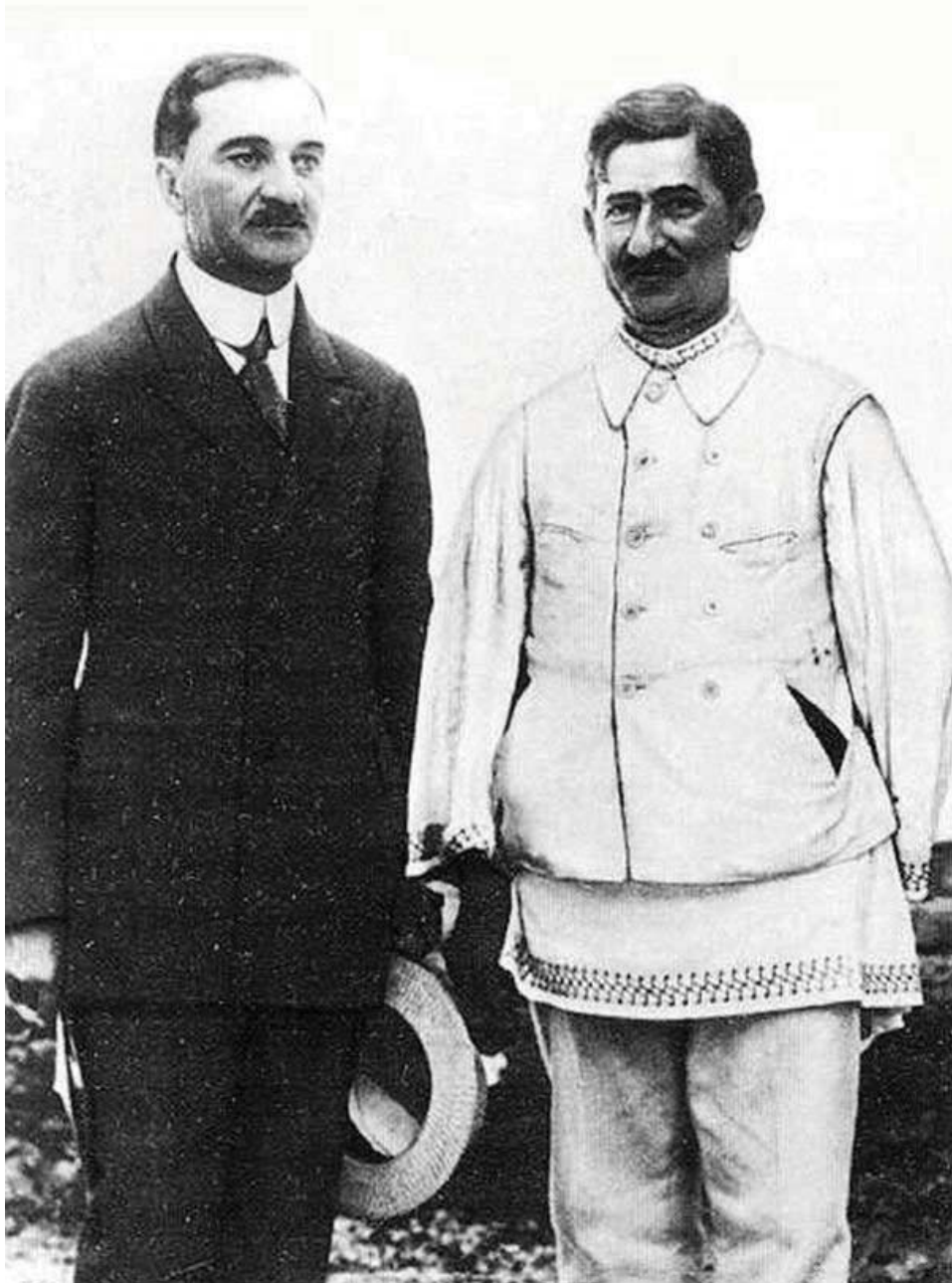
Am prezentat referatul, dactilografiat, conducătorului științific. Spre norocul meu, profesorul Vasile Maciu l-a aprobat fără a-mi cere modificări, astfel că l-am multiplicat în patru exemplare, punându-l la dispoziția membrilor Catedrei de

Istoria României. Conform regulamentului din acea vreme, referatele pentru doctorat se susțineau în plenul Catedrei, formată din cadre didactice specializate pe epoci istorice: veche, medie, modernă, contemporană.

În ziua planificată, profesorul Maciu a rostit un scurt cuvânt, apreciind că referatul întrunește calitățile științifice pentru a fi dezbătut în Catedră.

Imediat au luat cuvântul conferențiarilor Ion Gheorghiu și Vasile Hurmuz, lectorii Ion Șendrulescu și Ion Negoiu, care au apreciat că referatul era confuz din punct de vedere ideologic, autorul urmărind să reabiliteze burghezia rurală care - ar trebui să știe doctorandul - exploata țărănimă muncitoare, era o pătură reacționară, care se opunea clasei muncitoare și partidului ei politic. Ca urmare, au propus respingerea referatului.

Șeful Catedrei, profesorul Gheorghe Ștefan, arheolog și specialist în istoria veche, a spus că nu a citit referatul, dar a rămas impresionat de lista bibliografică. Profesorul Ladislau Bányai a precizat că a citit referatul, care are unele confuzii din punct de vedere ideologic, dar doctorandul a muncit mult, este tânăr și trebuie încurajat, să admitem acest prim referat. În intervenția sa, profesorul Constantin C. Giurescu a afirmat că este impresionat de ampla documentare, de faptul că autorul a prezentat în detaliu mișcarea țărănistă, pe care a încadrat-o în contextul istoric al anilor 1907-1914. Ar fi bine ca toți să procedeze la fel (aluzia la critica mea era mai mult decât evidentă). Ca urmare, a susținut admiterea referatului. Luând din nou cuvântul, profesorul Vasile Maciu a fost foarte categoric: cei care au criticat referatul nu cunosc problema și au vorbit ca la o ședință de învățământ politic. A cerut admiterea referatului, pe care l-a apreciat ca fiind consistent, iar doctorandul a tras concluzii pe baza documentelor

Iuliu Maniu și Ion Mihalache, fondatorii Partidului Național Țărănesc

vremii. Șeful Catedrei a pus la vot cele două propuneri și cu o mică majoritate s-a decis admiterea referatului.

Am plecat de la ședința de Catedră complet răvășit. Acuzațiile erau foarte grave, mai ales că au fost făcute de doi membri ai Biroului Organizației de Bază al PCR pe facultate (Ion Gheorghiu și Ion Negoiu), care puteau lesne să ceară sancționarea mea pentru „grave confuzii ideologice și politice”, adică pentru o abatere de la linia partidului. Iar sancțiunea putea merge până la excluderea din facultate, urmând să mă „reabilitez” prin muncă la vreo întreprindere industrială.

După intense frământări, am decis să încerc o acțiune decisivă: publicarea respectivului referat în revista „Studii”, editată de Institutul de Istorie, sub egida Academiei Republicii Socialiste România.

Aveam deja o experiență: În 1965 oferisem redacției spre publicare studiul *Lupta partidelor politice în alegerile parlamentare din decembrie 1937*, care a generat controverse în Colegiul de redacție, între doi academicieni: Petre Constantinescu-Iași și Andrei Oțetea. Secretarul de redacție, Ion Apostol, mi-a relatat, cu titlu confidențial, că a asistat la o dispută foarte dură dintre cei doi: Petre Constantinescu-Iași – fost președinte al Secției de Științe Istorie a Academiei și fost director al Institutului de Istorie – care s-a opus cu îndârjire, și Andrei Oțetea – președinte în funcție al Secției respective și director al institutului – care s-a pronunțat pentru publicare. Principala temă de controversă a fost pactul de neagresiune încheiat în noiembrie 1937, deci în timpul campaniei electorale, de Iuliu Maniu cu Corneliu Zelea Codreanu, pe care eu l-am apreciat ca un act politic de conjunctură și nu ca expresia aderării fruntașului național-țărănist la fascism, cum se scrisese până atunci, inclusiv de Petre Constantinescu-Iași. La punctul de vedere al lui Oțetea s-a raliat Vasile Maciu, iar decizia a fost în favoarea publicării, astfel că articolul meu a apărut în numărul 1/1967 al revistei „Studii”.

Faptul că Ion Apostol m-a primit cu simpatie și mi-a relatat cele discutate în Colegiul de redacție, mi-a dat curaj să încerc și de această dată. I-am mărturisit că mă aflu într-o situație dificilă și voiam să-mi dau seama ce șanse aveam de a rămâne

în continuare la Facultatea de Istorie, sau va trebui să-mi caut alt loc de muncă. Mi-a promis că va trimite studiul la referat și să vin peste o lună să-mi comunice rezultatul.

Conform celor stabilite, am revenit la redacția revistei, aflată în clădirea Institutului de Istorie, iar domnul Apostol mi-a prezentat referatul primit de la Institutul de Istorie al Partidului de pe lângă C.C. al P.C.R. Referatul avea doar câteva rânduri, în care se afirma că autorul face grave confuzii ideologice și politice, încearcă să reabiliteze chiaburimea, care era o pătură socială exploatoare. Studiul nu poate fi publicat.

Am rugat-o pe doamna Chiriță, dactilografa redacției, să-mi facă o copie de pe acest referat. Am luat studiul respins și copia referatului, după care am venit la facultate.

La Catedră l-am întâlnit pe profesorul Maciu care, văzându-mă schimbat la față, m-a întrebat ce s-a întâmplat, dacă sunt cumva bolnav.

Nu-l informasem despre inițiativa mea și nu s-a supărat, astfel că i-am spus în ce situație am ajuns. A citit referatul și nu s-a arătat surprins. A avut loc următoarea discuție:

– Cunoști dumneata *Îndreptarul* la operele lui Lenin?

– Da, am răspuns, volumele conținând *Îndreptarul* se află la raft liber, în sala 1, de la Biblioteca Academiei.

– Te duci la bibliotecă și cauți în *Îndreptar* cuvântul *chiaburime*, ceri volumele respective din *Opere complete* și scoți de acolo trei citate mai lungi și mâine la ora 12 să vii cu ele aici, la Catedră.

Așa am făcut, mai ales că și *Operele complete* ale lui V.I. Lenin erau la raft liber, astfel că am scos nu trei, ci șase citate, cu care m-am prezentat la întâlnirea cu profesorul Maciu.

Acesta le-a citit, a reflectat puțin, apoi a subliniat cu creion roșu două citate din volumul 7 (*Editura Politică*, 1962). Primul, din articolul *Răspuns la critica proiectului nostru*, avea următorul conținut: „De pe urma înrobirii iobăgiste suferă și proletarul și țăranul bogat; împotriva acestei înrobiri ei pot și trebuie să meargă împreună”. În cel de-al doilea, pe care l-am extras din apelul *Către sărăcimea satelor*, Lenin aprecia: „Sărăcimea satelor trebuie să lupte

împotriva lipsei ei de drepturi, împotriva clăcii, împotriva oricăror corvezi, laolaltă cu țărani bogati”.

După ce mi-a indicat citatele respective, profesorul Maciu mi-a zis:

– Du-te la doamna Marinescu (secretara facultății) și roag-o să-ți facă un fluturaș. Știi dumneata ce este acela un fluturaș?
– Nu, nu știu ce este un fluturaș.
– Un fluturaș este o fâșie de hârtie, mai mică decât o jumătate de coală A4.

Să-i ceri doamnei Marinescu un foarfece și un ac de gămălie. Te aștept aici.

Doamna Virginia Marinescu, amabilă ca de fiecare dată, mi-a scris la mașină rândurile respective, inclusiv trimiterile la sursă, mi-a dat un foarfece și un ac cu gămălie cu care m-am prezentat la Catedră.

Profesorul Maciu a tăiat coala de hârtie și a prins cu acul fluturașul cu ele două citate la pagina unde făcuse semn cu creionul roșu că trebuie introdus.

– Acum du-te și-1 predă lui Ion Apostol, la redacția revistei „Studii”.

Așa am făcut. Apostol s-a arătat puțin mirat, dar eu i-am precizat că m-a trimis profesorul Vasile Maciu, care a introdus fluturașul respectiv. Apostol mi-a spus că îl va trimite din nou la referat și să vin peste zece zile.

Când am revenit, secretarul de redacție era radios. Mi-a dat să citesc referatul primit tot de la Institutul de Istorie al Partidului. Era puțin mai mare decât primul, pentru că erau introduse cele două citate de pe fluturaș, conchizând că studiul este scris în spiritul învățaturii leniniste. Concluzia: se recomandă publicarea cât mai urgentă a acestui studiu.

În numărul 3/1968 din „Studii. Revistă de Istorie”, purtând antetul *Academia Republicii Socialiste România. Secția de Științe Istorie*, de la paginile 499 la 521, se afla articolul *Contribuții privind mișcarea țărănistă din România în perioada 1907-1914*, semnat de Ioan Scurtu.

Profesorul Vasile Maciu, care făcea parte din Colegiul de redacție, a adus, conform obiceiului, un exemplar din revistă la Catedră, pentru a fi citit de membrii colectivului, inclusiv de cei care votaseră împotriva admiterii referatului

meu în cadrul stagiului de doctorat.

După aproape cinci decenii, trebuie să recunosc că fluturașul mi-a purtat noroc. În primul rând, pentru că profesorul Vasile Maciu a avut ideea de a recurge la această soluție și în al doilea rând pentru că am găsit respectivele citate din V.I. Lenin, ale cărui aprecieri erau – vremea aceea – infailibile.

Celelalte două referate au trecut destul de ușor prin colectivul de Catedră și nimeni nu m-a mai acuzat de grave confuzii ideologice. Ca urmare, nu a trebuit să mai apelez la citate din clasicul marxism-leninismului.

În 1971 am obținut titlul științific de doctor în istorie pe baza lucrării *Întemeierea și activitatea Partidului Țărănesc (1918-1926)*. În același an am făcut oferte la patru edituri: Politică din București, Dacia din Cluj, Facla din Timișoara și Junimea din Iași. Peste circa o lună am primit, de la toate, un răspuns identic: Nu se poate publica o carte despre un partid politic burghez înainte de apariția istoriei PCR.

Sfătuit de Nicolae Nicolescu, redactor la Editura Științifică și Enciclopedică, am recurs la un titlu de acoperire – *Din viața politică a României (1918-1926)* – depunând textul la Editura Litera. Cu acest titlu, cartea a fost aprobată de Secția Propagandă a CC al PCR și de Direcția Presei (cenzură), fiind publicată în 1975. Pe copertă era scris *Din viața politică a României (1918-1926)*, dar, cu complicitatea redactorului de carte Radu Albala, pe pagina de titlu am introdus o altă formulare: *Din viața politică a României. Întemeierea și activitatea Partidului Țărănesc (1918-1926)*. Era prima monografie a unui partid politic „burghez” publicată de un istoric român.

Desigur se pot face tot felul de aprecieri în legătură cu istoriografia de dinainte de 1990, dar un fapt este cert: cine și-a respectat meseria, a luptat pentru promovarea adevărului istoric întemeiat pe documente, a reușit, evident cu multe eforturi și un uriaș consum de energie. Dar, în fond, aceasta este menirea omului de știință.

† Î.P.S. Dr. Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului

Sfinții Cuvioși Neofit și Meletie de la Mănăstirea Stânișoara și Sfinții Daniil și Misail de la Mănăstirea Turnu – modele actuale de viață creștină

Continuare de pe prima pagină

Părinții duhovnicești prin sfințirea vieții proprii devin pentru ucenici modele de urmat întru totul. Urmarea părintelui duhovnicesc ca model de viață este strâns legată de imitarea vieților sfinților. Imitarea lor este practic un fel de apropiere de ei la nivel duhovnicesc. Raportarea continuă la sfinți îl face pe credincios să își însușească modul de viață al acestora, să devină cumva „în aceeași cugetare cu aceștia”.

Sfințenia este parte integrală din structura sufletului celui botezat în Biserica Ortodoxă, asumându-și transformarea

fapt era mărturisit mai ales de toți cei care într-un fel sau altul au aflat mult ajutor de la aceștia, existând până în zilele noastre mărturiile ale minunilor săvârșite de ei, dar l-am și găsit ca realitate concretă în momentul în care am fost chemat la slujirea ca arhiepiscop al ținutului vâlcean, loc unde s-au nevoit Sfinții Cuvioși Daniil și Misail de la Mănăstirea Turnu și Cuvioșii Neofit și Meletie de la Stânișoara.

Am considerat a fi datoria mea de a cerceta viața acestora și, constatând, la rândul meu, sfințenia vieții cuvioșilor amintiți, am alcătuit o comisie care să se ocupe de elaborarea argumentelor pentru canonizarea lor oficială de către Sfântul Sinod al

cel Mare al Țării Românești, cât și după aceea. Printre cei mai cunoscuți pustnici ai locului au fost șase monahi de la Cozia care, în preajma anului 1600, s-au retras dincolo de Olt. Dintre ei cunoaștem cu numele pe Cuvioșii Daniil duhovnicul și Misail, ucenicul său, Isaia, despre viața cărui aghiografia nu a păstrat amănunte, precum și pe Cuvioșii Neofit și Meletie, care după mulți ani de ascultare smerită în obștea de la Cozia, au cerut binecuvântare de la starețul lor pentru a merge să își petreacă viața în pustnicie: „Lumina cea negrăită în inimi primindu-o, în munte v-ați nevoit pentru dragostea Domnului și cununa răsplătirilor în ceruri ați primit. Iar noi laudă vă aducem,

când, mai cu seamă în duminici și sărbători, pentru a se spovedi și pentru a se împărtăși la Sfânta Liturghie săvârșită în acest schit, care, aflându-se în apropierea vechiului turn roman, s-a numit Schitul Turnu.

Spre sfârșitul vieții, Cuviosul Daniil, a dat părinților care se nevoiau acolo rânduieli de viață pustnicească, apoi, cunoscându-și mai înainte sfârșitul, le-a pus povățuitor în locul lui pe ucenicul său, Cuviosul Misail. Amândoi fericiții, Daniil și Misail, după trecerea la cele veșnice, în prima jumătate a veacului al XVII-lea, au fost îngropați lângă altarul biseriței ctitorită de ei. Când, în anul 1676, mitropolitul Varlaam al Țării Românești a construit la schit o nouă bise-

Sfinții Cuvioși Neofit și Meletie de la Mănăstirea Stânișoara și Sfinții Daniil și Misail de la Mănăstirea Turnu. Sursa: Arhiepiscopia Râmnicului.ro

duhovnicească, de la chip al lui Dumnezeu la asemănarea cu El. Credinciosul trăitor al Bisericii noastre caută neîncetat sfințenia, dar, în același timp, o și recunoaște, uneori „mai repede și mai sigur chiar decât autoritatea competentă. De pildă, în Răsărit, de cele mai multe ori, nu autoritatea bisericească, ci poporul credincios simte mai întâi sfințenia”.

Acest fapt se confirmă și prin viața Sfinților Cuvioși Daniil și Misail de la Mănăstirea Turnu și a Sfinților Cuvioși Neofit și Meletie de la Mănăstirea Stânișoara, vestiți isihăști ai secolului al XVII-lea, care au fost socotiți sfinți chiar de către contemporanii lor, fiind cercetați pentru rugăciuni, pentru sfătuire și spovedanie, dar și pentru renumele de făcători de minuni, pe care l-au avut încă din timpul vieții. Credincioșii îi căutau spre a le cere să înalțe rugăciuni speciale, mai ales atunci când se aflau în nevoi, strămătoriri și necazuri. Veneau la aceștia ca să-și ostioască sufletul și se încredințau purtării lor de grijă, având certitudinea sfințeniei acestora.

La câteva sute de ani după trecerea Cuvioșilor Daniil și Misail la cele veșnice, credincioșii, conștienți de sfințenia vieții lor, încă mai caută locurile nevoițelor, fie chilii săpate în piatră cu multe jertfe, fie crăpături ale pământului. Toți credincioșii din ținutul Olteniei de sub Munte, și nu numai ei, îi cinsteau pe acești cuvioși pustnici ai Bisericii noastre strămoșești ca sfinți. Acest

Bisericii Ortodoxe Române.

Sfântul Sinod, constatând că acești cuvioși ai Bisericii de pe țărmurile vâlcene au dus o viață bineplăcută lui Dumnezeu și, prin darul lui Dumnezeu, sunt făcători de minuni, a hotărât, în ședința din 24 februarie 2016, trecerea lor în rândul sfinților din calendarul Bisericii noastre, cu dată de prăznuire la 3 septembrie pentru Sfinții Cuvioși de la Stânișoara, respectiv 5 octombrie pentru Sfinții Cuvioși de la Turnu.

Viețuirea sfinților și descrierea cugetării lor sunt reliefate credincioșilor în Viețile Sfinților. Scopul Vieților Sfinților nu este de a descrie ca eveniment viața sfinților, ci, mai mult, de a descrie creșterea lor în viața dumnezeiască.

Nu este ușor pentru aghiograful contemporan să cuprindă în cuvinte viața unor sfinți, deoarece viața lor este strâns legată de minune și de taina dumnezeiască, așa cum spune și troparul Sfinților Cuvioși Neofit și Meletie: „De Dumnezeu iubitorilor Părinți, suindu-vă în munții faptelor bune, locașuri Preasfântului Duh v-ați arătat, iar acum ca făclia în sfeșnic luminați în lume, Cuvioșilor Neofit și Meletie; rugați-vă lui Hristos-Dumnezeu să măntuiască sufletele noastre!”.

În munții din preajma Mănăstirii Cozia, aflată pe valea Oltului, s-au nevoit mulți sihaștri iubitori de Dumnezeu, atât înainte de zidirea sfântului locaș de către fericitul întru pomenire domnitor Mircea

Sfinților Cuvioși Părinți Neofit și Meletie, strigând: Bucurați-vă, întărirea sihaștrilor și slava creștinilor!” (*Condacul Sfinților Cuvioși Neofit și Meletie*). Săpându-și chilii în stâncile munților, acești doi bineplăcuți ai lui Dumnezeu s-au ostenit peste treizeci de ani, slăvind neîncetat pe Dumnezeu. Ostenelile lor erau nenumărate: lacrimi, suspine, metanii, postiri, privegheri și lupte împotriva duhurilor necurate. Șase zile se nevoiau în chiliile pe care și le săpaseră în peșteră, iar duminica mergeau la Cuviosul Daniil, duhovnicul de la Turnu, și primeau Sfânta Împărtășanie: „Cine nu se va minuna de ostenele voastre, fericiților Părinți Neofit și Meletie, că focul cel dinlăuntru al dumnezeieștii râvne, lacrimile și postul, prin care ați supus pornirea trupului, niciodată nu le-ați părăsit. Cine nu se va minuna de răbdarea voastră, de dragostea părintească și de rugăciunea cea fără încetare, prin care v-ați luminat cu dumnezeiescul har? Rugați-vă Mântuitorului Hristos pentru măntuirea sufletelor noastre” (*Stihiră de la Litie*).

Viața și nevoițele acestor patru cuvioși ai Bisericii noastre îi arată a fi preamăriți de Duhul Sfânt și moștenitori ai Împărăției cerurilor, ca purtători de daruri duhovnicești și rugători înaintea lui Dumnezeu pentru sufletele noastre.

Cuviosul Daniil era duhovnic al tuturor pustnicilor din împrejurimi, la el spovedindu-se, după tradiție, și Sfinții sihaștri Neofit și Meletie. Aceștia coborau din când în

rică, de piatră, a așezat sfințele moaște ale Cuvioșilor Daniil și Misail la temelia altarului bisericii celei noi.

Sfințenia vieții lor s-a făcut cunoscută multor călugări și creștini, devenind adevărate pilde de rugăciune, nevoiță și viață în Mântuitorul Hristos, așa cum arată și textul liturgic: „Cu ce graiuri de laudă vom încununa pe Cuvioșii Părinți Neofit și Meletie? Sau cine va putea să preamărească, după cuviință, pe cei ce s-au făcut, cu darul Duhului Sfânt, îngeri în trup? Dar, chemând în ajutor mijlocirea lor cea cu bună îndrăzneală către Preasfânta Treime, cutezăm a-i vesti tuturor pe aceștia, care de daruri duhovnicești s-au învrednicit, ca pe adevărați învățători iscusiți ai nevoițelor nepătimirii. Aceștia nu prin cuvinte, ci prin pilda vieții lor au învățat pe toți să se roage fără încetare și, întru smerenie, să împlinească fără lenevire poruncile Mântuitorului Hristos. Deci, cu bucurie să strigăm purtătorilor de Duh Părinți: Bucurați-vă, întărirea sihaștrilor și slava creștinilor!”.

Astfel, Cuvioșii Daniil și Misail de la Turnu, având și ucenici, dar și Cuvioșii Neofit și Meletie de la Mănăstirea Stânișoara s-au arătat vase alese ale Duhului Sfânt, înscriindu-se în rândul Sfinților Cuvioși sihaștri români, ca purtători de daruri duhovnicești și modele prin viața sfântă, pururea rugători înaintea Tronului Preasfintei Treimi pentru neamul românesc.

Prof. univ. dr. Paul Dobrescu

Adevăratul program de țară al României: revenirea la normalitate

Punctul de plecare al însemnărilor de față îl reprezintă lectura unei lucrări recente dedicate Chinei¹. Semnată de un autor recunoscut, David Shambaugh, lucrarea ridică două probleme foarte importante pentru evoluția noii puteri asiatice. Parcursă atent, analiza autorului american prezintă multe motive de reflecție pentru cititorul român preocupat de evoluția țării noastre. De altfel, acest ultim motiv ne-a și determinat să consacram lucrării amintite rândurile de față.

Prima problemă privește evoluția în perspectiva următorilor ani a Chinei. Va putea Beijingul să susțină dezvoltarea de până acum? Ritmurile și trepidăția înaintării cu care ne-a obișnuit? Răspunsul formulat de David Shambaugh este clar: „nu există până acum un singur caz de țară care să-și fi dezvoltat o economie modernă fără să se fi democratizat. Experiența celorlalte țări recent industrializate arată că democratizarea este nu doar o consecință a modernizării, ci un factor favorizant al acesteia. Cu alte cuvinte, ele formează procese simbiotice”. Descoperim o problemă fundamentală: relația dintre democrație-dezvoltare, dintre democrație și modernizare. Perioada de industrializare poate avea loc în interiorul unui regim nondemocratic; procesul de modernizare reală, „stadiul de economie matură” pe care l-a atins China au nevoie de democratizare. Mai mult, succesul ei este determinat de împletirea cu democratizarea socială.

Autorul american împarte perioada dezvoltării în două mari etape: prima, de acumulare masivă, de industrializare care nu este neapărat nevoie să se împletească cu o viață democratică reală; cea de-a doua, de dezvoltare calitativă, implică obligatoriu o viață democratică. Ipoteza de care vorbim este, de fapt, o recunoaștere a unei evoluții care a avut loc. Sunt țări – la loc de frunte situându-se China – care s-au dezvoltat într-un regim autoritar, într-un capitalism de stat, numiți-l cum doriți etc. Acum s-a atins o anumită limită. Se trece la faza de modernizare care pretinde recursul la o viață democratică, înființarea/consolidarea unor instituții inclusive, menite să amplifice participarea socială. Joncțiunea dezvoltare-democrație este proiectată în viitor. Fiind asociată cu prevalența elementelor calitative ale dezvoltării. Ipoteza de care vorbim prezintă și un mare risc. Dacă, de exemplu, China se va dezvolta, se va moderniza în afara unei vieți democratice?

Să examinăm elementele acestei ipoteze mai amănunțit. Împărțirea pe care ne-o propune David Shambaugh are relativitatea ei. Fiecare pas în dezvoltarea industrială reprezintă și un câștig real în planul modernizării. Lucrurile nu pot fi despărțite. Putem chiar spune că dacă industrializarea și dezvoltarea primară – cea care pune accentul pe industrializare, construirea infrastructurii etc. – sunt temeinice, ele pregătesc terenul și asigură punctele de sprijin majore pentru o modernizare, reală și ea. Deci distincția făcută de autor între industrializare și modernizare are relativitatea ei. Ni se pare însă extrem de importantă precizarea că faza modernizării solicită o democratizare reală. Da, emergenții vor fi nevoiți să imagineze structuri și forme sociale – fără îndoială inclusive, după expresia lui Daron Acemoglu – care să favorizeze și să încurajeze participarea socială. Democratizarea societății va reprezenta o trecere obligatorie pentru toate economiile care vor să atingă marea performanță. În China și în noile țări industrializate din Asia s-a ajuns într-un stadiu în care dezvoltarea are nevoie de suflul participării, de suflul inovației, al asumării. Nu se poate altfel!

David Shambaugh
Sursa foto: Koerber-stiftung.de

Problema pe care o ridicăm este alta: democrația care se va construi în Asia va fi diferită de democrația liberală, așa cum o cunoaștem noi astăzi. Va fi o democrație dezvoltatională, corelată mai strâns cu problemele și cerințele dezvoltării. O democrație împletită cu existența statului, ca instrument și centru strategic al dezvoltării. O democrație care va muta centrul de greutate al dezbaterii publice în jurul performanței, al factorilor care favorizează și propulsează dezvoltarea. Așa, cum presupunem că ea va fi preocupată de eliminarea excesului de retorică. Am ținut să facem această precizare, pentru că autorul american, vorbind despre nevoia de democratizare – reală –, poate induce înțelegerea că este vorba despre democrația liberală, așa cum o cunoaștem noi astăzi. Dacă în Asia va avea loc un proces de democratizare, el va avea valori și opțiuni care vor putea fi diferite, ori altfel ierarhizate, comparativ cu democrația liberală.

Aducem în sprijinul ipotezei de mai sus și ideea – valoroasă și realistă a autorului – privind dependența de drumul parcurs până atunci (*path-dependency*). „Intotdeauna, cel mai ușor lucru pentru automobile, oameni și guverne este să continue parcursul de până atunci. Într-o mare măsură, națiunile (ca și automobilele) sunt path dependent și pentru a modifica acest curs și a inaugura un drum nou este nevoie de decizii hotărâte și alocarea unor mari resurse”. Va trebui modificat cursul urmat până acum de către China și celelalte țări asiatice, în sensul democratizării lui? Da, cu siguranță! Dar va fi o modificare treptată, atent controlată și, mai presus de toate, va fi o modificare centrată în jurul valorii fundamentale: dezvoltarea. Un factor extrem de important de care va trebui să ținem seama este și profilul cultural al populației din aceste țări. Potrivit datelor sociologice, guvernul chinez, de pildă, se bucură de una din cele mai înalte suțineri din partea populației. De ce? Pentru că a asigurat dezvoltarea țării. Este suficient să menționăm că, în momentul de față, clasa de mijloc din China cuprinde 300 milioane de persoane, cu perspectiva de a se dubla, dacă nu chiar tripla până în 2030. Populația asiatică a început să culegă roadele dezvoltării. Deci ea va fi direct interesată în continuarea drumului. Să nu uităm, este o populație cu „nevoi puține și credințe tari”. Asemenea celeia din Orientul Mijlociu. Cu

deosebirea – fundamentală că în acest din urmă caz, totul este proiectat pe un fundal religios, pe când în China și Asia fundalul este laic. Putem deja vorbi de elemente ale unei noi religii în Asia: religia dezvoltării.

Dependența de drumul parcurs are multe învățăminte pentru România. În cei 26 de ani care au trecut din 1989, noi am încercat o desprindere – necesară – de ceea ce a fost, dar nu ne-am întrebat, mai precis, în ce anume constă desprinderea, ce drum urmează să parcurgem și, mai ales, cu ce mijloace? Prin desprindere, noi am înțeles distrugere, un gen de pârjolire a ceea ce creasem tot noi sau părinții noștri. În perioada de circa 50 de ani, cât a durat socialismul, lumea a progresat, capitalismul s-a transformat și el. Tot luptând cu ceea ce a fost înainte de 89, noi nu ne-am mai întrebat cu ceea ce ne cuplăm, cu ce tip de societate. Judecând după „reformele” pe care le-am promovat (între care restituția în întregum se situează la loc de frunte), noi am optat pentru un capitalism interbelic pe care nu-l mai întâlnim nicăieri în lume. Priviți la situația din agricultură și veți vedea unde se situează țara noastră. Nu doar dezindustrializarea care a urmat, dar și prăbușirea învățământului, a sănătății, înstrăinarea unor resurse strategice au făcut ca, în momentul de față, să fim lipsiți de ceea ce putem numi premisele dezvoltării. Pe ce ne bazuim noi când vorbim despre dezvoltarea țării? Pe ce puncte solide? Pe cele dinainte de 1989 le-am desființat, iar altele nu am construit. Copiii care dărâma casa moștenită de la părinți înainte de a procura mijloacele necesare pentru ridicarea alteia nu au cum să aibă un viitor bun. Cum nu mai au casă și cum nu au nici onestitatea să recunoască faptul că au greșit, încep să acuze tot părinții că nu le-au lăsat mai multe case...

A doua mare provocare pentru China este reprezentată de ieșirea din ceea ce specialiștii numesc „capcana venitului mediu”. Ieșirea despre care vorbim înseamnă un salt către economia matură, caracterizată prin preponderența elementelor calitative: productivitate mai mare, inovație, producerea de bunuri cu mare valoare adăugată etc. Ceea ce înseamnă un alt tip de pregătire a forței de muncă, un efort încordat de a „pune la lucru” toți factorii care participă la dezvoltare (pământ, capital, forță de muncă etc.), de a moderniza radical sistemul financiar-bancar, într-un

cuvânt, de a realiza o nouă sinteză a acestora care să favorizeze, încă o dată, afirmarea elementelor calitative ale dezvoltării. Ca să ne dăm seama de dimensiunea efortului, este suficient să menționăm că după 1960, așa cum menționează David Shambaugh, au existat în lume 101 economii care se aflau în rândul statelor cu venit mediu. Până în 2008 doar 13 dintre ele au reușit să promoveze în rândul țărilor cu venituri înalte, printre ele aflându-se Japonia, Coreea de Sud, Taiwan, Hong Kong, Puerto Rico, Mauritius, Singapore și Israel. Majoritatea statelor cu venituri medii nu au reușit să treacă examenul promovării. Mai mult, au cunoscut stagnarea economică, uneori chiar recesiunea. Și au rămas prinse în capcana venitului mediu, tipice în acest sens fiind țărilor din fostul sistem socialist și cele din America de Sud.

Va reuși China să realizeze saltul de care vorbim, să se smulgă din capcana venitului mediu și să pășească în rândul economiilor mature ale lumii? Greu de spus. Judecând după determinarea cu care această țară a urmat drumul dezvoltării, răspunsul ar putea fi afirmativ. În orice caz, dacă va reuși, China va deveni o economie atât de competitivă, încât puțin alte economii îi vor putea face față. Iată ce precizează în această privință ministrul de finanțe al Chinei Lou: „sunt doar 50 la sută șanse” ca țara sa să promoveze „în prima ligă” a economiilor lumii. Dar a ținut să adauge: „dacă acest lucru se va întâmpla, atunci China va dispune de o economie cum nu a mai cunoscut lumea” (*the world has never witnessed*).

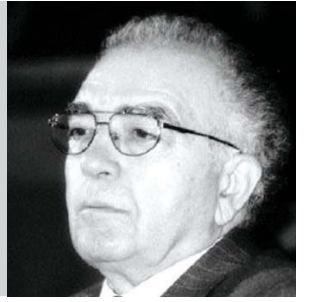
Imediat, gândul ne-a dus din nou la România. Se discută, în momentul de față, despre un nou program de țară. Ieșirea din capcana venitului mediu ar putea fi un asemenea program. De altfel, Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale, a vorbit în mai multe rânduri despre această capcană și despre nevoia de a ne pregăti pentru a ieși din strânsoarea ei. Dacă Beijingul consideră – prin vocea ministrului de finanțe – că are 50% șanse să iasă din această capcană, este limpede că noi avem cu mult mai puține. Tristețea este că nu ne punem o asemenea problemă. Că suntem – indiferent dacă admitem sau nu – pe lângă mainstream-ul mondial. Parcă nici nu avem timpul necesar să ne gândim la lucruri mari, care să ne propulseze pe trasee cu respirație istorică. Noi sărim din campanie în campanie și uităm că rostul adevărat al unei nații este să se dezvolte. De aceea, credem că adevăratul program de țară al României ar trebui să fie revenirea la normalitate, la un tip de așezare care să ne dea răgazul să gândim, să proiectăm, să ne găsim un loc al nostru într-o competiție mondială din ce în ce mai aspră. Am luptat circa 20 de ani cu comunismul, timp în care țara s-a dezindustrializat. Acum am început altă luptă, lupta în contra corupției (necesară, dar fără excese și dezechilibrale de astăzi). Temerea noastră este că atunci când se va încheia această nouă campanie (la noi aproape totul ia forma unei „campanii”, care întotdeauna împinge în plan secund problemele de fond, cele care decid evoluția de ansamblu), stabilitatea internă se va clătina serios și, o dată cu ea, țara. Parcă acesta ar fi și scopul. Ne apropiem de centenarul Marii Uniri cu o țară răvășită. Nu este cel mai bun argument pentru cei care nu s-au împăcat cu înfăptuirea de acum o sută de ani? Nu mai avem tresăriri nici în fața celui mai mare eveniment din istoria noastră...

NOTĂ:

¹ David Shambaugh, *China's Future*, Polity Press, Cambridge, 2016.

Vartan Arachelian

Toamna pătimirii noastre (I)

Marele război, cum aveau să numească contemporanii prima conflagrație planetară, era o ciocnire violentă între interesele marilor puteri. Cucerirea de noi zone de influență era una din cauzele acestei confruntări militare. În deceniile din urmă, Germania se dezvoltase cu un ritm superior altor țări industrializate și reușise să înlăture puterile care acaparaseră, primele, numeroase piețe de desfacere. Anecdotele pe care vrem să le transcriem aici și care au circulat în timpurie neutralității (1914-1916) anunțau, parcă, globalizarea din anii noștri. Prima povestește un schimb de mesagii între guvernul de la Londra și consulul său din Siria. Întrebat despre starea comerțului britanic în această colonie, diplomatul a telegrafiat într-un stil în care umorul insular nu disimulează total tristetea unei înfrângerii, fie ea și comercială: „Am onoarea a raporta guvernului britanic că din ce în ce mai mult produsele germane înlătură toate produsele noastre. Nu va trece multă vreme și eu însumi voi fi în Siria singurul obiect de proveniență engleză.”

Situația nu se prezenta altfel nici în România, mai ales după intrarea noastră în orbita Triplei Alianțe. Pentru a rămâne în registrul umorului, să relatăm în continuare pățania unui proprietar de pământuri rezumată într-o altă anecdotă:

„Venisem acum câtăva vreme în București și trăseseam la un hotel din partea centrală a orașului. Dimineața când m-am sculat, aruncând cămașa de noapte din pânză de țară cu flori românești, îmi veni în minte că pânza de zefir ușor din care era făcută cămașa de zi, ce puseseam pe mine, era fabricată în Germania. La această idee începui a scotoci prin cameră ca un bezmetic. Becul electric de pe măsuta de noapte avea scris pe el în engleză: Made in Germany. Robinetul de la calorifer purta eticheta unei întreprinderi de încălzire centrală germană; patul pe care dormisem, turnat din bronz, încă era fabricat în Germania! Furios, m-am îmbrăcat în grabă, mi-am tras ciorapii și ghetele și m-am fricționat cu apă de Colonia care și ea era germană, căci într-un colț, jos, sub etichetă, în engleză, erau scrise cuvintele sacramentale: Made in Germany, făcut în Germania. Hainele mi erau confecționate din postav fabricat tot în Germania. Am ieșit. În ascensor, pentru a mă potoli, aruncaii ochii pe o placă de fier. Instalația de ascensor era făcută de o casă din Breslau, tot din Germania!

Deznădăjduit, m-am aruncat în tramvaiul comunal! Cel puțin acolo eram în adăpost; acesta îl puteam numi tramvaiul nostru național!

Aș! Tocmai când mă credeam în mai multă siguranță, o afurisită de tablă galbenă cu litere negre mă făcu să îngâlbenez. Și tramvaiul era fabricat la Viena, pentru mine, tot în Germania.

Am sărit jos electrizat și am intrat într-un magazin pe Lipscani, unde aveam o comandă pentru moșie... Tot privind la rafturile încărcate cu fel de fel de mărfuri, nu știu ce mă împinse – se vede păcatul – și întrebai: de unde sunt toate aceste mărfuri?

– Din Germania, îmi răspunse cu fală neguțătorul, laudându-se că în prăvălia sa nu se găsește nici un cui care să nu fie adus din Germania!

Am plecat de-a dreptul la gară. Abia când am ajuns acasă mi-am dat seama că vagonul în care mă urcasem era construit în Germania, că trenul care mă adusese ca o nălucă zbura pe o linie construită de germani, tras de o mașină ca un balastr adusă pe de-ntregul din Germania!

Acasă, neamțul, mașinist, care mă aștepta cu nerăbdare, cum mă văzu îmi sări înainte, spunându-mi că are să-mi comunice o mare bucurie. Ce era?

Plugurile cele noi, cu abur, pe cari le așteptam de câteva luni, sosiseră tocmai atunci din Germania!

Germania, Germania și iar Germania!”

Pentru Germania și Austro-Ungaria, România nu era numai un spațiu generos de debușeu al produselor lor, dar și o zonă în care marile capitaluri bancare transferate în diferite industrii și, în special, în industria extractivă de petrol, se reîntorceau prin dividende sporite în buzunarele acționarilor de la Berlin, Viena sau Budapesta. Dacă am adăuga și faptul că România era – prin grâu și șeptelul său – un ieftin furnizor de hrană, vom avea doar câteva dintre motivele pentru care „Centralii” acordau o mare și specială atenție atragerii României în orbita războiului sau – în cel mai grav caz acceptabil – în păstrarea ei într-o neutralitate binevoitoare. Iată o dovadă a criteriilor de conduită a diplomației Vienei față de București în telegrama trimisă la 23 mai 1915 de contele Ottokar Czernin, ministrul Austro-Ungariei în România, noului ministru de Externe, un armean înnobilit, baronul Burian:

„România, șovăind în recunoașterea adevăratelor ei interese și urmând ademenirilor sclipitoare ale Înțelegerii, a și luat, fără îndoială, contact puternic cu inamicii noștri. Dacă nu ne lăsăm să fim înșelați, nu vrem totuși să stăm la îndoială, că Regatul va ști să evite să pornească o politică periculoasă pentru țară, cât mai este timp, tocmai pe baza cumpărării tuturor eventualităților și a egoismului politic sănătos care o împinge în această direcție.

Pentru România nu este vorba doară numai de ceea ce va primi, ci de ceea ce va putea păstra.

E ușor de socotit că cuceririle pe care le va face România în dauna Monarhiei, sub aripile Înțelegerii, vor trebui să fie precare. Independent de întreprinderile de recuperare inevitabile, de mai târziu, ale Monarhiei, o Rusie victorioasă și ajunsă la scop nu va

admite desigur în Balcani o situație în care o Românie puternică, pusă de-a curmezișul, ar închide drumul spre Strâmători, ar sta în calea situației dominante a Rusiei în Bulgaria și ar exercita o preponderență botârătoare asupra celorlalți, anume asupra statelor slave din Balcani.

Ceea ce va urma din aceasta, în viitor, bărbații de stat români n-au decît să-și imagineze.

Învingerea Rusiei este deci o condiție de viață pentru România; a contribui la triumful Rusiei – o sinucidere.

Discutarea neîncetată a acestor adevăruri fundamentale în București este sarcina noastră.

Afară de acestea să provocăm impresia, printr-un limbaj liniștit și sigur, că contăm pe neutralitate ca pe ceva de la sine înțeles...”

Înainte însă de a face mai transparent limbajul discret folosit în această corespondență diplomatică (în care cititorul va vedea că mita, corupția, cumpărarea unor ziare și edituri etc. nu intrau în „discutarea neîncetată a acestor adevăruri fundamentale în București”), să reluăm șirul evenimentelor militare. Dar mai întâi tragedia țaranilor ardeleni în hainele armatelor cezaro-crăești.

Nenumărate și pline de pedepse sunt căile calvarului! Torturii fizice i se adăuga tortura morală și din nenumărate fapte de acest fel numai una e suficientă pentru ca cititorul să înțeleagă tragedia soldatului ardelean aruncat cu de-a surda în acest război. La Stari-Stambor s-au încăierat ardelenii cu românii de peste Nistru. Au murit mulți și de-o parte și de alta. Printre prizonierii de dincolo erau și vreo câteva sute de români în uniformă soldătească a țarului, între ei și un sergent care servise la Regimentul 31 din Sibiu și pe care războiul îl apucă cu oile peste Nistru. În luptă strigau: „Nu dați, măi, că și noi suntem români!”

Bucătarul Budac, care-i povestea întâmplarea sublocotenentului Tăslăuanu, se întreba cu groază:

– Doamne, cum o fi și asta să ne omorăm noi, frați între frați?

– Blestemul lui Dumnezeu, frate Budac – îngână Tăslăuanu. Dar nu era decât blestemul unei istorii mașteră și istoria trebuia corectată – cu cât sânge și cu câtă suferință, și cu ce preț în ființe tinere era o taină pe care tot ea, istoria, o știa deocamdată.

x

În general, potențailor politici, din diferite epoci și din varii geografii, le e jenă să discute public despre acțiunile de spionaj pe care le subvenționează. Discreția își găsește o dublă justificare: pe de o parte e vorba, se înțelege, de păstrarea unui desăvârșit mutism asupra acestei îndeletniciri care se practică în taină și, în al doilea rând, dintr-o jenă morală care altfel poate strica imaginea publică a mărimilor zilei ce încurajează astfel de îndeletniciri. De multă vreme a existat și în acest domeniu secret al iscodirii statelor prietene și neprietene o excepție. E vorba despre Prusia care în politica ei agresivă n-a scăpat ocazia de a-și face un titlu de glorie prin cinismul ei. Dacă Frederic cel Mare se laudase cândva că „are un singur bucătar, dar o sută de spioni”, în timpurile din preajma primului război mondial un general teuton ducea gândul împăratului mult mai departe: „Nu înseamnă că cheltuiesti banii degeaba când aduci unei națiuni foloasele unui serviciu secret de spionaj; dimpotrivă, nici nu se poate o întrebuintare mai bună a banilor.”

Încă mult înainte de începerea conflagrației continentale, Europa realizează ușor că generalul german nu se lauda deloc cu mărinimoasa încurajare a serviciilor sale de spionaj. Dacă se perfecționaseră tunurile, se înțelege că și spionajul își rafinase metodele. Cumpărarea de cugete – personajele politice ale zilei erau în primul rând vizate – și năimirea gazetelor și gazetarilor de o moralitate precară intrau în preocupările curente ale oficinilor de spionaj. Începerea războiului accelera într-un mod brutal acțiunea de influențare cu atât mai mult cu cât România și Italia nu urmară în mod automat cele două împărății care dăduseră foc Europei. În fața acestei situații, Puterile Centrale au recurs de urgență la sistemul bine cunoscut

lor, dar de data aceasta fără a cruța vreun efort sau vreo sumă de bani, fie ea chiar exorbitantă – de corupere pentru a asigura în cele două țări o atmosferă de simpatie intereselor lor, pentru a evita o eventuală ieșire potrivnică a acestora din neutralitate. Și astfel acțiunile de arendare a conștiințelor încep să se facă simțite la Roma sub conducerea baronului Flotow, la București sub cea a baronului von dem Busche, care-l înlocuise pe neașteptate pe prăfuitul Waldhausen din funcția de ministru al Berlinului la noi, și a contelui Czernin, ministrul austro-ungar pe malurile Dâmboviței. Cum pe teatrul militar al Europei Grecia juca un rol important, nici ea nu fuse neglijată; taraba cumpărării de simpatii fu deschisă la Atena, sub patronajul baronului Schenk, fostul reprezentant al intereselor lui Krupp la București. Dosarul acestor acțiuni este foarte gros și-l vom răsfoi împreună în paginile ce vor urma. Până atunci însă, să cunoaștem acțiunile întreprinse la lumina zilei de cei doi miniștri ai „Centralilor” la București.

Soldați germani, bulgari, turci în Bucureștiul ocupat de armatele Puterilor Centrale. Foto: MNIR

Continuare în numărul viitor

G. Mosari
Președintele Asociației Scriitorilor Israelieni de Limbă Română

Amintiri din România Doi directori și o secretară de partid

Amintirile la care mă refer acum au depășit 40 de ani vechime, pe când eram consilier juridic la o mare întreprindere textilă de gradul întâi, din Bacău, unde lucrau aproape 1500 de muncitori. După un timp, numărul lor a crescut la câteva mii fiindcă fabrica a început să execute și covoare persane manuale, fie la domiciliul angajaților, fie în câteva secții din nordul Moldovei. Dar trebuie să precizez, vorbind de amintiri, că voi respecta strict adevărul acestora, nu voi aduce înfloriri sau exagerări ca să mă dau mare cum fac, din păcate, unii care-și denaturează biografia crezând că astfel devin mai interesați. Am pomenit despre „alunecările” de la adevăr pentru că în amintirile la care mă voi referi mai jos am și una care stătea bine unui om curajos pentru timpul lui, nervos și obraznic, iar eu nu aveam nimic din toate acestea.

Așadar, după cum spuneam, fiind jurist în textile făceam parte din cadrul Ministerului Industriei Ușoare, trebuind să reprezint întreprinderea în procese, să avizez dispozițiile de sancționare ale celor care încălcau legea, să dau consultații juridice conducătorilor întreprinderii și, în special, directorului. Dar în perioada aceea de care am pomenit a fost numit la fabrica de postav „Proletarul” din Bacău un director nou. Pentru mine era foarte important să știu cine e director pentru că voiam să am cu el o bună colaborare. Chiar biroul meu era lângă cel al directorului tot din această cauză. Și iată că într-o zi a venit noul director: era un bărbat tânăr, frumos, plăcut și, în scurt timp, s-a dovedit un om corect, foarte bun profesionist, care a reușit să se afirme în funcție. Când a deschis ușa biroului meu, m-a privit lung și mi-a spus: Pe dumneata te cunosc. Eu nu mi-l aminteam, ceea ce a făcut să continue: Acum câțiva ani, ai fost la mine la cămin și mi-ai adus un curs de care aveam nevoie pentru examenul de stat la facultatea din Iași. Te-a rugat cineva să mă servești și fiindcă ai venit în delegație la Iași mi-ai dat cartea și am stat de vorbă cam o oră. Se înțelege că m-au bucurat vorbele noului director, iar în scurt timp am avut relații excepționale cu dânsul. Pe noul conducător îl chema Merlușcă, avea în jurul lui profesioniști foarte buni și în primul rând pe ingenera șefă Agurița Alexandrescu (care a fost numită ulterior secretară de partid pentru industrie la comitetul orășenesc al PCR) și pe contabilul-șef Zuckerman. Acest colectiv a reușit să mențină întreprinderea „Proletarul” între primele din industria ușoară a țării, raportând lună de lună situația pozitivă de producție. Dar în anii despre care vorbesc, toate activitățile erau dirijate (cel puțin cu gura) de partidul comunist, iar fabrica textilă din Bacău a avut o secretară de partid scoasă din producție, care chipurile răspundea de tot ce se întâmpla în întreprindere. Această secretară de partid era și membră a comitetului orășenesc așa că se ducea aproape zilnic pe la șefii ei să primească și să transmită indicațiile partidului. Numai că secretara, adică tovarășa Zissman Ghizela, nu avea nicio pregătire de specialitate, dar

se amesteca în toate problemele, inclusiv în cele tehnice, reușind să-l enerveze pe director, care și-a dat seama imediat cu cine are de-a face. Dar nu avea nicio altă soluție, căci „partidul conduce”. La un moment dat, directorul a fost întrebat la comitetul orășenesc despre câteva situații minore, de bărfă, care se puteau ști acolo numai datorită tovarășei Zissman, ce-și lua măsuri de precauție și discuta la comitetul orășenesc toate prostiile. Și așa a izbucnit un conflict între director și secretara de partid. Într-o zi, directorul s-a întors la fabrică după ce a fost chemat la comitetul pe oraș, a trecut prin biroul meu, dar mi s-a părut că e supărat pe mine. Într-adevăr, din acea zi, relațiile dintre noi au slăbit, eu nu-mi puteam explica motivul și așa s-au mai scurs vreo șase luni. Dar, într-o altă zi, directorul s-a întors la întreprindere tot de la o ședință a municipiului de partid, din nou a trecut pe

era obligatorie zilnic în favoarea producției. Dacă era deșteaptă, secretara de partid n-ar fi anexat cele declarate de consilierul juridic, pe care am fost supărat pe nedrept. De atunci relațiile mele cu directorul au fost mai bune ca niciodată, dar, după câteva luni, Ministrul Industriei Ușoare l-a numit pe Merlușcă director la „Postăvăria Română” din București pentru a îmbunătăți situația fabricii. În același timp, la întreprinderea „Proletarul” din Bacău a venit un nou director pe care-l chema Blejușcă. Și acesta era tânăr, se cunoștea pe el că este un om bun, calm și organizat, a preluat întreprinderea și a dus-o cu succes înainte. Îi plăceau activitățile obștești, a fost ales Președintele organizației regionale de luptă pentru pace, s-a ocupat de fabrica „Proletarul” să fie fruntașă în activitățile culturale, artistice, sportive. Eu făceam parte dintre „motoarele” mișcării culturale, scriam texte pentru

a vorbit cu noul director și i-a transmis promisiunea făcută de Primul Secretar, care era plecat pentru câteva zile, iar directorul a fost de acord imediat să mi se dea garsoniera mare și frumoasă, la etajul doi al unui bloc nou, vizavi de gara Bacăului. Între timp, tovarășa Zissman a fost chemată la comitetul orășenesc de către secretara culturală și admonestată pentru atitudinea ei față de mine, dar mai ales față de directorul Blejușcă, pe care nu l-a informat.

De la comitetul orășenesc, tovarășa Zissman a revenit la întreprindere cu o falcă în cer și alta în pământ să mă reclame noului director și să-l monteze contra mea. Vă închipuiți că primul meu contact cu directorul Blejușcă trebuia să fie unul negativ din cauza secretarei de partid. Directorul m-a chemat în biroul lui ca, în prezența secretarei, să lămurească exact cazul. Aprinsă la față, cu o ciudă care răbufnea din

toată ființa, secretara Zissman a reproșat că m-am plâns contra ei când ea a vrut să mă... ajute. Niciodată până în acel moment n-am răspuns nervos, obraznic și nici n-am făcut-o pe grozavul, dar cuțitul ajunsese la os, mai ales că se făcea o încercare de-a strica viitoarea legătură cu noul director. Atunci m-am adresat directorului și i-am spus: Tovarășe director, în momentul de față dumneavoastră nu mă cunoașteți nici pe mine, nici pe tovarășa Zissman, care este o mincinoasă.

Directorul Blejușcă s-a îngălbenit la față, iar secretara de partid m-a amenințat: O să te pun în discuția tovarășilor...

Dar n-a mai apucat s-o facă fiindcă a fost scoasă din funcție, iar în locul ei a venit ca secretară de partid Olga Munteanu, despre care zic și în prezent să-i dea Dumnezeu sănătate și despre care am scris în revista „Clipa” din România și „Revista Familiei” din Israel.

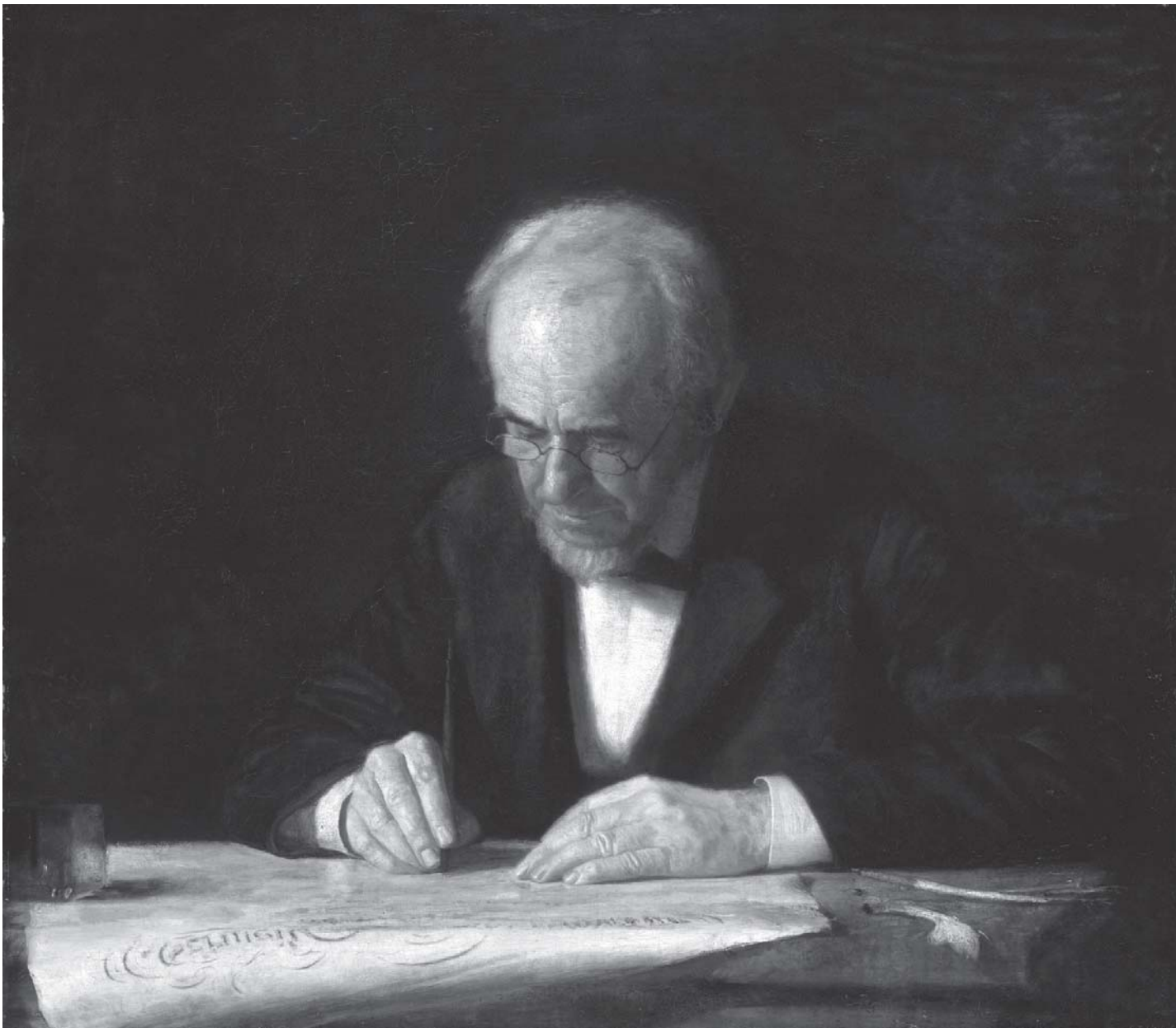
Cu directorul Blejușcă am avut cele mai bune relații, iar o dată m-a întrebat: Cum ai avut curajul să-i spui secretarei de partid Zissman că e mincinoasă? Tu nu știai că partidul conduce?

Odată, plecând pentru un litigiu la Arbitrajul Ministerului Industriei Ușoare, la București, i-am făcut o vizită directorului Merlușcă. El mi-a povestit că în București nu are probleme cu secretarul de partid de la Postăvăria Română căci acolo el, directorul, a pus piciorul în prag de la început. Dar când stăteam de vorbă cu Merlușcă, a bătut la ușă un funcționar, a intrat în birou aplecându-se până la jumătate, a dat niște acte la semnat și a ieșit din birou, aplecându-se din nou până la jumătate.

Atunci l-am întrebat pe Merlușcă: Cine-i tipul acesta, căci mi se pare slugarnic? Și mi-a răspuns directorul: el este secretarul de partid de la Postăvăria Română!

...Amintiri, amintiri... cu directori și cu „Partidul nostru drac”.

P.S. Intenționat am scris „Partidul nostru drac” în loc de „drag”, căci partidul de tip comunist nu a fost niciodată drag, ci numai drac!

Thomas Eakins, *The Writing Master*, 1882

la mine, dar de data aceasta era bine dispus și mi-a făcut semn să intru la el în birou, ceea ce am făcut. Fără nicio altă introducere, directorul Merlușcă mi-a spus: Tovarășa Zissman m-a reclamat la partid că am participat la o cununie într-o comună lângă Bacău, că am fost la biserică cu tovarășa Alexandrescu, am ținut în mâini lumânările aprinse, iar prin asta am dovedit că sunt religios, că încalc politica statului. Am explicat că am participat la o întâlnire de familie, dar după aceasta cineva mi-a făcut rost de dosarul în care m-a reclamat tovarășa Zissman. Între altele, scrie acolo că eu ca director stau toată ziua de vorbă în birou, bând cafele cu tovarășa Alexandrescu, în loc să ne vedem de sarcinile noastre, situație cunoscută de câteva persoane revoltate, care au făcut declarații în acest sens. Printre ei, ai fost notat și tu consilier juridic, de aceea am fost supărat pe tine. Acum însă, văzând dosarul și declarația pe care ai dat-o, mă întreb cum de n-a observat tovarășa secretară că tu ai scris adevărul, că întâlnirea directorului cu ingenera șefă

spectacolele prezentate de colectivul artistic al întreprinderii condus de prietenul meu, foarte talentat, Costel Boștiog. Aveam însă și o problemă importantă: m-am însurat și am locuit cu soția într-o cameră închiriată particular. Dar când a venit directorul Blejușcă au fost repartizate întreprinderii Proletarul trei apartamente și o garsonieră. Mi s-a promis un apartament din cele trei, fiindcă soția trebuia să nască. Aici era rolul secretarei de partid să intervină și să transmită directorului nou, dispoziția ce a primit-o de la Comitetul Orășenesc să mi se dea un apartament. Dar secretara, tovarășa Zissman, conform obiceiului ei lașă a tăcut, iar locuințele au fost repartizate unor familii cu mai mulți copii. Numai garsoniera a rămas liberă. Atunci m-am dus la Comitetul Orășenesc de Partid, la secretara care se ocupa de cultură pentru orașul Bacău, care mă cunoștea bine și am cerut ca în locul apartamentului promis de Primul Secretar al comitetului Orășenesc de Partid, să mi se acorde măcar garsoniera. Aceasta

Ștefan Mitroi

Întâmplări din calendar

Ioan Măric, pictură naivă, 2010

Erau două feluri de sărbători în calendarul de pe perete. Cele bisericesti, scrise cu roșu sau cu negru, care aveau legătură cu oamenii din preajma lui Dumnezeu. Și cele scrise cu creionul chimic de tata, care aveau legătură cu noi și oamenii din sat.

Aveam mare noroc că sfinții nu se supărau niciodată. Nici măcar Maica Domnului nu se supăra. Căci tata a scris odată, chiar în dreptul zilei de Sfântă Măria, despre o ploaie mare ce căzuse după aproape șase luni de secetă.

Altădată, s-a întâmplat să ne fete

vaca de Sfântul Ilie, și el, țuști cu chimicul, sub numele sfântului, în calendar.

Mă așteptam ca până seara să fim trăsniți, dar n-am fost! Pot spune că Ilie chiar s-a bucurat, întrucât a oprit carul de foc deasupra curții noastre, a luat vițelul de jos și l-a sărutat pe creștet! Vițelul a rămas cu o stea în frunte de atunci. O vedeam seara, când se aprindea, întocmai ca stelele celelalte, de pe cer.

Rar mucenic sau muceniță sub privirile cărora să nu trântescă tata tata cu creionul ba un botez, ba o nuntă, ba o înmormântare.

Sfinții și arhanghelii din calendar nu se plictiseau niciodată, spre deosebire de cei din icoane, care nu se plictiseau nici ei, fiindcă-i țineam eu și mama toată ziua de vorbă.

Într-o iarnă, de Bobotează, tata s-a grăbit să noteze pe perete c-a luat foc acoperișul lui Ghidoveț. Și bine a făcut, c-a venit o răpăială de sus, despre care toți au zis că nu este ploaie, ci agheasmă, stingând iute vâlvătaia!

Și despre când am vorbit eu prima oară la radio a însemnat tata în calendar. Era într-o zi de Sfântul Gheorghe. Dar nu despre sfântul

din cer am vorbit, ci despre tataie Gheorghe, mutat și el sus, în cer, la vreun an după aceea.

Apoi s-a mutat tot acolo și tata. Era o zi cu cruce neagră în calendar. Am însemnat în dreptul ei cu creionul tatei faptul greu de îndurat al plecării lui de pe lume.

Credeam că n-o să vrea să scrie creionul, dar a vrut!

Peste câteva zile, scrisul dispăruse! Când m-am uitat mai atent, am văzut că literele se scurgeau sub formă de picături pe perete.

Părea că plânge, cu lacrimile tuturor sfinților din el, calendarul!

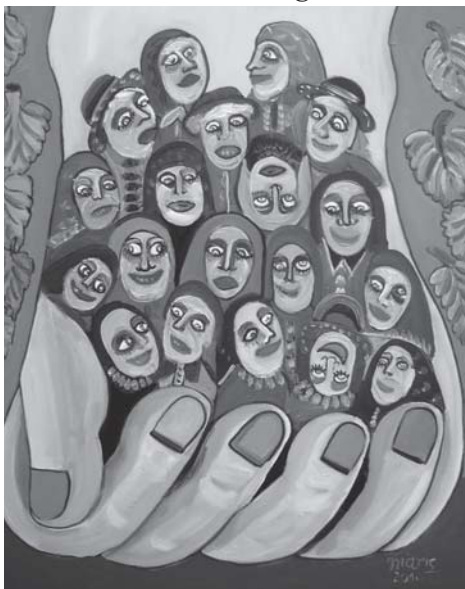
Ioan Măric, Gură cască

Lumina ochilor

Dacă și-ar pune toți oamenii din lume lumina ochilor la un loc, n-ar mai fi niciodată beznă pe pământ!

La noi în sat s-a întâmplat de câteva ori. Am văzut cu ochii mei asta! Cu cât se adunau mai mulți oameni împreună, cu atât se făcea întunericul mai mic! Atunci când se adunau toți, noaptea o zbughea minteasă de pe ulițele satului.

Dar lucrul cel mai grozav nu era

Ioan Măric, pictură naivă, 2010

faptul că se crăpa în miezul nopții de ziuă, ci că mamaia Tudora înceta în clipele acelea să mai fie oarbă, cu toate că era.

O vedeam cu bagă ață în ac și se apucă de cârpit cerul. Zicea ca măcar Luceafărul de dimineață să nu cadă, aidoma celorlalte stele, prin crăpătură. Și nu cădea, întrucât mamaia termina la timp cerul de cusut.

Lumina ochilor era singura lumină ce-i ajuta pe orbi să vadă. Dar numai pusă la un loc de toții oamenii!

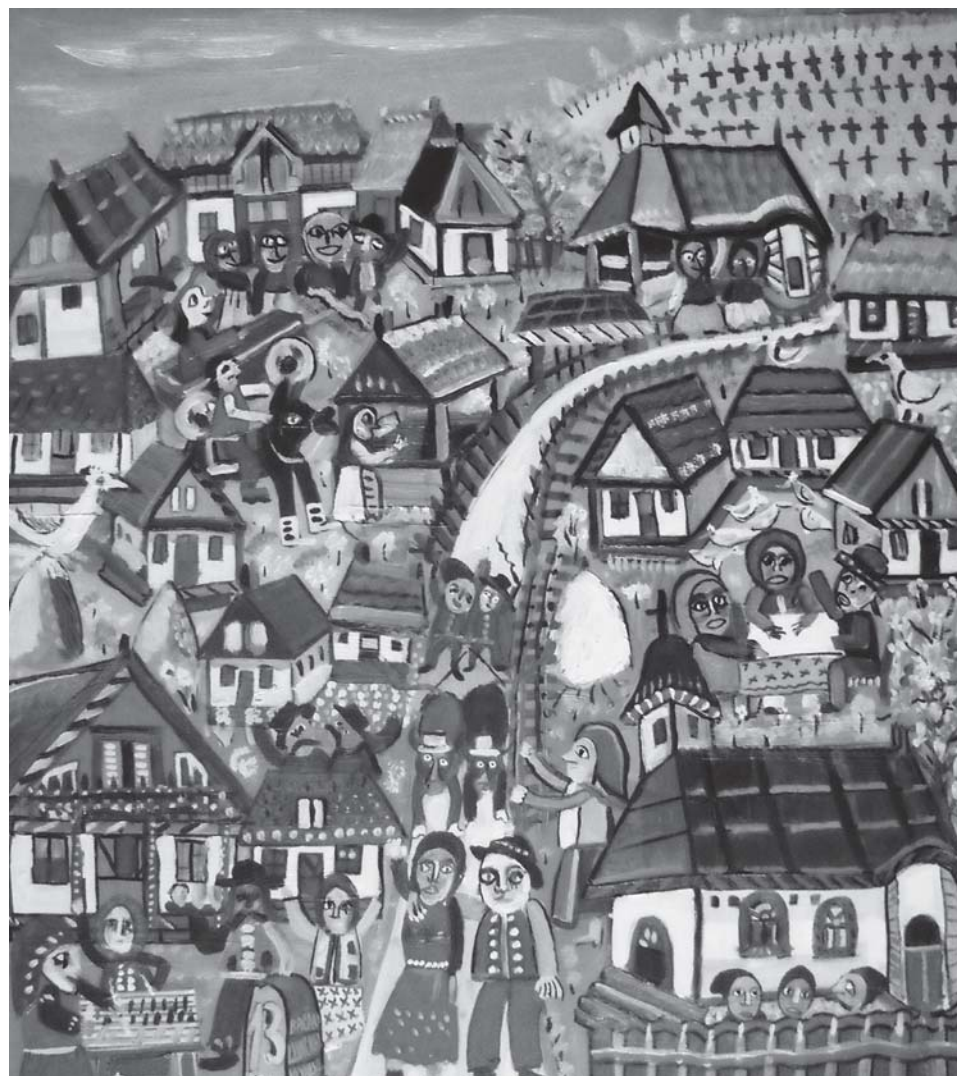
Nu doar în legătură cu ochii se vorbea de lumina aceasta, ci și cu noi, copiii.

Bunăoară, mama zicea despre mine că sunt lumina ochilor ei. De aceea și aveam grijă să nu mi se întâmple nimic, ca nu cumva mama să rămână oarbă.

Mamaia Tudora orbise întrucât tata și frații lui nu prea își purtaseră de grijă.

Nu exista copil care să nu fie lumina ochilor cuiva.

D-ai-a nu asfințea niciodată soarele în satul nostru, Și nu asfințea nici Luceafărul de dimineață. Și d-ai-a mă cârpea rar de tot mamaia cu nuiua, că era ocupată cu cârplitul cerului!

Ioan Măric, pictură naivă, 2010

† P.S. Emilian Lovișteanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului

Măsura sufletului

În lumea aceasta totul se măsoară; se măsoară timpul pe care îl conștientizează omul în viața de zi cu zi, timpul care a trecut de la Facerea lumii și până la întruparea Fiului lui Dumnezeu în Persoana divino-umană a lui Iisus Hristos, timpul care a trecut de la venirea lui Hristos și până astăzi, precum și toate evenimentele reținute de istorie.

Omul măsoară cu ajutorul rațiunii, al religiei și al științei dimensiunea pământului, distanța dintre pământ și celelalte planete, distanța dintre pământ și soare, lună, stele, galaxii etc. Omul măsoară viteza luminii, a sunetului, viteza mijloacelor cu care se deplasează, măsoară bătăile inimii sale.

Astfel, în „epoca vitezei” omul este înconjurat de multe feluri de mijloace de măsurat, cum ar fi de exemplu calendarele, ceasurile, frecvențele radio, cipurile, calculatoarele, conturile bancare, sondajele de opinie etc.

În acest iureș ale măsurătorilor și omul se măsoară: câți ani trăiește pe pământ, ce greutate și înălțime are, coeficientul de inteligență, câți ani de studii are, cât a călătorit, cât mănâncă, cât doarme, cât este de „mare” sufletul ș.a.

Măsura sufletului uman? Poate fi o întrebare la care vom primi răspunsuri diferite în funcție de oameni, dar la Judecata universală (sau *de apoi*), vom primi și răspunsul lui Dumnezeu.

Despre măsura și valoarea sufletului ne-a spus Mântuitorul Iisus Hristos: „Pentru că ce-i va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce poate da omul în schimb pentru sufletul său?” (Matei 16,26).

În același context putem plasa și măsura sufletului, care tot după aprecierile Creatorului Dumnezeu se măsoară în nemurire și bunătate, atribute ale dumnezeirii.

Sufletul nu moare, iar dacă este plin de bunătate și dragoste față de Dumnezeu și oameni, ajunge la asemănarea cu Creatorul: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău” (Luca 10,27); „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Matei 22,39).

Înainte de Hristos, acum 2500 de ani, filozoful Pitagora spunea că „omul este măsura tuturor lucrurilor”.

Cugetând la cele spuse, observăm între altele că durată vieții oamenilor pe pământ în Vechiul Testament era de sute de ani (spre exemplu, Adam a trăit 930 de ani; Noe - 950 de ani; Matusalem - 969 de ani; Moise - 120 de ani).

Chiar dacă trăiește mult sau puțin pe pământ, despre om, Ecclesiastul zice că „merge la locașul de veci”, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat” (Ecclesiastul 12, 7 și 7).

Însă ne putem întreba: De unde vine sufletul omului și care este legătura lui cu trupul prin care își arată măsura?

Părintele Dumitru Stăniloae, urmând învățătura Evangheliei și a Sfinților Părinți spune că „Omul constă din trupul material și din ceea ce numim suflet, care nu poate fi redus la materie. Sufletul străbate prin trupul material și e legat de el, dar transcende materialitatea lui” (Preot Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, ediția a doua, vol. 1, Edit. IBMBOR, București, 1996, p. 257).

Acest aspect îl constatăm atunci când ne uităm la trupul neînsufletit (mort) al unei persoane umane. Când omul pleacă din lumea aceasta, trupul său rămâne fără viață, fără puterea de a gândi și a se mișca. Deci sufletul a părăsit trupul.

Sufletul și trupul încep să

existe concomitent, deodată, la început prin creație și apoi prin naștere după voința lui Dumnezeu; încât sufletul nu apare înaintea trupului și nici invers.

Sfântul Maxim Mărturisitorul vorbind despre veșnicia sufletului afirma: „Deci sufletul existând pururea, cugetă și raționează și prin sine și cu trupul, pentru sine și pentru ființa sa” (în Preot Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, volumul 3, București, 1997, pp. 161-162, nota 24).

Sufletul nu este material, nu are nimic din creația naturii și de aceea nu dispăre odată cu dizolvarea trupului.

Cugetând la măsura sufletului uman, avem în vedere constatările părintelui Stăniloae: „Sufletul uman e făcut după

să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa” (Marcu 8,35) și scoate în evidență faptul că măsura sufletului constă și în dăruirea lui prin jertfa dragostei, prin sacrificiile pe care le întreprinde pentru a-L iubi pe Dumnezeu și pe semenii săi. Cu alte cuvinte, măsura sufletului uman se realizează în funcție de harul divin dobândit prin deschidere și dăruire. În acest mod, sufletul îl face pe om să simtă legăturile cu Izvorul vieții - Dumnezeu.

Cultivarea virtuților creștine, credința, nădejdea și dragostea, ajută sufletul să se înalțe spre Dumnezeu și să dobândească nemurirea.

Cred că am putea vorbi despre o măsură lumească și una dumnezeiască a sufletului.

existenței.

Măsurătorile sunt bune, însă Andrew Robinson subliniază următorul aspect: „În general, admitem că măsurarea este necesară pentru dezvoltarea civilizației, dar, în același timp, simțim că reduce valorile umane la cifre inumane - ca în completarea unui formular” (Andrew Robinson, *Măsura lucrurilor*, traducere de Delia Ungureanu, Edit. Art, București, 2008, p. 7). Este adevărat că adeseori în lumea în care trăim, oamenii nu mai sunt considerați persoane umane, ci doar cifre statistice.

Putem vorbi despre sufletul sănătos și cel bolnav, sufletul curat și cel întunecat, despre sufletul viu sau mort.

Sufletul sănătos este cel curățit și sfințit de harul Sfântului Duh, care își face din trup o casă luminoasă, sfântă și plină de prezența lui Dumnezeu: „Că sfânt ești Dumnezeu nostru și întru sfinți Te odihnești...”, (*Liturghier*, Edit. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012, p. 92).

Sufletul bolnav este cel afectat de păcate care îl pot duce la suferință, la moarte, dar nu la inexistență.

Sufletul chemat la existență sau ființă nu poate să treacă în neființă, așa după cum greșit se exprimă unii oameni. Sufletul omului există în veșnicie, în dragostea veșnică a lui Dumnezeu sau în întunericul veșnic al refuzului iubirii Lui.

Este necesară o cunoaștere a sufletului uman, precum și a trupului. Nu se poate suflet fără trup și trup fără suflet în această viață pământească. Cunoaștem sufletul în măsura manifestărilor trupului și anume: gând, cuvânt și faptă, adică omul se exprimă în funcție de înțelegerea libertății, ca dar al lui Dumnezeu.

De la înălțarea ființială prin dragoste sfântă (cf. I Corinteni 13), omul poate cădea în inumanitate și să devină cinic, aspect despre care Ernest Bernea spunea: „Cinismul este unul dintre cele mai triste peisaje ale sufletului omenesc” (Ernest Bernea, *Îndemn la simplitate*, Edit. Anastasia, București, 1995, p. 19).

Trei daruri mari a primit omul de la Dumnezeu și anume: viața, lumea și veșnicia (Împărăția Sa), de aceea recunoștința lui se împlinește în cuvintele psalmistului David, „Laudă suflete al meu pe Domnul” (Psalmul 145,1), „Toată suflarea să laude pe Domnul!” (Psalmul 150,6).

Societatea românească cuprinde persoane cu suflet mare și cu suflet împușinat. Este greu de făcut o statistică într-o diversitate, confuzie, schimbare și manifestare temporară a societății. Cu toate acestea, rugăciunile Bisericii se îndreaptă către toate sufletele, bune sau rele, curate sau necurate, din dorința de a fi mântuite: „Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm” (*Liturghier*, p. 39), se

roagă clerul și poporul la cele Șapte Laude și la Sfânta Liturghie.

Concluzionăm așadar că măsura „pozitivă” a sufletului este dobândită în funcție de mântuirea sau salvarea lui pentru viața veșnică.

Istoricul francez Jules Michelet spunea: „Un suflet cântărește infinit mai mult decât un regat, un imperiu, uneori mai mult decât specia umană”.

Un suflet mântuit este mai de preț decât lumea întreagă (cf. Luca 9,25). Și atunci, de ce punem adeseori mai presus decât persoana umană, lumea materială și interesele egoiste? Pentru că nu ținem la sufletul nostru!

chipul lui Dumnezeu cel personal, atât prin conștiința sa, cât și în calitatea de subiect între subiecte, cu un fel de conținut de conștiință umană comună” (Preot Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Ediția a doua, vol. 1, p. 259).

Raportând existența sufletului uman la Dumnezeu, unii spun că unitatea de măsură a sufletului este bunătatea. Adică, indiferent de ceea ce omul acumulează pe pământ, se poate întreba: „Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul?” (Marcu 8,36).

Sfatul pe care Mântuitorul Iisus Hristos îl dă oamenilor pentru a-și salva sufletele nu este greu de împlinit: „Căci cine va voi

Măsura lumească este dată de iubirea de sine a omului, de mândrie, lene și duhul stăpânirii; pe când măsura dumnezeiască a sufletului este dată prin smerenie, bunătate, rugăciune și virtuțile creștine, despre care am amintit, care-l îndreaptă spre Sfânta Liturghie și Sfânta Euharistie, lucrări ce pecetluiesc legătura omului cu Dumnezeu, unde chipul tinde spre asemănarea cu Creatorul și se întărește comuniunea cu celelalte persoane botezate în numele Preasfintei Treimi.

Sufletul, așadar, își făurește adevărata măsură în lumea aceasta. Aici pe pământ și în comuniune cu celelalte suflete se verifică, se luminează, crește și se desăvârșește în dimensiunea cosmică a

Literatură

Note și contra-note

C. Stănescu

Au trecut două decenii de la moartea lui Paul Anghel (1931-1995), scriitorul scilicitoarelor eseuri din cele două „arhive” – politică și sentimentală –, autorul *Regelui descult* repede detronat de pe scena unui teatru românesc din regimul comunist, dramaturgul Săptămânii patimilor și al Viteazului atât de prețuit de un Vintilă Horia, romancierul amplului ciclu al Zăpezilor de-acum un veac, ce l-au entuziasmat pe Constantin Noica, ideologul literar care a imaginat o fascinantă și erudită Istorie posibilă a literaturii române (rămasă din nefericire posibilă, întrucât doar o mică parte a fost redactată) ale cărei fragmente au stârnit admirația mărturisită a lui Mircea Eliade, în fine, omul discret, aproape nevăzut și absent din gălăgioasa „viață literară” cotidiană, dar cu o masivă și acaparantă prezență la masa de scris, de unde cu greu putea fi smuls, mai ales în ultima parte a scurtei lui viați. La prima vedere, nici Vintilă Horia, nici Constantin Noica și nici Mircea Eliade n-au fost niște buni profeți: opera atât de elogiată de ei a lui Paul Anghel (cea edită, căci cel puțin tot pe atâta stă în mape și manuscrise) e „prizoniera” bibliotecii pe care prea puțin o mai frecventează, în manuale n-a intrat, dicționarele o neglijează sau, când o iau în seamă, spun multe prostii, criticii de ieri o tac și o ocolesc, iar cei de azi n-au citit-o. În spatele acestei situații profund nedrepte unii văd un „complot” al tăcerii regizat din umbră de „forțe obscure”. Se vorbește chiar, invocându-se și „cazul” ignorării lui Paul Anghel, de un „război contra culturii române”, un război de nimicire a marilor valori, începând chiar cu Eminescu și continuând cu Sadoveanu, Marin Preda, G. Călinescu, Nichita Stănescu și destui alții. „Complotiștii” ar pregăti un „holocaust” al culturii române (o carte apărută în acești ani se intitulează chiar așa!). Nu cred în acest „complot” apocaliptic. Scenariul „războiului contra culturii române” e doar forma unui vechi complex românesc, pe care Paul Anghel nu l-a nutrit, dar în contra căruia a crezut că este și misiunea lui să lupte. Nu cu „arme” ori fandaxii de natura „complotului”, dar cu opera sa, impresionantă și valoroasă, înscrisă pare-mi-se în tradiția unor mari cărturari și intelectuali care au declarat „război” acestui nefericit complex al nostru.

Cu moartea lui Paul Anghel, mi se pare, în cultura română se stingea ultimul exponent proeminent al unei tipologii aparte de scriitori și cărturari, enciclopediști și utopiști, realiști și fantaști, o serie din care fac parte un Dimitrie Cantemir și B.P. Hasdeu, Heliade Rădulescu și Nicolae Iorga, G. Călinescu și Mircea Eliade. Propensiunea acestora înspre categoria „autorilor totali” – mereu „inactuală” de la Renaștere încoace – nutrește ambiția de a acoperi teritorii vaste, complementare, dar și, în sine, adesea incompatibile, ilustrează pe de o parte sentimentul urgenței ce nutrește un imens orgoliu creator însoțit de o curiozitate nepotolită, „adamică”, de tip renescentist și, pe de alta, resimțirea acută într-un grad presant a „lacunelor” unei culturi „mici” sau incomplete și, ca în

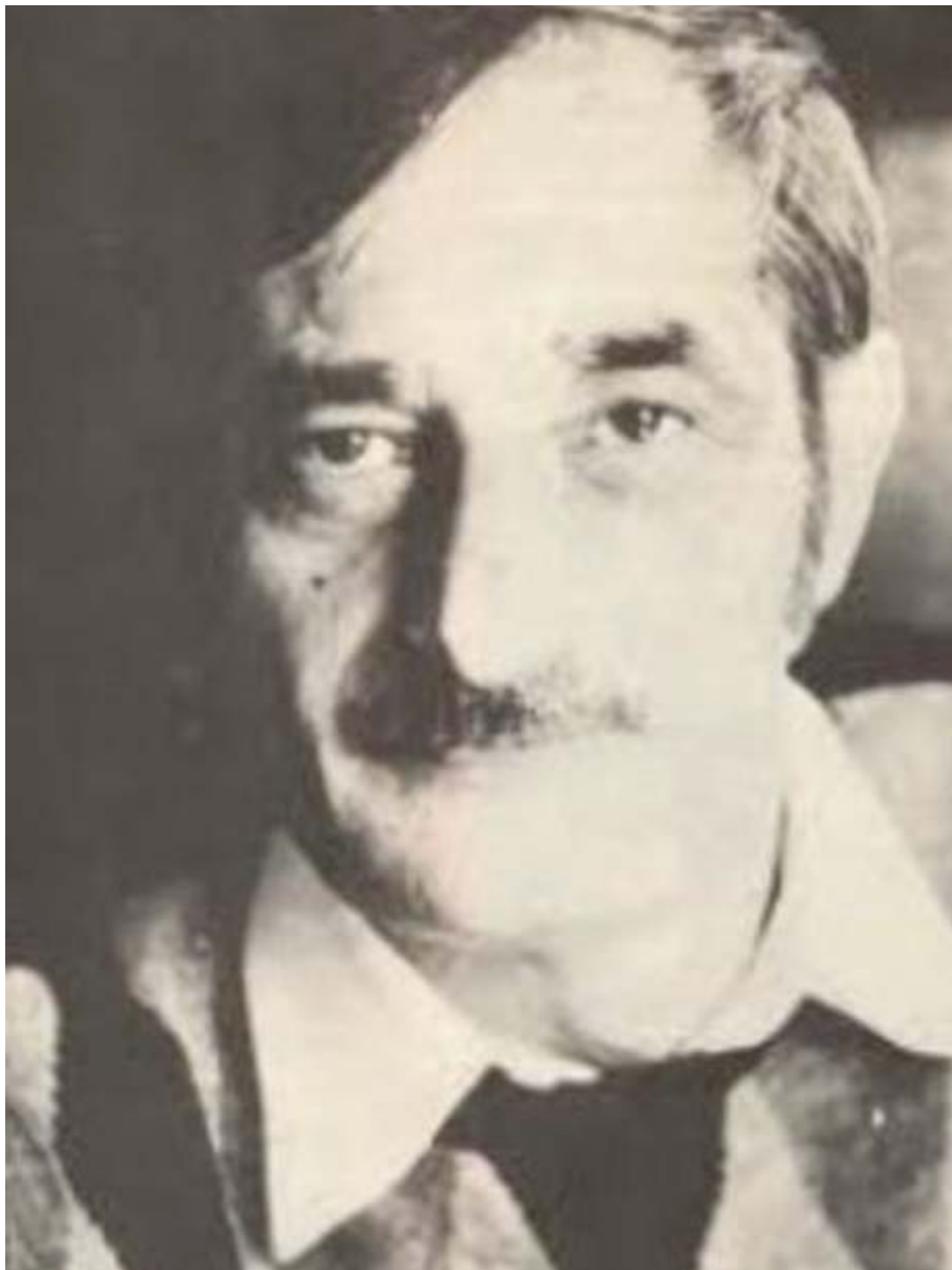
legenda Meșterului Manole, mereu începută și neisprăvită. Din acest fertil complex nu există decât două soluții de fugă: una, o fugă la propriu, ilustrată strălucit de un Emil Cioran, care, strămtorat de respirația scurtă a culturii de origine, se „mută” într-o cultură veche, unde izbutește să fie egalul marilor ei filozofi și stilști, și alta, o fugă simbolică în opere monumentale și mai ales în proiecte ciclopice, mai mult visate decât împlinite, ca Biblioteca universală a lui Heliade Rădulescu. Începute și aproape mereu neisprăvite, acestea pot ele însele alcătui o vastă bibliotecă a proiectelor eșuate

ambicioasă lucrare a lui, aceasta fiind și singura dusă până la capăt, fresca epică în zece volume apărută între 1977-1989, Zăpezile de-acum un veac. Dacă ne gândim bine nici Zăpezile... nu reprezintă un proiect integral împlinit: scriitorul intenționa, după cum cred că știu, să reordoneze și să revizuiască parțial albia fluviului epic din cele zece volume și, mai ales, să publice la un moment dat, cum îmi spunea, fascinantul „șantier arheologic” al Zăpezilor..., mai interesant în ochii săi decât însăși opera finită. Nu era o cochetărie în asemenea susțineri căci Paul Anghel a „înghițit” în intervalul do-

moarte aparentă, în tiparul ireversibil al scrierii încheiate și „definitive”. Trebuie de aceea să vedem în această fascinație a originilor proprii opere în curs de a se naște, natura structural romantică a scriitorului, aceeași ce se vede ilustrată și de ebuliția proiectelor și inițiativelor rămase în sertare și nedesăvârșite: nu atât din incapacitatea de a se fixa și de a duce la bun sfârșit opere monumentale (vis călinescian) care, oricum, depășesc puterea unei vieți omenești, cât din premeditarea eșecurilor ieșită ca o veșnică provocare a fondului romantic al unui autor nutrind o aversiune

seretă față de ideea opereii închise în racla definitivului. Așa cum ne-a rămas „definitivă” și nerevizuibila opera sa principală Zăpezile de-acum un veac – pe care avem motive să credem că ar fi deschis-o dacă ar mai fi zăbovit între noi – rămâne o întreprindere singulară în literatura română, o ambițioasă încercare de a turna într-un pretext sau o „ramă” istorică – războiul de independență – o adevărată istorie sau sinteză a formelor românești „de la origini și până în prezent” (din nou ambiție de tip călinescian): de la cronică și literatură documentară, fidelă hrsoavelor și chiar ca la Duiliu Zamfirescu reproducând „ordine de zi” pe armată, și de la „romanțul” popular cu infiltrații de origine folclorică și dese alunecări în proza fantastică ori senzațională, cu „mistere” de ev mediu și până la spargerea ritmului epopeic prin episoade absurde sau tablouri dintr-o cronică „palimpsestică” de moravuri de o actualitate străvezie, Zăpezile... închipuie dincolo de „învierea” unei mari epoci din istoria românilor, un vast dicționar literar de formule românești, o „ficțiune a ficțiunii”. Cartea este forma epică a istoriei speciilor literare pe care a proiectat-o și a visat să o scrie Paul Anghel, o morfologie a formelor interne străbătute de literatura română de la începuturi până azi. Lucrarea lui, imperfectă și inegală, ca orice monstru ciclopic de o asemenea factură, vedește și califică enciclopedismul de tip pașoptist al unei culturi înzestrate cu un șir de mari spirite misionare. A stârnit fascinații puternice dar și aversiuni nedomolite nici până azi, unele pornite din neînțelegere, altele doar conformându-se gustului epocii, un gust accentuat pentru fragmentar și derizoriu, aflat la antipodul celui din care pornesc marile proiecte. Poate că, tipologic, scriitorii ca Paul Anghel și cei din ilustra lui serie „pașoptistă”

și enciclopediști din literatura și cultura română sunt „defazați”, așteptându-și ca și alții epoca propice, timpul mai puțin grăbit și favorabil unei meritate receptări. Iar dacă e să admitem ideea unui „complot”, acesta ar fi un complot al timpului resimțit și de alții. Avea probabil dreptate Emil Cioran să se simtă strămtorat și să „fugă” dintr-o cultură parcelată de atâtea resentimente și cam incapabilă să nutrească gustul marilor proiecte. Paul Anghel a fugit în moarte. Abandonate, eșuate sau împlinite – acest gust romantic al marilor proiecte a venit nu din „megalomania” unei epoci, dar dintr-o tipologie cărturărească de veche tradiție care face din Paul Anghel un scriitor important și a cărui operă stă deschisă în fața timpului, așteptându-și o mai dreaptă prețuire. Ceasul ei n-a sosit.

Paul Anghel (1931-1995)

sau rămase în diverse stadii de nerealizare. Tipologic, Paul Anghel aparține acestei categorii de proiectanți ori arhitecți culturali. Este profund semnificativ că în ultimul an al existenței sale, autorul epopeii războiului de independență elaborase încă un mare proiect, proiectul unei vaste Enciclopedii a României secolului XX., operă pluridisciplinară menită să continue și să amplifice lucrarea fundamentală a lui Dimitrie Gusti. Nu este primul și nici singurul proiect eșuat, care moare în mapele acestui scriitor prolific și ingenios, unul dintre cei mai inteligenți oameni ai culturii române, cu o minte largă și ascuțită de ideolog cultural: cu mulți ani în urmă el făcea senzație cu schița unei insolite istorii a literaturii române. Încurajat de Constantin Noica, proiectul început fu abandonat probabil sub presiunea lucrului epuizant la cea mai

cumentării și scrierii romanului bibliotecii de documente și discipline întregi, de la tratate de istorie și filozofie, până la vechile regulamente ale armatei române și Arta războiului de Lao Tze, pe care o considera cel mai adânc și complet tratat despre arta organizării sau ceea ce azi am numi management. Vrând desigur să-și vadă lucrarea publicată și ajunsă în mâna cititorului, în realitate scriitorul rămânea cu mult mai legat sufletește și spiritual de „subsolul” ei, de fascinanta arheologie sau preistorie a nașterii ei, proces în cursul căruia va fi fost marcat de revelații incomunicabile în opera finită: de aici dorința, și ea neîmplinită, de a da la iveală laboratorul opereii, „fișele de lucru”, acea magmă foșnitoare și perpetuu vie – pentru că nefinisată, în mișcare, deschisă, latentă ca nadirul lui Ion Barbu –, ce va încremeni într-o

Muzică

Prof. univ. dr.
Grigore Constantinescu

În a doua săptămână a lunii iulie, în Sala mare a Ateneului Român a avut loc evenimentul lansării, de către asociația culturală **Lanto Communication** – director Dorin Ioniță, a celei de a cincia ediții a festivalului internațional „Vara magică” – 13 iulie la 24 august 2016.

Desfășurat, conform tradiției, în lunile estivale, în arealul capitalei, Festivalul este oferit melomanilor care își petrec perioada vacanțelor, concediilor sau continuă activitatea în București. În răstimpul pauzelor de stagii, ideea aceasta generoasă este pusă în fapt de Dorin Ioniță, cu o energie capabilă a reuni parteneri de primă clasă, dirijori, interpreți, instituții culturale (Filarmonica „George Enescu”, Centrul Național de Artă Tinerimea Română, Fundația „Prietenii muzicii” - Serafim Antropov”, Radio România Cultural, Radio România Muzical, TVR 2), sponsori.

Festivalul a debutat cu concertul simfonic susținut de **Orchestra Română de Tineret**, sub bagheta lui Cristian Mandeal, artistul care, de mai mulți ani, și-a asumat formarea, educarea și performanțele acestui ansamblu. Conducătorul Orchestrei îi îndrumă în programele pregătite pentru dialogurile cu publicul românesc, dar realizează și turnee peste hotare (recent la Milano, Italia). Demonstrația de abilitate interpretativă impresionează prin strălucirea ritmică și coloristică a versiunii *Sinfoniei clasice* de Prokofiev și replica romantică, lirică, spirituală a *Sinfoniei Italiene* de Mendelssohn. **Lanto Communication** promitea două luni bogate de muzică, atrăgând ascultătorii spre ceasuri de bucurie împărtășite între interpreți și public. Un amănunt pitoresc: tinerele interprete, membre ale Orchestrei de Tineret, purtau pe scenă, „gest simbolic”, ıle românești, glorie a mesajului eleganței naționale.

În continuarea manifestărilor, recitalul extraordinar susținut de către renumitul violonist Alexandru Tomescu. Deținătorul celebrei viori „Stradivarius Elder-Voicu” a creat, și acum, un moment de mare semnificație, cu două capodopere violonistice majore, aparținând lui Béla Bartók și J.S. Bach. Câteva zile mai târziu, în recitalul său, violonista Ioana Cristina Goicea aducea în fața melomanilor o versiune altfel concepută a *Ciaconei din Partita a II-a* umată de *Sonata a III-a* de Enescu, *Sonata nr. 6 op. 30* de Beethoven și *Variațiuni op. 15* de Wieniawski, în compania pianistului Răzvan Costin Filipoiu, într-un recital care a meritat toată atenția ascultătorilor. **Orchestra Romanian Sinfonietta**, dirijor **Horia Andreescu**, a reprezentat o demonstrație privitoare la ceea ce au proiectat în actualitate organizatorii Festivalului. Sunt elocvente valoarea experienței artistice a Maestrului Horia

Andreescu, care are capacitatea de a construi programe de concert atractive, cu forța și stăpânirea artei pedagogice ce educă și formează mereu noi generații de muzicieni. Ne amintim de succesul anterior raportat de această tânără orchestră, care urmează, după Orchestra română de tineret, evoluția propriei sale istorii, prin prezența ansamblului orchestral, anul trecut, la „Konzerthaus Berlin”, într-un concert ce l-a avut ca dirijor tot pe **Horia Andreescu**. Ansamblul simfonic s-a confruntat cu publicul bucureștean, prezentând *Concertul românesc* de Ligeti, *Concertul nr. 1, în sol minor* de Max Bruch – solist tânărul violonist moldovean **Daniel Iulian Druțac** – și *Sinfonia nr. 9 în mi minor, Din lumea nouă* de Dvořák. Orchestra Romanian Sinfonietta a reluat cu succes același program în deschiderea Festivalului

sunt deosebit de mari, cele două capodopere orchestrale având suficiente argumente de interes stilistic și virtuozitate orchestrală. Impresionează, în interpretarea ansamblului, tinerii muzicieni portughezi pledând pentru calitatea remarcabilă a performanțelor orchestrale, cu un evident succes de public.

În timpul ediției a V-a a Festivalului am remarcat afinența celor veniți să audieze concertele, fiecare program având o altă semnificație, în care s-au aflat prezenți, pe scara vârstelor, artiști de seamă profund atașați acestor programe, la invitația organizatorului, Dorin Ioniță. Este suficient să-i amintim pe pianistii Valentin Gheorghiu, Roxana Gheorghiu și violoncelistul Marin Cazacu, pentru a justifica atractivitatea serilor muzicale. Afișul a adăugat o noutate,

creații camerale semnate Serghei Rachmaninov – *Trio elegiac* și *Suita pentru două pianuri, op. 17*. Pentru calitatea versiunilor interpretative finem seama de muzicienii amintiți mai înainte, a căror valoare strălucită justifică succesul concertului.

Finalul celei de a V-a ediții a Festivalului internațional „Vara Magică” conturează, pentru publicul bucureștean, o concluzie autentică datorată impresiilor concertului susținut, de Orchestra de Tineret România-Moldova, proiect realizat de **Lanto Communication**, partener asociat **Centrul Național de Artă „Tinerimea Română”**. În primii ani de activitate, Orchestra a susținut programe muzicale în Republica Moldova și în România, la Sinaia și București, sub bagheta dirijorilor Adriano Marian, Petre Sbârcea, Mihail Secichin și Gabriel Bebeșelea. La pupitrul evenimentului final din 24 august, pe scena Ateneului Român s-a aflat, asemenea momentului inaugural al ediției, Cristian Mandeal, un artist de prestigiu al contemporaneității. Programul a debutat cu *Suita I, op. 9* de George Enescu, într-o superbă versiune muzicală omaghiind momentul aniversării zilei de naștere, din 19 august, a marelui compozitor. Din capodoperele romantismului au fost alese pagini de Ceaikovski, prin capodopere oglindind lumea operii – aria lui Lenski din *Eugen Oneghin*, în minunata transcripție instrumentală a lui Marin Cazacu, și cea a universului concertant, reluarea *Variațiunilor Rocco* cu virtuozul Ștefan Cazacu. Cortina simfonică de încheiere a fost dedicată celor patru secole de comemorare a lui William Shakespeare, cu audia spectaculoasă a *Suitei de balet Romeo și Julieta, op. 64* de Serghei Prokofiev.

Comentăm, în ansamblu, cotele strălucitoare ale unui eveniment care rezonază cultural cu renumele artistic al Ateneului Român, conferind acestei sărbători magice estivale semnificații remarcabile. Oaspeții ediției a V-a au fost muzicieni români, interpreți și formații, portughezi și moldoveni, ca și maeștri prestigioși ce fac parte, la standarde culturale europene, din agenda managerială a conducătorului societății **Lanto Communication**, Dorin Ioniță și partenerului asociat Marin Cazacu. Această seară finală a Festivalului a avut și o continuare prin concertul Orchestrei de Tineret România-Moldova susținut la „Konzerthaus Berlin” în cadrul „Festivalului Young Euro Classic”, unde Orchestrele noastre de tineret erau invitate pentru a patra oară. Cea de a V-a ediție reafirmă forța parteneriatului prin care **Lanto Communication**, condus de Dorin Ioniță, dedică publicului un Festival de vară ce răspunde exigențelor culturale europene. Avem sentimentul că se împlinește astfel un proiect care merită laude pentru modul în care definește în avans renumele Bucureștiului ca „oraș al culturii”.

„Alto Aldige” de la Toblach – Tirolul Oriental, ca o dovadă a perspectivei valorice de care este capabilă noua generație de muzicieni tineri din România.

Festivalul „Vara Magică” a avut ca invitat la Ateneul Român o prestigioasă orchestră de tineret, Jovem Orquestra Portuguesa, înființată în 2010, sub îndrumarea lui Pedro Carneiro, dirijor principal. Formația este îndrumată cu sprijinul European Federation of National Youth Orchestras și a Orchestrei Române de Tineret. I-am ascultat la Ateneul Român, sub bagheta dirijorului Pedro Carneiro, cu un program spectaculos și dificil, alcătuit din *Sinfonia a V-a* de Beethoven și *Sinfonia a V-a* de Șostakovič. Pretențiile realizărilor interpretative

debutul pe scena Ateneului al Orchestrei Junior, ansamblul reprezentativ al Școlii de vară pentru tineri muzicieni, proiect inițiat la Sinaia de Marin Cazacu. Membrii tinerei formații au fost educați, cu abilitate și bune rezultate, de dirijorul Cristian Oroșanu, pentru pregătirea programului. Am remarcat printre interpreți și evoluția cu merite deosebite a talentatei violoniste Iulia Adriana Cazacu. Ideea alcătuirii programului acestui concert a îmbinat cu originalitate diverse formule și stiluri. Astfel, pentru repertoriul orchestral al primei părți, s-a prezentat muzică barocă – *Concertul în fa minor pentru două pianuri și orchestră* de J.S. Bach – și vieneză clasică – *Divertismentul în Re major* de Mozart și joviala *Sinfonie Distratul* de Haydn. În partea a doua, au fost cuprinse două

Dan C. Mihăilescu: „Cultura, inclusiv cultura sportivă, este dresorul care împlânzește fiara din om...”

Dan C. Mihăilescu
Sursa foto: AgentiadeCarte.ro

Scriitor cu o prodigioasă activitate, critic și istoric literar, eseist, dar și romancier totodată, longeviv realizator al unei emisiuni culturale, Omul care aduce cartea, Dan C. Mihăilescu și-a găsit timp să se aplece și în intimitatea fascinantă a sportului. De când? „Încă de la 12-13 ani când am cochetat cu voleiul. Ridicător, fiind mic de statură...”

Dar, ca orice copil, nu putea ocoli sportul-rege: „Am jucat fotbal, în mahala, pe Giurgiului...” A avut însă ambiția de a mai face un pas, ajungând la o selecție pentru echipa de sub podul Grant: „Se întâmplă prin anii '66-'67, când între gloriile rapidiste se aflau multe legende: Dan Coe, Motroc și nu numai...” Odată cu trecerea anilor avea să fie fermecat de drumeții, cum și recunoaște: „Am o foame de natură, de iarbă, de verde, de fân, de zăpadă, de tot ce ține de acuitatea senzorială.” Sunt mărturisiri de suflet exprimate cu sinceritate și poate și cu o ușoară nostalgie, acum când a trecut de a doua tinerete (în decembrie va implini 63 de ani...), într-un recent număr

al cotidianului „Gazeta sporturilor”. Tot cu același prilej își dezvăluie interesul pentru tot ce mișcă în perimetrul sportului de la noi și de pretutindeni, încât este în măsură să caracterizeze câteva personaje celebre:

„Nadia? Model de talent și tenacitate...”; „Ilie Năstase? Un artist!”, „Roger Federer? Eleganță! Un domn...”; „Messi? Un subtil!”, „Ronaldinho? Cămătaru al lor. Faimos că nu îl poate faulta nici dracu!” Și, apropo de tenis, care îi trezește un interes permanent, mai ales vis-à-vis de Simona Halep, căreia unii prea îi caută, cum se spune, nod în papură: „Ne legăm de ea, o tocăm într-una. Să-i dăm voie să mai și piardă. E omeneste!”

De ce apetență scriitorului, încă nestăvilă, dar evident cu măsură, pentru sport: „M-am simțit întotdeauna vindecat mental, după ce am făcut mișcare... Mișcarea fizică fiind aceea care îți aerisește mansarda, la fel ca și cititul... De fapt, după orice formă de mișcare sportivă deplină, sufletul se simte ca atunci când ieși din biserică, după o liturghie.”

Sportul, act de cultură

Tiberiu Stama

Alte două reflecții ține scriitorul să dea în vileag: „Cultura, inclusiv cultura sportivă, este dresorul care împlânzește fiara din om...” Și o alta, care vizează un spațiu teritorial foarte larg: „Sportul reușește să facă biopsia unei țări. Este ca un fel de RMN. O tomografie. Scanează organismul național...”

Pentru Dan C. Mihăilescu, aidoma multor scriitori, colegi de breaslă, sportul a fost și rămâne o modalitate de a înfrumuseța timpul, de a-i da un chip senin, lipsit de contradicții. Este de fapt ceea ce au ținut să sublinieze, tot în această rubrică a revistei, mai direct sau mai discret, personalități de anvergură în literatura românească, începând cu Mihail Sadoveanu și continuând cu Tudor Arghezi, Ionel Teodoreanu, Liviu Rebreanu, George Călinescu și nu numai...

Dr. Andrei Carpeneanu

Filosofie și educație în concepția lui Israel Scheffler

Israel Scheffler (1923-2014)

Pornind de la concluzia unui articol semnat în 2013, intitulat *Fundamentele analitice ale filosofiei educației*, unde precizăm faptul că orientarea analitică a adus servicii substanțiale filosofiei educației, așezând-o în contact cu filosofia de prim rang, considerăm necesare câteva observații noi în sprijinul acestor idei, bazate pe argumentele elaborate de un reprezentant important al curentului analitic, ce a adus contribuții semnificative pentru gândirea și practica educațională recentă.

Născut pe 25 noiembrie 1923 la New York într-o familie de evrei care emigraseră din România în 1909, Israel Scheffler va primi diploma de licență, iar apoi pe cea de master în psihologie la Brooklyn College. Urmează cursurile lui Ernest Nagel la Columbia University, apoi pe cele ale lui Alexandre Koyre, Marcel Barzin și Sydney Hook la New School for Social Research. Va începe doctoratul în filosofie la Universitatea din Pennsylvania, sub coordonarea renumitului profesor Nelson Goodman, unul din marii reprezentanți ai școlii analitice în filosofia americană. Primește titlul de doctor în 1952 și își începe cariera de profesor la Harvard, întâi în cadrul Facultății de Educație, apoi în cadrul Facultății de Științe și Arte, unde va rămâne până la retragerea din activitatea profesorală, în 1992.

Prima dintre lucrările în care va contura programul său analitic, definitiv pentru întreaga sa operă de mai târziu, a fost *Toward an Analytic Philosophy of Education*, publicată în 1954 în „Harvard Educational Review”. Au urmat *Philosophy of Education: Modern Readings* (1958), *The Language of Education* (1960), *Reason and Teaching* (1973), *Of Human Potential* (1985), *In Praise of the Cognitive Emotions and Other Essays in the Philosophy of Education* (1991) sau *Worlds of Truth: A Philosophy of Knowledge* (2009), pentru a numi doar câteva dintre lucrările elaborate în cei aproape 60 de ani dedicați cercetării în domeniul filosofiei educației de Israel Scheffler.

Prin aceste lucrări, dar și prin alte colecții de eseuri sau articole, Scheffler a adus contribuții substanțiale filosofiei în general și filosofiei educației în special,

fiind considerat cel mai important reprezentant al acestui domeniu din Statele Unite, dar și din țările de limbă engleză, din a doua jumătate a secolului al XX-lea. Cu toate acestea, lucrările sale nu au fost încă traduse în limba română, iar temele care i-au conferit un loc unic în istoria gândirii educaționale, au fost doar răzleț tratate în literatura de specialitate din țara noastră.

Israel Scheffler a subliniat necesitatea concepției și organizării activităților educaționale pe fundamentul gândirii critice de tip analitic. Întreaga sa operă a reprezentat o demonstrație în sprijinul ideii potrivit căreia practica educațională se poate îmbogăți de pe urma efortului filosofiei de a-i cerceta temeiurile. Însă, trebuie adăugat, așa cum practica poate fi validată de reflecția teoretică, înțelegerea filosofică se poate lărgi prin contactul cu activitatea pedagogică.

Predarea modernă, susține filosoful american în studiul *Philosophical Models of Teaching*, este acea activitate ce are ca obiect obținerea învățării, practică însă în așa fel încât să țină seama de integritatea intelectuală a elevului și să nu îngreudească capacitatea sa pentru gândire independentă. Scheffler distinge 3 modele filosofice ale predării, prin această clasificare „urmărind nu atât descrierea procesului de predare, cât orientarea lui, prin elaborarea un tablou coerent format din elementele epistemologice, psihologice și normative” pe care le presupune.

Modelul întipăririi (*the impression model*), „cel mai simplu dintre cele 3”, arată Scheffler, are ca scop receptarea impresiilor externe, în sensul indicat de Locke, predarea, la acest nivel, presupunând „exersarea însușirilor mentale implicate în receptarea și prelucrarea ideilor, mai precis abilitățile percepției, distincției, fixării, combinării, abstracției și reprezentării. Însă, cel mai important, predarea trebuie să aibă în vedere selecția și organizarea cea mai potrivită a materialului provenit din experiență”.

Acest model de predare presupune, potrivit lui Israel Scheffler, deopotrivă puncte forte, dar și aspecte discutabile. Argumentul cel mai important în favoarea

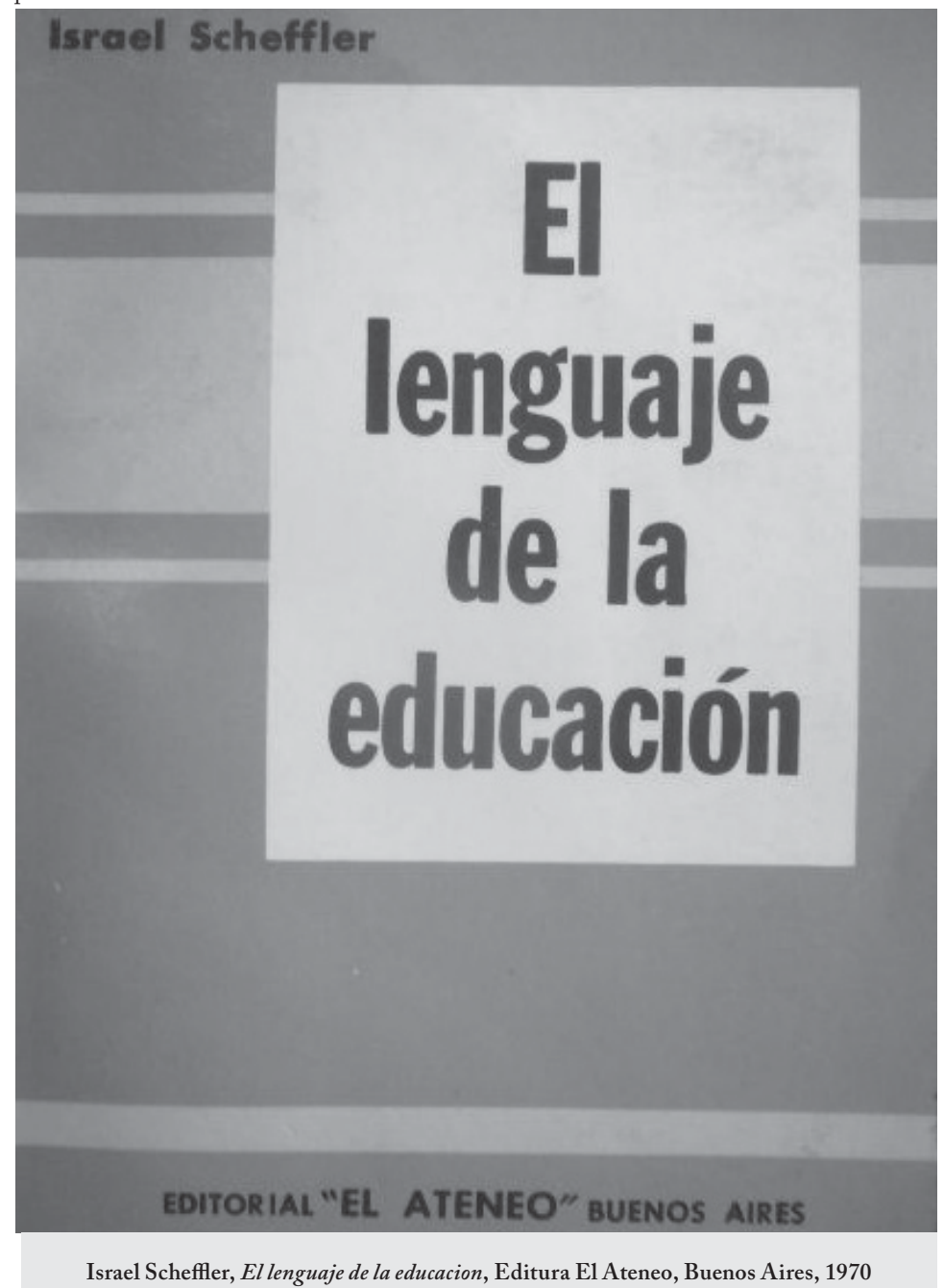
modelului întipăririi îl reprezintă accentul pe experiență ca instrument critic întrebuit în examinarea tuturor teoriilor și doctriinelor. Pe de altă parte, unul din aspectele care se pretează cel mai adesea la obiecții, arată Scheffler în *Philosophical Models of Teaching*, îl reprezintă faptul că actul cunoașterii nu se obține doar prin prelucrarea datelor senzoriale, „ci este cuprins în limbaj și implică un aparat conceptual care nu poate fi derivat din datele simțurilor, ci le este impus acestora”. Acest aparat conceptual nu este înăscut, „fiind un produs, în bună parte, al aproximărilor și descoperirilor, transmis prin cultură și obiceiuri. Mai mult, cunoașterea presupune teorie, iar teoria nu reprezintă doar generalizare de date [...] ea este o întreprindere creatoare și individuală [...] ce implică postulate, analogii, evaluări și invenții de limbaje noi”. Așadar, în procesul învățării copilul nu primește doar experiențe senzoriale, dar și limbajul și teoriile care provin din ereditatea sa culturală, credințele în care se regăsesc, sublimat, „nenumărate acte creatoare ale intelectului” și care formează o anume viziune asupra lumii. Toate variantele acestui prim model de predare, concluzionează Scheffler, au un mare neajuns: nu lasă loc inovației radicale. Rolul educatorilor, fie ei dascăli sau părinți, are limitele sale în formarea minților tinere, însă, așa cum punctează, cu o formulă foarte inspirată, filosoful american, „tocmai unde se sfârșește controlul acestora, încep de fapt cele mai mari așteptări pentru educație”.

Scopul predării este într-adevăr de a conserva și de a spori cunoștințele elevului, însă creșterea cumulativă, cantitativă nu se poate realiza decât concomitent cu efortul interior al elevului de a înțelege în termeni proprii corpul de informații publice care îi este transmis. „Cunoașterea”, arată Israel Scheffler, „presupune viziune (interioară, n.t.) iar viziunea nu poate fi separată în unități senzoriale sau verbale elementare care pot fi transmise de la o persoană la alta”. Conform modelului

reflecției (*the insight model*), datorat de data aceasta lui Platon, limbajul nu este folosit pentru a impregna în mințile elevului fragmente de cunoaștere, ci reprezintă mai degrabă un instrument cu ajutorul căruia se urmărește angajarea activă a acestuia pe calea reflecției și a cunoașterii realității, predarea desăvârșindu-se în propriile procese de gândire. În această schemă triadică, modelul reflecției îl completează pe cel al întipăririi în punctul său cel mai vulnerabil, făcând posibilă inovația, însă ecuația se întregeste doar prin introducerea modelului regulilor (*the rule model*), care afirmă necesitatea rolului principiilor și a rațiunilor în actul de predare. „Asociez modelul regulilor cu filosofia lui Kant, deoarece pentru Kant accentul cădea întotdeauna pe rațiune [...] pe tărâm cognitiv, rațiunea reprezintă dreptatea pe care o facem evidente, triumful adevărului. În domeniul moralei, rațiunea înseamnă a acționa potrivit unor principii, nu dominat de interese egoiste [...] Predarea trebuie să reprezinte, pe lângă transferul de informații și dezvoltarea capacității de reflecție, încrederea unei conduite și judecări ce se fondează pe principii ferme, clădirea unor caractere autonome și raționale care să stea mai apoi la baza tuturor întreprinderilor științei, moralității și culturii”.

A modela prin instrucție școlară un individ ale cărui decizii, la maturitate, se vor întemeia pe principii raționale, pe judecări critice, reprezintă, în viziunea lui Israel Scheffler, scopul fundamental al educației. A fi rațional înseamnă a te ghida după anumite principii fondatoare, presupune autonomie, creație și libertate. Instrucția solidă, sănătatea morală și libertatea cetățenilor reprezintă premisele pentru o societate durabilă și prosperă.

ERATA: Dintr-o eroare de editare, titlul articolului din numărul trecut nu a apărut în forma corectă. Acesta este *Temeiurile educației de ieri și de azi și idealul omului universal*.

Israel Scheffler, *El lenguaje de la educación*, Editura El Ateneo, Buenos Aires, 1970

Dr. Florin Epure

Timbru vâlcean

300 de ani de la martiriul Sfântului Antim Ivireanul

Cuvântul alină, cuvântul luminează inima și Se împlinesc trei secole de la săvârșirea unui act odios, care mai mustră și astăzi conștiința românilor. La „leatul” 1716, într-o fatidică zi de septembrie, la numai doi ani după martiriul Brâncovenilor, Înaltpreasfințitul Antim, Mitropolitul Țării Românești, era caterisit, bătut, alungat, și, în cele din urmă, ucis, iar trupul său aruncat într-un râu, nu departe de cetatea Adrianopolului.

Despre cel care purtase numele de Andrei, înainte de călugărie, se știe că s-a născut în jurul anului 1650, în ținutul Iviriei (Georgia), ca fiu al lui Ioan și al Mariei. Răpit la vârsta de șaisprezece ani, de către turci, și dus la Constantinopol, a fost vândut ca sclav, unde prin destoinicia sa învăț meșteșugul imprimeriei, limba turcă, greacă, arabă, acest fapt aducându-i libertatea.

Constantin Brâncoveanu, domnul Țării Românești, este cel care l-a adus pe Antim în țară, de la Constantinopol. Secretarul Florentin Antonio Maria del Chiaro ne spune despre el că posedă, pe lângă arta tiparului și sculptura, pictura, gravura în lemn și broderia. Numit la conducerea tipografiei Mitropoliei Bucureștilor, Andrei a intrat în rândul monahilor, schimbându-și numele în Antim și începând cu tipărirea cărților grecești. La 16 martie 1705, episcopul Ilarion al Râmnicului a fost înlocuit, pentru simpatii marcante față de catolici, cu Antim, care a fost hirotonit arhiepiscop a doua zi de către bătrânul mitropolit al Țării Românești, Teodosie.

Antim a luat cu sine o parte din utilajul tipografic de la Snagov, plecând la Râmnic, unde va sta până la 27 ianuarie 1708. Activitatea culturală a prins viață la 16 martie 1705, odată cu aducerea sa în fruntea eparhiei râmnicene. La Râmnic s-au tipărit nouă cărți (trei în românește și trei în ediție bilingvă slavo-română), prima carte fiind în grecește: *Tomul bucuriei* (1705).

În cursul unui sfert de veac, Sfântul Antim a tipărit sau a supravegheat tipărirea a 63 de cărți, din care 39 au fost lucrate de el însuși. Tipărițile antimiene, împodobite cu miniaturi, gravate cu multă măiestrie chiar de mâna sa, uimesc și astăzi prin învățăturile și frumusețea lor, constituind un inestimabil tezaur al patrimoniului cultural național.

Bătrânul mitropolit Teodosie al Ungro-Vlahiei a adormit întru Domnul în ziua de 27 ianuarie 1708, iar ultima sa dorință, ca scaunul mitropolitan să i se încredințeze Episcopului de Râmnic, a fost respectată. Actul de înscăunare, semnat de Patriarhul Ciprian (înainte de 10 februarie) era plin de laudă, la adresa ierarhului Antim Ivireanul.

La 19 februarie 1708 sosește la București dispoziția scrisă a Patriarhului Ecumenic, către Mitropolitul Climent de Adrianopol, aflat și el la București să facă transferarea lui Antim de la Râmnic la București ca „Vlădică al Țării”, ceea ce se împlineste la 21 februarie 1708, de față fiind cei doi

Semnătura Mitropolitului Antim Ivireanul

patriarhi greci și numeroși arhiepiscopi.

Printre preocupările de seamă ale ierarhului s-au regăsit și refacerea, preînnoirea, mai multor așezăminte monahale (Govora, Cozia, Fedeleșoiu, Surupatele, Strehaia) și ctitorirea mănăstirii „Tuturor Sfinților” din București, numită azi Mănăstirea Antim (1713-1715). Testamentul Sfântului Ierarh – *Învățătură pentru așezământul cinstitei mănăstiri a Tuturor Sfinților* –, poruncește ca toate veniturile ctitoriei sale să fie puse în slujba unei mari opere de asistență socială.

pană dincolo de Carpați, în Oltenia. Pe acest fond, relațiile dintre domnitorul fanariot Nicolae Mavrocordat și Antim, mitropolitul țării, se răcesc tot mai mult. Domnitorul nu vedea „cu ochi buni” prietenia mitropolitului cu familia Cantacuzinilor (aceștia pregăteau aducerea pe tron a lui Gheorghe Cantacuzino) și nu putea uita nici afrontul pe care ierarhul îl adusese apropiatului său, Patriarhul Hrisant Notara, atunci când l-a îndepărtat de la pretențiile în legătură cu mănăstirile închinate. Despre Mitropolitul Antim se știa că era

vornicului Brezoianu, iar pe Mitropolitul Antim, care avea scrisori ce dovedeau că „făcuse învoielă cu germanii”, îl va da pe mâna turcilor, care l-au batjocorit, smulgându-i barba, punându-i tichie roșie pe cap, răspopindu-l cu sila, redându-i numele de Andrei. A fost ținut închis, câteva zile, în beciul palatului domnesc, până la sosirea grammatei de caterisire, care fusese semnată de Patriarhul Ieremia al III-lea și de 11 înalți arhiepiscopi. Documentul îi aducea fostului mitropolit învinuiri din cele mai îngrozitoare: de la magie și vrăjitorie, până la conspirație și răscoală împotriva împărăției turcești și a domnitorului Țării Românești.

Patriarhia ecumenică s-a grăbit să-l „debrace de harul divin”, emițând acel nedrept *caterisis* și sultanul l-a condamnat la surghiun pe viață, la Mănăstirea „Sfânta Ecaterina” de la muntele Sinai. Nu a apucat să ajungă la destinație pentru că în urma unui ordin venit de la Înalta Poartă a fost ucis pe drum, de ostașii turci, în dreptul localității Gallipoli, iar trupul a fost aruncat în râul Tundja, cel mai mare afluent al Măriței (Bulgaria). Rolul călăului este atribuit de tradiție unui anume mehmedar Colfescu, de care se va prinde blestemul arhiepiscopului. Data exactă a martiriului nu este cunoscută, probabil acesta s-a petrecut în ultima decadă a lunii septembrie, căci la 22 septembrie Antim era încă în viață și semna ultimul său document.

Antim Ivireanul, Mitropolitul Țării Românești (1708 - 1716), tabloul votiv de la Schitul Fedeleșoiu

Portretul Sfântului Antim Ivireanul este zugrăvit în pronaosul bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” a Mănăstirii Govora (Mihăești, Vâlcea), pe peretele de la sud. Tabloul votiv așternut pe frescă este opera zugravilor ce aparțin Școlii brâncovenești de la Hurezi, din anii 1711-1712. Portretul de la Govora, singurul care se păstrează din vremea vieții lui, pe când se afla în scaunul mitropolitan, celelalte fiind reprezentări mult mai târzii, îl înfățișează ca pe un arhiepiscop bătrân, cu barba și mustățile albe, cu ochi mai și expresivi, trădând o deosebită vârstă, cu o statură potrivită și cu o trăsătură hieratică a sfinților isihaiști: fața suptă, dobândită din asprimea posturilor. Pe cap poartă potcap și camilafcă neagră. Cu mâna dreaptă binecuvăntează, iar în mâna stângă ține cârja arhiepiscopă, ce se termină la capătul de sus cu doi șerpi afrontați, care stau cap în cap, un simbol al înțelepciunii arhiepiscopului. Alte reprezentări ale Mitropolitului Antim s-au mai păstrat la Schitul Fedeleșoiu (Dăești, Vâlcea), în Paraclisul Mănăstirii Cozia (Călimănești, Vâlcea) și la Mănăstirea Strehaia (Mehedinți).

Anul 1716 a fost marcat de numeroase acțiuni antiotomane și antifanariote, de pierderile turcești și de înaintarea austrieților,

un înflăcărat patriot și un luptător împotriva asuprii turcești.

Trei izvoare istorice relatează evenimentele din luna august și septembrie ale acestui an: *Istoria...* lui Anton Maria del Chiaro și cronicile lui Radu Popescu și Mitrofan Grigoras. Acestea arată că, pe la mijlocul lunii august, la curtea domnească, ajunsese un zvon că un detașament austriac, care „se slobozise” pe la Căineni, și ajunsese la Pitești, se pregătea să intre în capitala țării. Speriat, Nicolae Mavrocordat se grăbește să părăsească tronul și se refugiază în raiaua turcească de la Giurgiu, unde îl însoțește – împotriva voinței sale –, mitropolitul Antim.

Cronicarul Radu Popescu spune că, pe acest traseu, undeva, de la Călugăreni în jos, spre Dunăre, unde făcuseră popas, între domnitor și mitropolit s-a produs ruptura finală. Antim îi declară lui Mavrocordat că nu poate „lăsa turma fără păstor” în fața iminenței ocupării, și se întoarce la București. Aici va trece, de partea boierilor filo-austrieci și-l va „unge” domn pe marele vornic Pătrașcu Brezoianu (acesta nu fusese prezent la ceremonie).

Nicolae Mavrocordat își dă seama, în cele din urmă, că totul fusese doar o diversivă și revine în Capitală unde îi taie capul

riului nu este cunoscută, probabil acesta s-a petrecut în ultima decadă a lunii septembrie, căci la 22 septembrie Antim era încă în viață și semna ultimul său document.

Așa a sfârșit din viață, prin moarte martirică, cel ce își pusese toate zilele sale în slujba Domnului Hristos și a Bisericii. Dacă dușmanii au ținut să-și arate bucuria acestei tragedii, poporul și-a plâns cu lacrimi amare păstorul. Tot într-o zi de septembrie (1730) avea să moară și ucigașul său – Nicolae Mavrocordat –, atins de morbul ciumei, în cetatea Bucureștilor.

Nedreapta caterisire a marelui ierarh a fost ștearsă de către Patriarhia Ecumenică, abia peste două veacuri și jumătate, în anul 1966. Pentru că a îndrăznit să ridice crucea deasupra semilunii, în acele vremuri grele, și pentru moartea sa mucenicească, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a hotărât, în ziua de 21 iunie 1992, ca Marele Ierarh Antim să fie așezat în rândul sfinților.

Sfântul Ierarh Martir Antim Ivireanul și-a înscris numele în cartea de aur a istoriei noastre naționale și a bisericești universale, pentru vecie, rămânând o pildă vrednică de urmat pentru cei care caută mântuirea în această existență efemeră.

Antim Ivireanul, Mitropolitul Țării Românești (1708 - 1716), tabloul votiv de la Mănăstirea Govora

Nicolae Dragoș

Atentatul la Statui

Sunt în istoria popoarelor zile care nu pot fi nicicând răpite memoriei timpului. Unele, păstrate pentru dimensiunile unor fapte ce pun în lumină nepieritoare virtuți colective, cum ar fi eroismul demnității; altele datorită cărora nu pot fi ascunse privirilor acuzatoare ale generațiilor ce au urmat acelor fapte, azi în declamabile lașități sângeroase.

Pentru noi, pentru români va rămâne peste veacuri ca o întunecată amintire, ce va determina mereu tulburătoare meditații retroactive orele dintre amiaza zilei de 27 noiembrie 1940 și miezul nopții care a marcat cu cărbunele negru al unei crime abominabile începutul unei noi zile, când în mod laș, ucigaș, s-a stins lumina vieții unui mare fiu al neamului nostru, istoricul savant Nicolae Iorga, recunoscut și întâmpinat cu înaltă prețuire în lumea întreagă.

Calendaristic, acele ore ar fi putut fi așezate ca aparținând unui final de frumoasă toamnă românească, dar din păcate ele vor putea fi privite numai ca aparținând unei zile urâte, înegurate de jertfa destinată unui sfârșit tragic a celui care considera că nimic nu-i „mai frumos pe lume decât jertfa de sine”. Așa a fost să fie datorită voinței criminale a unor ființe dezumanizate, sclerate. Atunci, în noapte de 27-28 noiembrie 1940, a fost frânt trunchiul măreț al „unui brad bătrân” îndurerat de ploaia de gloanțe ucigașe, anticipată de cel ce era – și va rămâne – una din marile conștiințe naționale, așa cum a înfrunghiat-o genialul istoric.

Lui, reputatul istoric și critic literar, editorul care și-a alăturat numele unor iluștri reprezentanți ai acestei profesii de luminoasă noblete, profesorul, cărturarul Valeriu Râpeanu i-a dedicat o însemnată

parte din creația sa, editându-i, din 1972 și până azi, peste 20 de volume din operă, consacându-i numeroase articole și studii în volume proprii sau colective, întotdeauna de laborioasă documentare și profunde descifrări ale mesajului complex cuprins în impresionanta bibliotecă cu cărți datorată unuia dintre uriașii creatori ai lumii de opere cu vaste cuprinderi și surprinzătoare reverberații intelectuale. Datorită profesorului universitar Valeriu Râpeanu, nu o dată competent sprijinit de soția sa, distinsa cercetătoare Sanda Râpeanu, vasta operă a savantului român a inegalabilului profesor, onorat cu prestigioase titluri academice în zeci de țări, s-a înăvuit patrimoniul românesc al cărților prin ediții de remarcabilă ținută științifică. Amintim doar *O viață de om așa cum a fost, I-IV, Oameni cari au fost, I-III*, prima ediție critică integrală, *O luptă literară, I-II, Pe drumuri depărtate, I-II, Sfaturi pe întunec, I-II* etc., adăugându-le volume despre N. Iorga și modul cum a fost receptat de mari spirite ale gândirii și creației autohtone: Mircea Eliade, G.I. Brătianu, Nae Ionescu, I.G. Duca ș.a.

Nu de mult, o monumentală apariție editorială, *N. Iorga, 1940-1947*, datorată lui Valeriu Râpeanu și Sandei Râpeanu (cu sprijinul acordat tipăririi de George Constantin Păunescu), în fapt ediția a II-a, revăzută și adăugită, se înfățișează ca o captivantă reconstituire cronologică a ceea ce s-a întâmplat după tragica moarte a savantului, în postumitatea imediată între anii 1940 și 1947, în „seisme istorice” ale aceluși timp, când viața și opera savantului au fost puse mai întâi pe balanța ucigașă a extremei drepte, de care fusese asasinat și, mai apoi, a extremei stângi, datorită căreia

– după suprimarea omului de către prima – avea să-i fie interzisă, suprimată opera de către cea de a doua. În fond, fiind astfel condamnat a doua oară la moarte prin uitare. El, cel care credea nestrămutat, cum scrie Valeriu Râpeanu – „în armonia socială, unitatea și solidaritatea națională”, în necesitatea obligatorie a respingerii „oricărui forme de violență, de ură între componentele unei colectivități”.

Și iată, că în zilele noastre, la aproape trei sferturi de veac de la acea nefastă perioadă din zbuciumatul mers al istoriei se aud din nou voci care – din inconștiență sau vinovate calcule potrivnice normalității și armoniei sociale, ori datorate unor fanatisme ai urei și violenței pare a se crede că se poate atenta cu nonșalanță inculturii la statuile neamului și că pot fi ignorate și uitate lecțiile trecutului, repetându-i acestuia tragicele erori. În această privință, sunt multe de aflat și de învățat din cele 12 capitole, în câte au fost structurate faptele spirituale (și nu numai) ale acelor șapte ani în care glasul conștiinței și al adevărului s-a încercat și s-a reușit a fi temporar înnăbușit, cu consecințe incalculabile.

Este un merit esențial al alcătuitoilor acestei impunătoare antologii de a fi pornit de la, sau de a fi ajuns la constatarea că „în evaluarea locului lui N. Iorga în viața socială și culturală românească” accentul a căzut nu o dată „asupra a ceea ce este aleatoriu, reliefându-se cu tenacitate inconștientă, slăbiciunile omenești, cedările conjuncturale”, ocolindu-se din perfide și interesate calcule „consecvența de fond” care l-a singularizat pe savant. Firește, în perioada ce a urmat asasinării lui Nicolae Iorga aceluși moment de culminație a dictaturii extremist-teroriste, în condițiile

unor noi tipuri de dictatură s-au făcut auzite totuși și voci responsabile, exemplare, care au condamnat cu fermitate asasinatul fizic și s-au opus cu demnitate și curaj civic, intelectual asasinării morale puse la cale. Dar s-au făcut auzite și voci fără spaimă de verdictul viitorului, purtând în ele sonoritățile lașității și oportunistului, ale tânjirii după obținerea unor beneficii rezultate din oferte conjuncturale.

Toate acestea rezultă din construcția inteligentă și din preocuparea alcătuitoilor antologiei pentru păstrarea nealterată a adevărului conținut în atitudinile și scrierile datorate unor personalități politice și intelectuale din acei ani, selecția de texte având mereu în atenție „paginile esențiale”, ca lecția istorică a acelor ani să nu fie ignorată și cu atât mai mult să nu fie uitată.

Receptată și prin această grilă de lectură, antologia Nicolae Iorga, 1940-1947 este fără îndoială o carte de actualitate, cu atât mai mult cu cât e timpul să nu fie privite fără îngrijorare și fermitate tentațiile de reabilitare a unor practici totalitare, de acceptare cu oarecare placiditate politică a unor teorii cândva condamnate de istorie, rasiste, xenofobe, naționalist-extremiste, a unor tendințe manifeste de escaladare a terorismului legitimat prin opțiuni de natură religioasă ori etnică, de reînviere și manifestare publică a unor acțiuni de sorginte fascistă care nu pot fi disimulate prin evoluții pe scena lumii sub numele doar aparent liniștitor de noua dreaptă.

Destinul tragic al marelui savant român Nicolae Iorga ne-o cere prin ceea ce a fost esențial în viața și opera sa în mod imperativ.

Vasile Vasiescu

„Un țăran când vine la București, tot țărani caută”. Scriitorul Marin Preda avea dreptate. Bucureștiul sfârșitului de veac și de mileniu e încă plin de țărani. Mergând pe stradă, nu poți să nu-i vezi. Te împiedici cu privirea de ei. Se cunosc după cum calcă cu grijă, dar apăsat, caldarâmul, după cum țin în căușul palmei țigarea, sau după cum trag de piept în afară numai când cred ei că e cazul s-o facă. Când vezi un bărbat întorcând capul după muiera altuia, îți dai seama imediat dacă-i țăran sau nu. Dacă-i țăran, face-așa, ca o pauză în mers, apoi întoarce capul și parcă din ochi i se prelinge privirea ca o lumină pe biata muieră. Și ea simte cum o petrece o căldură care i se lipește de șolduri. Suntem doar la oraș, țărani au ceva vechime pe-aici și au mai mult curaj. Am văzut o dată pe unul, astfel încă verde și îmbrăcat bine, ținând în mâna stângă zgarda unui câine care-l grăbea binișor și-i făcea loc printre oamenii bulevardului. Mâna dreaptă da să și-o țină la spate, cam pe unde-ar fi trebuit să aibă portofelul cu hârtii de tot felul. Un țăran de-al nostru, ajuns om mare la București, cu care mă plimbam pe bulevard de parcă n-am fi avut nici unul ce face, m-a lămurit arătându-mi-l cu degetul: „Uite, ăla de-l trage câinele după el, se crede pe Dealul Mare, la coasă. De-ai tot duce mâna la șold. Are grijă ca nu cumva să piardă gresia din tioc”. Și mi-a povestit apoi că ăl bătrân al lui avea un tioc din lemn de nuc. Era bun că ținea apa rece și din cauza asta și gresia avea alte puteri. Alte vremuri!...

Săptămâna trecută i-am întâlnit pe b-dul Magheru pe Dinu Săraru și pe Nicolae Dragoș. Și ei tot țărani. Țărani de București. Ca să-ți dai seama de asta, dacă nu-i știi, trebuie să cunoști la țărani. Dinu Săraru era tuns scurt, arăta destul de tânăr și avea pe el un sacou de culoarea pământului. Mergea pe lângă case, în mâna stângă ținea cu fereală un telefon de-alea mici și trăgea des cu coada ochiului spre geamurile limpezi ale vitrinelor să vadă dacă încă se mai uită lumea după el. Se cunoștea de departe că-i un țăran cu funcție. El e președintele Fundației

Naționale pentru Civilizație Rurală buricele degetelor mănjițe de negreala

„Niște țărani”. Și-a făcut fundația acasă la Slătioara. De-a dreapta-l avea pe Nicolae Dragoș. Poetul era îmbrăcat într-un trenzi de culoarea cerului pe care-o are numai când, oficial, trebuie s-adauca ploaia. Călca ușor pe lângă Dinu Săraru și-avea pe față o mulțumire întinsă cam de-o palmă care-i trăda originea lui de țăran de la Gorj. Apucase să-și taie via de-acasă. Stă demult în București pe o stradă boierească cu nume de capitală europeană. Nicolae Dragoș e un poet cu funcție de țăran. E vicepreședinte la fundația lui Săraru.

Era cam spre ora prânzului, orașul se lăsa tăvălit sub roțile miilor de mașini și-a aer plutea un miros de nemuncă. Dinu Săraru și Nicolae Dragoș miroseau a plumb. Aveau

Țăran din Vâlcea

Crainic. Cărturari, numai unul și unul, care, cât au putut, au adus vorba sub cupola Academiei Române despre satul

românesc și despre țăranul român. Au făcut-o totdeauna într-un cadru și într-o atmosferă solemnă. Nici că se putea altfel, câtă vreme „Țărănimea deci, singura clasă constituită, cu lărga ei armonie primitivă, era însăși afirmarea vieții noastre. Din sânul ei plinar, unde de energie, solii călătoare care reveneau iarăși la matcă, cu toată agoniseala lor” (Octavian Goga). „Pământul nostru are un glas pe care țăranul îl aude și îl înțelege. De aceea, pământul e însuși rostul lui de a fi. E sfântul pământ inspirator care ne-a modelat trupul și sufletul, care prin soarele și apele și munții și șesurile lui ne-a dăruit toate calitățile și defectele cu care ne prezentăm azi în lume. Pământul acesta parcă nici nu poate produce decât numai români (...). Suntem și vom fi întotdeauna neam de țărani. Prin urmare destinul nostru ca neam, ca stat și ca putere culturală, atarnă de cantitatea de aur curat ce se află în sufletul țăranului. Dar mai atarnă, în aceeași măsură, și de felul cum va fi utilizat și transformat acest aur în valori eterne” (Liviu Rebreanu).

Într-o zi de primăvară, mirosind parcă a pâine de grâu românesc, Dinu Săraru și Nicolae Dragoș, doi țărani olteni ajunși oameni mari la București, cărau, spre lauda lor, în genți din piele de porc strănse ca lumea în alături strălucitoare, scrisorile fundamentale trimise mai demult țăranului român.

P.S. La Ileana, un sat frumos cu nume de fată mare, ing. Ioan Mureșan, ministrul pământurilor noastre nemuncite a fost alaltăieri să-i pricopsească pe țărani cu-o mână de cupoane. Cupoanele astea, așteptate cam demult, ar avea darul să relanseze patima țăranului pentru munca pământului. Dar, vorba lui nea Gore: „Bă, is bune ele, da-s prea subțiri. Le pierzi printre dește și nu merită să te-apleci”.

Cineva spunea că inginerul avea cu el, în geanta-i diplomat, cartea cu scrisori către țăranul român, editată de fundația „Niște țărani”. Oare?

Articol publicat în „Actualitatea Gorjului”, 8 aprilie 2000

Timbru gorjean

Cheștiunea țărănească

Implementarea Convenției pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial UNESCO Ceramica de Horezu – Tradiție și actualitate

Corina Mihăescu

Localitatea Horezu și satul aparținător, Olari, sunt locuri pitorești, situate în județul Vâlcea. Studiile de arheologie și de istorie au avansat ipoteza că centrul de ceramica de la Horezu ar putea să existe încă din Preistorie și că în urmă cu 300 de ani și-a schimbat caracterul arhaic al producției sale.

La Horezu, în județul Vâlcea, se produce una dintre cele mai frumoase și rafinate ceramici românești. Elementele tradiționale, vechile forme și motive menținute de-a lungul timpului, cu ajutorul cunoștințelor și tehnicilor specifice, transformă olăria de aici în obiecte de artă și de civilizație.

Lucrată cu mâna, pe roată, producerea ceramicii are o știință aparte, cunoscută numai de comunitatea de olari; fiecare meșter are un stil anume, dar toți respectă ordinea operațiilor devenite și ele tradiționale.

Abilitatea și simțul artistic cu care meșterii îmbină culorile în decor definesc personalitatea și caracterul unic al ceramicii de Horezu de-a lungul timpului.

Tehnica specială a jirăvitului cu gaița, precum și alte modalități de decorare cu ajutorul cornului de vită, motivele străvechi, ca valul, spirala, steaua, șarpele, peștele, dar mai ales cocoșul – emblema olăriei horezene, realizate într-o paletă artistică și cromatică specială, conferă caracterul unic al acestui fenomen.

Ceramica tradițională de Horezu, împreună cu tehnicile asociate acesteia, este inclusă, din decembrie 2012, pe „Lista reprezentativă UNESCO a elementelor de patrimoniu cultural imaterial al umanității”.

Elementele tradiționale, vechile forme și motive s-au menținut de-a lungul timpului și dovedesc cunoștințe, practici și tehnici specifice producerii olăriei tradiționale de Horezu.

Privind o colecție de ceramica de Horezu, constatăm că există aproape toate motivele autohtone, după cum, la o analiză în contemporaneitate, observăm că motivele folosite de olari sunt mereu aceleași, dovedind un conservatorism formal prin continuitatea elementelor morfologice, dublat însă de o discontinuitate semantică, căci, deși semnele continuă să se moștenească de la o generație la alta, ele nu mai sunt însoțite de înțelesul lor original.

Această ceramica este unică, are particularități specifice, care o diferențiază de alte centre de olărie din Oltenia și din întreaga Românie.

Lucrată cu mâna, pe roată, ceramica din Horezu are o știință aparte de lucru, cunoscută numai de olarii care o produc. Etape laborioase dovedesc acest fapt: alegerea și extragerea pământului – din locul numit Dealul Ulmetului, dospirea, frământarea, curățirea, tăierea, udarea, malaxarea. Toate aceste procedee fac din pământ o pastă pe care olarii din Horezu știu cum să o transforme prin ardere oxidantă într-o ceramică de culoare roșie. Datorită tehnicilor speciale moștenite, transmise din generație în generație, olarii simt „la mână” pământul și apreciază din ochi dimensiunile „gogoloșului” – bulgărele de pământ care este transformat în obiecte de ceramică.

Roata este instrumentul ce permite obținerea formei obiectului, folosind o tehnică aparte, a digitației, o știință a mișcărilor – un cod tradițional de gesturi.

Roata e formată din două discuri, unul mai

mic sus și unul mai mare în partea de jos, acestea fiind unite printr-un ax vertical. Pe discul de sus se pune bulgărele de pământ, iar discul de jos i se imprimă cu piciorul o mișcare circulară rapidă. Formarea vasului necesită o tehnică deosebită și o viteză de lucru mare.

După modelare vasele se lasă la uscat câteva zile, pe poliță, la umbră și apoi se ard în cuptoare speciale, după ce au fost ornamentate și/sau smălțuite.

Cea mai folosită tehnică de decorație se realizează prin folosirea unui corn de vită ce are la capătul găurit o pană de găscă prin care se scurge culoarea. Decorul fin se obține cu ajutorul gaiței.

Fiecare olar are un fel anume de a modela, un stil aparte, dar toți meșterii respectă ordinea operațiilor. Abilitatea lor de îmbinare a culorilor în decor definește personalitatea și caracterul unic al ceramicii de Horezu de-a lungul timpului.

Iată ce spune Nicoleta Pietraru, talentată și dăruită descendentă a renumitei familii de olari Dumitru și Ioana Mischiu: „Pentru mine, ceramica de Horezu pe care o fac înseamnă să păstrez tradiția. Eu muncesc exact ca părinții și bunicii mei. Pentru așternerea culorilor pe vas, folosesc cornul de vită cu vârful unei pene de găscă în capăt.

Încerc să păstrez vechile modele: cocoșul, emblema noastră, a olarilor din Horezu, arborele vieții, șarpele casei, spirala vieții, spicul grăului, decoratii florale, coroane, motive geometrice”.

lumânări, glastre, vase de flori, ploști (mai ales în trecut), câni pentru vin etc.; toată această varietate de forme reflectă interesul comunității, dar și al cumpărătorilor.

Numeroase documente de arhivă, cercetările întreprinse la Horezu de renumiți etnografi și etnologi, din epoci diferite, lucrările de referință sunt o dovadă că ceramica de Horezu este un fenomen care dovedește capacitatea creativă de excepție a celor care practică, păstrează, pun în valoare și transmit o importanță moștenire culturală, un meșteșug tradițional cu care se identifică.

Pornind de la aceste premise și de la responsabilitățile asumate de România în vederea protejării, a asigurării viabilității acestei olării tradiționale, unică în context național și internațional, Institutul Național al Patrimoniului a organizat, în luna mai-iunie 2016, *Expoziția Tradiție și actualitate în ceramica de Horezu*.

Expoziția Tradiție și actualitate în ceramica de Horezu reprezintă un segment al unui important proiect cultural din domeniul patrimoniului cultural imaterial, derulat de Institutul Național al Patrimoniului, prin beneficiile co-finanțării Administrației Fondului Cultural Național.

Proiectul cultural vizează promovarea valorilor ceramicii tradiționale de Horezu, precum și salvagardarea tehnicilor identitare ale acestui meșteșug, marcă reprezentativă a comunității horezene, ce se identifică cu acest element

Emblema centrului de ceramică de la Horezu este cocoșul, simbol al reînvierii și al nemuririi sufletului. Apare adesea și pânza de păianjen, redată cu mare finețe.

Fiecare meșter are stilul său de a marca simetria, alternanța, ritmul sau dinamica ornamentelor. Produsele nu sunt niciodată identice, chiar dacă sunt făcute de același olar.

Jirăvitul este procedeul decorativ folosit numai de olarii din Horezu; pe cât de simplu ca realizare, pe atât este de fastuos ca aspect. El constă în tragerea culorii proaspăt așezate pe vas cu ajutorul cornului, prin deplasarea direcției modelului inițial cu un instrument numit „gaiță” – un băț prelungit cu un ac metalic, utilizat pentru decoruri foarte fine.

Această tehnică, practică cu atenție și cu viteză totodată, este o modalitate de decorare care necesită salvagardarea, având în vedere caracterul său unic.

Ceramica de Horezu este, în general, smălțuită și necesită două arderi: primul foc sau „foc de rușală” și al doilea foc – „focul de smalț”. Cuptoarele de la Horezu sunt de suprafață, construite din cărămidă, în formă de trunchi de con, baza mare fiind pe sol.

Formele ceramice sunt rezultatul experienței acumulate în timp, precum și al cunoștințelor și practicilor transmise fără întrerupere: taiere (farfurii) cu diametre diferite, ciobalce (un fel de castroane mari), boluri, cești de țuică, ulcioare, străchini, icoane, suporturi pentru

patrimonial, pe care îl recunoaște ca parte din moștenirea sa spirituală.

Demersul nostru instituțional este în deplin acord cu recomandările UNESCO, care, în anul 2012, la Paris, cu prilejul celei de a VII-a Sesiuni a Comitetului Interguvernamental de Salvagardare a Patrimoniului Cultural Imaterial a decis ca Ceramica de Horezu și tehnicile asociate acesteia să fie înscrise în „Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității”.

Expoziția dedicată ceramicii de Horezu își dovedește pe deplin necesitatea și importanța.

Concepția acestei expoziții s-a născut din dorința de a pune în valoare un fenomen al culturii tradiționale românești, ceramica de Horezu, într-o manieră inedită de a expune un bogat material demonstrativ, oglindit într-un stil ce cuprinde vârste și etape subsumate prezentului, un meșteșug ce continuă să exercite un inepuizabil interes.

Locul în care s-a desfășurat actuala poveste a lutului horezean, Biblioteca Națională a României, de al cărei parteneriat suntem onorați, a oferit cu generozitate ambianța care a pus în valoare strălucirea taietelor și a celorlalte categorii funcționale, nu numai prin reflectarea luciului smălțurilor, ci, mai ales, printr-un mod sugestiv de a arăta îmbinarea desăvârșită dintre materie, unealtă, mână, tehnică, simbol, cifru ornamental, formă, repertoriu simbolic și semantic.

Expoziția în sine a imaginat o călătorie la Horezu, chiar în inima satului Olari, acolo unde,

ca într-un tipar genetic, oamenii au deprins să lucreze pământul bun de oale. Exponatele surprind transformarea materiei în artă prin infinite gesturi ce înseamnă trudă, muncă, creație, plăcere și împlinire.

În torsul lin al roții, olarii știu cum să topească prin vraja mâinilor, bulgării de pământ în obiecte de lut însuflețite. Lungul drum al desăvârșirii se termină abia în nopțile adânci, când deasupra cuptorului de ars oale se ridică limbi de foc și de lumină.

Pentru înțelegerea acestei „minuni a lumii” am selectat obiecte simbolice – un prolog la ivirea miracolului ceramicii horezene, un univers purtând amprenta unui tipar ce se desfășoară după legi proprii.

Interpretată pe harta unei călătorii cu numeroase trasee (drumul de la meșteșug la artă, etapele modelării, procedeele tehnice și artistice de realizare a olăriei, diversitatea formelor, evoluția elementelor ornamentale, simboluri și semnificații, evidențierea personalității creatoare a fiecărui olar), organizarea acestui eveniment a însemnat o muncă de cercetare susținută în câteva campanii de teren și reevaluare a elementului. Proiectul cultural implică și realizarea unor lucrări de specialitate, completarea bazei de date cu informații furnizate de olari, imagini reprezentative pentru tehnicile specifice (*savoire faire*) ale acestui meșteșug străvechi.

Expoziția a reprezentat o viziune inedită, care a propus vizitatorului numeroase căi de acces la frumusețea și specificitatea ceramicii de Horezu și s-a remarcat în cuprinderea ei prin numeroase aspecte primordiale. Este de specificat în acest sens, faptul că într-un gest consimțit comunitatea de olari în totalitatea ei a fost prezentă prin întreg repertoriul formal specific horezean: un total de 54 de suflute făuritoare de forme, împlinite de generații și dinastii de olari, au stat toate laolaltă în sălile de gală destinate olăriei de Horezu. Forme, motive și simboluri specifice compun întreg universul actual al acestei ceramici legate intim de tradiția generatoare de continuitate, prestigiu, dar și de o modernitate ponderată, detectabilă în anumite cazuri într-o viziune nouă, nedezlipită de specificul matricial și constituită pe temelia originală.

O altă premieră prin care s-a remarcat expoziția organizată de Institutul Național al Patrimoniului este modalitatea prin care am uzitat numai de obiecte contemporane, lucrate în ultima perioadă, unele abia scoase din cuptoarele de ars oale. A fost o radiografie actuală a meșteșugului olăritului de Horezu, care, prin caracteristicile specifice ce reprezintă unitatea în diversitate, a reușit să ofere imaginea unui fenomen capabil, asemenea prețioaselor colecții muzeale de gen, să pună în valoare aspectele referitoare la păstrarea și transmiterea tradițiilor, la funcțiile utilitare și decorative, la promovarea caracteristicilor și a valorilor reale ale ceramicii de Horezu.

Expoziția *Tradiție și actualitate în ceramica de Horezu* a fost un omagiu adus generațiilor trecute de olari, care prin munca lor creativă au conferit, de-a lungul timpului, personalitatea și caracterul unic al renumitei ceramici de Horezu. A reprezentat, de asemenea, un omagiu adus olarilor de astăzi de la Horezu, care, în memoria Lumii, creează un loc peren prin lucrarea lor, păstrând viu un element de patrimoniu cultural imaterial românesc între valorile universale.

Fundația Națională pentru Civilizație Rurală „Niște țărani” la Alba Iulia

Joi, 13 octombrie 2016, s-a desfășurat la Alba Iulia, la inițiativa președintelui executiv al **Fundației Naționale pentru Civilizație Rurală „Niște țărani”** gl. lt. (r) **Olimpiodor Antonescu**, în saloanele elegante ale **Hotel „Cetate”** o autentică sărbătoare culturală la care a luat parte un foarte numeros public, înfățișând bogata spiritualitate a orașului Unirii.

Au fost de față, astfel, președintele Consiliului Județean, Ion Dumitrel, rectorul UAB, Daniel Breaz, profesori universitari, dascăli, medici, ingineri, preoți, scriitori, ziariști, redactori ai presei și televiziunilor locale, se poate spune elita unui județ cu o tradiție de istorie și civilizație atât de însemnată.

Întâlnirea a fost prilejuită de înființarea la Alba Iulia a primei filiale din Ardeal și, se poate spune, cu excepția Vălcii gazdă, din țară, a **Fundației**

„Niște țărani”, care a fost reprezentată de **Fondator, scriitorul Dinu Sărașu**, de **președintele executiv, Olimpiodor Antonescu** și de **vicepreședintele ing. Sorin Mihăilescu**.

Lucrările au fost deschise și conduse de **președintele executiv al fundației, gl. lt. (r) Olimpiodor Antonescu** care a prezentat

pe larg istoricul fundației, programul ei actual și conducerea filialei locale, în frunte cu președintele acesteia, domnul Gheorghe Pașca (Albac).

Sărbătoarea a prilejuit și lansarea la Alba Iulia a **Trilogiei Țărănești și Trilogiei Ciocoilor** sub semnătura scriitorului **Dinu Sărașu**, **președintele fondator al Fundației „Niște țărani”**, lansarea fiind precedată de cuvântul doamnei conf. univ. dr. Diana Cămpan.

Scriitorul Dinu Sărașu a răspuns întrebărilor cititorilor săi și și-a exprimat prețuirea pentru atât de frumoasa primire făcută la Alba Iulia **Fundației „Niște țărani”** și l-a prezentat pe domnul **gl. lt. (r) Olimpiodor Antonescu** în calitate sa de continuator al programelor fundației, în ipostaza de **președinte** al acestei instituții.

În numărul viitor al revistei, vom reveni asupra evenimentului cu adevărat sărbătoresc.

Arta Spectacolului pentru adolescenți: Excelsior Teen-Fest II

Imagine din spectacolul Teatrului Tineretului Piatra Neamț, *Aproape*, de John Cariani, în regia lui Vlad Cristache.
Sursa foto: Teatrul-Excelsior.ro

Cea de-a doua ediție a festivalului de teatru pentru adolescenți Excelsior Teen-Fest s-a desfășurat în perioada 25 septembrie – 1 octombrie 2016 pe scena Teatrului Excelsior din București. Festivalul dedicat adolescenților s-a „imaginat ca un periplu parcus de tineri printr-un oraș ascuns al artelor”, așa cum a fost descris evenimentul de către organizatori.

Selecția spectacolelor participante la festival s-a bazat pe două perspective: cea a universului adolescenților (*Teen Attitude*) și cea a „re-citirii” operelor din marea dramaturgie, piese care se află în programul de studio al tinerilor (*Reborn Classics*). Ultima secțiune amintită a avut caracter competițional, trofeul festivalului revenind anul acesta trupei Teatrului Municipal Baia Mare, pentru spectacolul *Columbinus* de Stephen Karam și PJ Paparelli, în regia lui Horia Suru.

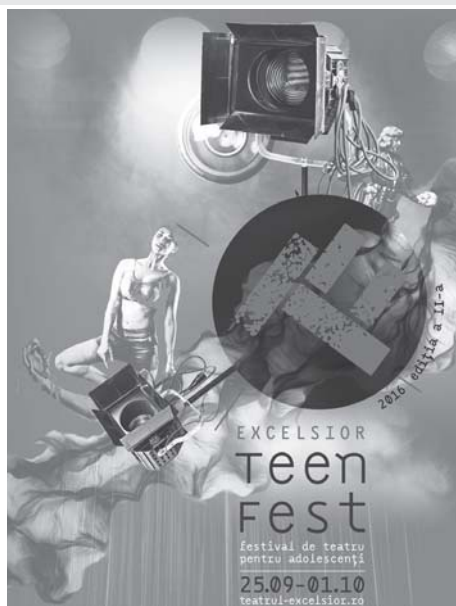
Împreună cu Centrul de teatru educațional Replika și cu SUPER: Festivalul de

filme făcute de adolescenți, organizatorii au îmbogățit programul festivalului cu *Teen Social*, secțiune ce a cuprins patru seri de artă educațională și cultură participativă (spectacole de teatru social, cărți și filme înrudite tematic și dezbateri).

Inovația adusă de acest proiect remarcabil și necesar constă în spargerea tiparelor clasice în ceea ce privește componența juraților. De data aceasta, cinci adolescenți împătimiti de arta spectacolului au primit însemnele puterii de jurat și au anunțat marelui câștigător.

Revista *Clipa* felicită inițiativa Teatrului Excelsior în realizarea festivalului ce a reușit, conform organizatorilor, „să atragă un număr mare de spectatori tineri, atingându-se astfel scopul acestei manifestări dedicate adolescenților, acela de a construi, prin artele spectacolului, un spațiu creativ și o platformă educațională”.

Clipa

Destin

Nicolae Croitoru

Dintr-o redie de deal
A ieșit un pui de cal,
Care-o rupe spre pădure
După mure de stelar.

Copitând prin colb de cer,
Suie, cade, cade, urcă
Peste-a vremurilor furcă
Zămisbind printre ponoare
Din dorință, o visare.

Și prin timp, ca o nălucă,
Prinse mînzul dor de ducă
Într-o pajiște de flori.
Dar simți atunci fiori
Că-n zăpodie la prînz
Va muri sârmanul mînz.

*

În buiestru prins pe deal
Bietul mînz, murise-n cal.
Cu zăbală și-n dârloagă,
Prinse calu-atunci să tragă
Peste vreme și cu sudoare,
Carul gol sau plin cu draci
Pe sub umbre de copaci.

Și-n răbdarea lui de cal,
S-a-ncordat să urce-un deal
Carul vechi pe colț de piatră.
Dar atunci, s-a rupt în două
Cerule, și-a-nceput să plouă,
Și-a căzut sârmanul cal
Peste-o margine de mal.

Și-n destin de timp ecvestru,
I-au scos capul din buiestru,
Și i-au dat un brînci să cadă
Într-un șuier de viroagă.

Și povestea s-a sfârșit.
Bietul cal a mai trăit
Doar un pic, cât timp să vadă
O murire de zăpadă.

*

EDITORI

Arhiepiscopia Râmnicului

Înaltpreasfințitul Părinte
† DR. VARSANUFIE
Arhiepiscopul Râmnicului

Președinte fondator
Dinu SĂRARU

REDACȚIA

Editor-coordonator
Alexandra Săraru
Secretar general de redacție
Gîia Tudoran

Seniori editori

Acad. Dan Berindei
Acad. Dinu C. Giurescu
Acad. D. R. Popescu
Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnicu
Acad. Răzvan Theodorescu
Acad. Ion Aurel Pop
Acad. Marius Porumb
† P.S. Emilian Lovișteanul
Lect. univ. dr. Irina Airinei
Vartan Arachelian
Prof. univ. dr. Jean-Jacques Askenasy
Prof. univ. dr. Ilie Bădescu, membru AOȘR
Dr. Andrei Cărpeneanu
Prof. univ. dr. Grigore Constantinescu
Drd. Mălina Conțu
Prof. univ. dr. Paul Dobrescu
Nicolae Dragoș
Prof. univ. dr. Dana Duma
Prof. univ. dr. Ion Ghinoiu
Mircea Radu Iacoban
Nicolae Iliescu
Andrei Magheru
Dr. Corina Mihăescu
Ștefan Mitroi
Prof. dr. George G. Potra, membru AOȘR
Prof. univ. dr. Valeriu Răpeanu
Prof. univ. dr. Gabriela Rusu-Păsărin
Prof. univ. dr. Ioan Scurtu, membru AOȘR
Tiberiu Stama
C. Stănescu
Prof. univ. dr. Dan Zamfirescu,
membru AOȘR

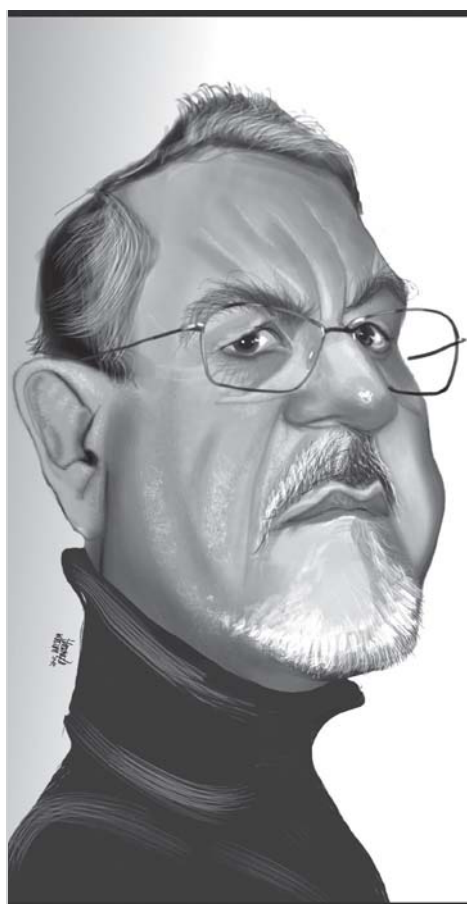
DTP & Web
Vladimir Tudose

Adresa redacției
Str. dr. Mihail Obedenaru, nr. 27
Sector 5, 050532, București
Tel./Fax: 021 411 00 70

www.revistaclipa.com
clipa@revistaclipa.com

Tipar: INNA Print București
ISSN 2065 – 300X

Semnatarii articolelor sunt direct răspunzători,
conf. art. 205, 206, de exactitatea și corectitudinea
celor relatate în materialele publicate

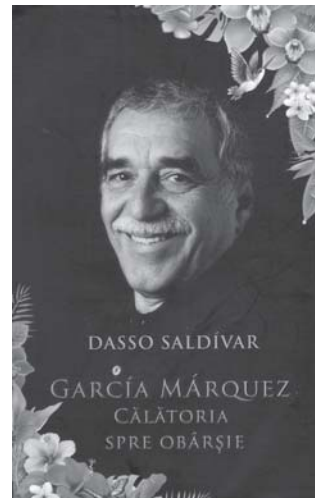
Eveniment editorial

Prof. univ. dr. Paul Dobrescu și-a lansat, sub egida editurii Litera, volumul *Crizele de după criză. O lume fără busolă și fără hegemon*, în cadrul târgului de carte Bookfest, ediția din 4 iunie 2016. Lucrarea continuă conceptul abordat de consacratul sociolog în operele precedente, *Lumea cu două viteze. Puterile emergente și țările dezvoltate* (2013), *Un deceniu cât un secol. Secolul lumii emergente* (2013, premiul Henri H. Stahl al Academiei Române) și *Viclenia globalizării. Asaltul asupra puterii americane* (2010).

Reamintim cititorilor noștri că volumul *Viclenia globalizării, asaltul asupra puterii americane*, semnat de prof. univ. dr. Paul Dobrescu, distins colaborator al Revistei *Clipa*, a fost premiat de Fundația Națională pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani” în 2010. Lucrarea a fost tradusă și publicată în Franța, la celebra editură pariziană L'Harmattan.

Recomandările Clipei

García Márquez Călătoria spre obârșie
Dasso Saldívar
Editura RAO, București, 2016

Sânge din sângele lui Dracula
Saga boierilor Florescu
Radu R. Florescu
Matei Cazacu
Editura Corint, București, 2016

My Way Berlusconi
I se destăinuie lui
Friedman
Alan Friedman
Editura RAO, București, 2016

Mantoul galben și rememorarea copilăriei pierdute

Gia Tudoran

Thérèse, întruparea singurătății, tăcerii și existenței anoste. Micuța Bijou, nu o poreclă drăgăstoasă, ci un nume de scenă dat de mama ce o abandonase la o vârstă fragedă. Thérèse nici nu îndrăznește să reviziteze amintirea Micuței Bijou. Până la urmă, nici nu mai avea de ce; viața mamei sale se sfârșise cu ani în urmă în Maroc. Cel puțin așa credea, până când s-a lovit de mantoul galben.

„Arta rememorării” – pentru care autorul romanului, Patrick Modiano, a primit Premiul Nobel pentru Literatură în 2014 – prinde viață în clipa în care Thérèse zărește mantoul galben în metrou. Un mantou galben atât de caracteristic mamei... Simțea, știa că ea era. Izvorăște speranța regășirii, iar peste Thérèse se revărsa o cascadă de amintiri confuze. Se scaldă în incertitudine, dorișă și amintirea Micuței Bijou de altădată.

Înarmată cu o cutie de metal în care și-a îndesat rămășițele copilăriei, Thérèse pornește în căutarea mantoului galben, a iluziei mamei și, în esență, a propriei existențe. Se agață de speranță și o ține strânsă la piept, refuzând să-și închipuie că purtătorul mantoului ar putea fi oricine altcineva. Mantoul galben o poartă prin vagoane de metrou, cartiere obscure și străduțe încărcate cu parfumul dulce-amar al Parisului. O poartă ușor prin ceață, o leagănă între prezent și copilărie și o ademeniște până în labirintul identității pierdute.

pentru romanul Micuța Bijou. În volumul de față, Modiano ne reamintește de iscusința cu care abordează arta memoriilor, măiestrie ce l-a consacrat printre marii autori ai literaturii franceze contemporane.

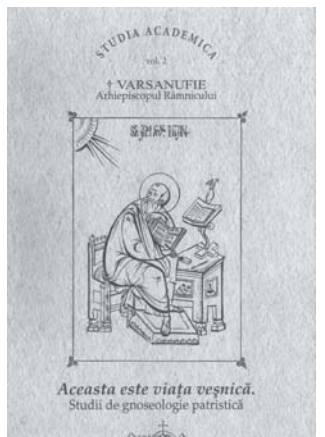
Micuța Bijou
Patrick Modiano
Editura Humanitas Fiction, București, 2014

Viața și Acatistul Sfinților Cuvioși Daniil și Misail
de la Mănăstirea Turnu
Viața și Acatistul Sfinților Cuvioși Daniil și Misail
Editor: Arhim. Chiril Lovin
Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă București, 2016

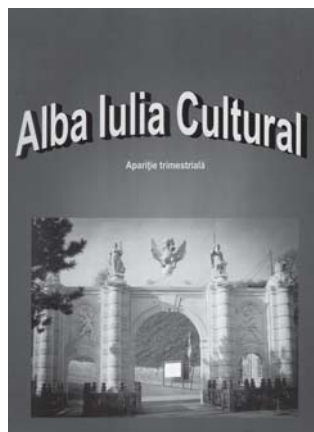
Viața Sfinților Cuvioși Neofit și Meletie de la Mănăstirea Stănișoara
Editor: Pr. Dr. Ștefan Zară
Editura Praxis a Arhiepiscopiei Râmnicului, Râmnicu Vâlcea, 2016

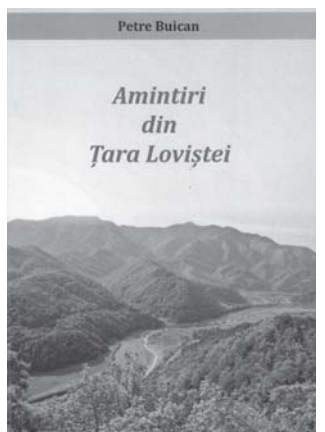
Aceasta este viața veșnică. Studii de gnoologie patristică
I.P.S. Dr. Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului
Editura Praxis a Arhiepiscopiei Râmnicului, Râmnicu Vâlcea, 2015

Tradiție și noutate în cultura și spiritualitatea epocii brâncovenești
Studia Academica VOL. 4
Vol. coord. de pr. dr. Ștefan Zară
Editura Praxis a Arhiepiscopiei Râmnicului, Râmnicu Vâlcea, 2016

Alba Iulia Cultural
Nr. 2, septembrie 2016
Revistă trimestrială editată de Asociația Alba Iulia Cultural

Amintiri din Tara Loviștei
Petre Buican
Editura CONTRAST
Amintiri din Tara Loviștei
Petre Buican
Editura Contrast, București, 2016

Factorul intern
România în spirala conspirațiilor
Aurel I. Rogojan
Editura Compania, București, 2016

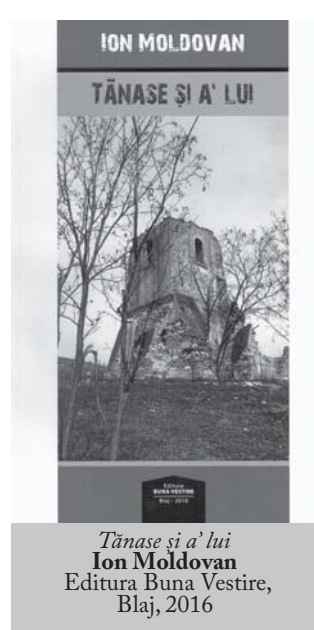
Cristache Gheorghe, demn continuator al istoricilor și al publiciștilor militari
G.I. bg. dr. Constantin Ucrain
Editura Contrast, București, 2016

Filosofia Chineză
Dr. Gh. Rațiu
Editura Paco, București, 2016

Sirena și alte povestiri
Giuseppe Tomasi di Lampedusa
Editura Humanitas Fiction, București, 2015

Tănase și a' lui
Ion Moldovan
Editura Buna Vestire, Blaj, 2016

Cu Birlie, răsând printre lacrimi
Ion Moldovan
Editura Buna Vestire, Blaj, 2016

Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici

Vacanțele bunicilor și părinților (IV)

Bunicii și părinții au putut vedea dansând, cântând și jucând marile vedete de cabaret ale vremii ca La Goulue, Jeanne Avril, Le Désossé, Le Pétomane și alții și mai târziu, pe Josephine Baker sau Maurice Chevalier. Nu se concepea vacanța la Paris fără de frecventarea marilor cabarete.

Moulin Rouge

Bineînțeles că lumea bună de la noi nu mergea în vacanțele sale pariziene, doar la cabarete care însă erau marea atracție de atunci. De un mare succes se bucurau și vodevilurile care erau mici comedii romantice, ușoare, fără pretenții, dar amuzante, cu un caracter frivol și de un erotism discret. Ele se jucau în special la teatrul Vaudeville de pe bulevardul „des Caucins”, teatru unde mi s-a povestit că vestita piesă *Dama cu camelii* a lui Alexandre Dumas a avut cel ai răsunător succes în 1862.

Théâtre Vaudeville

Noi cunoșteam astfel de piese căci în biblioteca de la Stolnici era o adevărată colecție de volume ilustrate cu vodevilurile atunci la modă ca cele ale lui Eugène Scribe, Eugène Labiche, Georges Feydeau sau Georges Courteline. Trebuie să recunoșc că zecile de vodeviluri respective mă distrau mai mult decât piesele de teatru severe ale lui Corneille sau Racine.

Théâtre de la Gaîté

Aceste vodeviluri se jucau în teatrele bulevardiere, în fruntea cărora era vestitul Teatru de pe bulevard du Temple (bulevard du Crime) cunoscut și drept Théâtre de la Gaîté, care ulterior a devenit teatru liric sau de operetă din rue Papin. În aceste teatre se jucau și diferite farse, pantomime, piese cu caracter burlesc care își aveau rădăcinile în vechile spectacole din bănciuri. Acest tip de spectacole a înflorit în cursul celui de al doilea imperiu și la belle époque și bunicii ne povesteau cu mult lux de amănunte și cu mult haz despre spectacolele respective și publicul prezent. Nu trebuie să uităm că piese de teatru de tip bulevardier sau vodevil au scris în decursul timpului autori notorii printre care imi amintesc de Marcel Aymé, Tristan Bernard, Robert des Flers, Sacha Guitry, Marcel Pagnol, Jules Romain sau Victorien Sardou. Multe din ele au fost preluate mai târziu de cinematografe.

Guignol (Jurnal de epocă)

Mama îmi povestea că pe lângă acestea se bucurau de un mare succes teatrele de păpuși care aveau un trecut încă din Evul Mediu, dar care fuseseră reactivitate de Laurent Mourguet de la Lyon, creatorul personajului Guignol¹. Aceste reprezentații se făceau pe stradă, prin parcurile publice, mai ales pe Champs-Élysées. Mamei îi plăcea să asiste la aceste spectacole, dar și la cel oferit de copii prezenți care se amuzau copios, dar și gălăgios.

Comedia Franceză

Bineînțeles că elitele române asistau și la spectacolele „serioase”. Cel mai prestigios teatru continua să fie Comedia Franceză, creată de Ludovic al XIV-lea și organizată de Napoleon I în 1812 (la Moscova în timpul nefericitei sale campanii din Rusia²), unde se juca repertoriul clasic francez. Mergeau și la alte teatre ca teatrele Bataclan, Bobino, Caumartin, Odeon, Théâtre de l'Atelier, sau sala Gaveau, dar mai ales la teatrele Châtelet și Historique (devenit ulterior teatrul Sarah Bernard). De la părinți și bunicii am aflat multe despre repertoriul acestor teatre și despre marii actori ai Parisului de la sfârșitul secolului XIX.

Teatrul Châtelet (A Blanchard)

Elitele românești aveau încă de atunci o deosebită educație muzicală. Patefonul și radioul nu apăruseră încă dar se dădeau mai ales la București și Iași, concerte și recitaluri executate de muzicieni români și streini. De asemenea, programele educative cuprindeau și lecții de canto, de vioară, dar mai ales de pian. În toate casele boierilor și marilor burghezi era câte un pian la care cântau unul sau mai mulți membri ai familiei. De aceea una din grijile călătorilor români ajunși la Paris era să asiste la spectacolele operii franceze care se dădeau în noua operă (a lui Garnier) și să audieze concertele care se dădeau în diferitele săli. Bunica mea a fost o mare amatoare de muzică. Ea nu se mulțumea numai cu sezonul de concerte de la Paris. Mergea mult la Viena și a fost o dată și la Bayreuth, deși nu era o admiratoare a lui Wagner.

Opera in sec. XIX

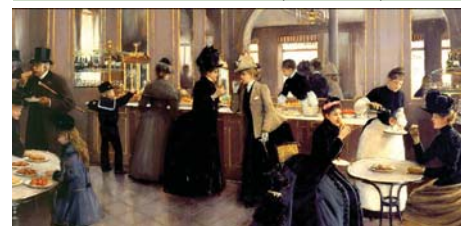
După câte mi s-a spus erau unii români care profitau de șederea lor la Paris ca să citească în marile biblioteci din capitala Franței. Mama îmi povestea de lungile zile petrecute în biblioteca Arsenalului, unde a lucrat sub oblăduirea lui Franz Funk Bretano, a cărui cărți le aveam la Stolnici.

Una din atracțiile Parisului de la sfârșitul secolului XIX erau cafenelele tot atât de celebre dar mai elegante decât cele de la Viena, cafenele în care puteai întâlni marile personalități politice economice și culturale ale Franței, dar și din alte țări ale lumii. Elitele române nu uitau niciodată să meargă în aceste localități elegante ca Le Procope (cea mai veche³ cafenea din Paris), Café de la Paix⁴ (cea mai renumită

și scumpă), Les Deux Magots (mai boemă) Le Floré, sau Le Fouquet's, care și astăzi se bucură de o imensă notorietate.

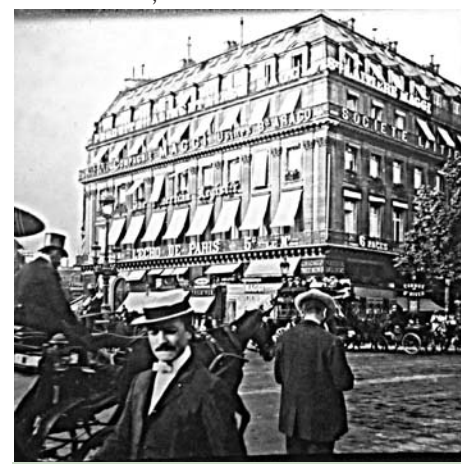
Café de la Paix (sec. XIX)

Cafenea de pe Champs-Élysées

Pe vremea bunicilor mei gastronomia franceză era vestită în toată lumea. Ea a început să fie prețuită la noi spre sfârșitul perioadei fanariote, dar mai ales după pacea de la Adrianopol, odată cu venirea consulilor streini. Marii boieri și noii mari burghezi au început să aducă bucătări din Franța și bucătăria franceză a început să fie prezentă pe mesele protipendadei din Țările Române. De aceea românii când ajungeau la Paris căutau să se bucure de gastronomia franceză autentică.

Restaurantele au apărut la Paris în 1765 când un oarecare Boulanger a deschis un local pe care l-a numit „Restaurant” și pe care a așezat deasupra meniului și prețurile, ca și deviza „Venite ad me, omnes qui stomacho laboratis, et ego restaurabo vos”⁵. Restaurantele pariziene au înflorit după Revoluția franceză, când bucătarii familiilor aristocrate și-au pierdut slujbele și au început să deschidă localurile lor, inaugurând modelele și ritualurile care până azi le găsim în restaurantele tradiționale. Inițial felurile servite erau plasate pe masă, de unde fiecare client își lua porția pe care o dorea (serviciu „a la française”). După 1810, datorită principelui Kurakin, felurile de mâncare se puneau pe farfurii de către bucătari sau ospătari care apoi le așezau în fața clienților (serviciu „a la russe”). Dintre miile de restaurante pariziene câteva s-au afirmat ca adevărate instituții naționale sau monumente ale gastronomiei. Ele s-au evidențiat strălucitor în la belle époque și unele din acestea sunt încă obiective căutate de amatorii de mâncăruri rafinate, dar și de nenumărați snobi.

Tata la Paris (1898)

Elitele române de la sfârșitul secolului XIX (dar și cele de după aceea) când ajungeau la Paris se grăbeau să experimenteze delicia gastronomiei franceze și, cum aveau bani, mergeau la marile restaurante ale epocii. Din cele ce ne povestea părinții și bunicii, din discuțiile dintre ei, dar și din comentariile multora din cei ce veneau în vizită la noi am aflat încă din copilărie despre aceste restaurante, a căror nume mi-au rămas în minte până astăzi (La Tour d'Argent, Maxim's, Le Grand Vefour, Le Procop, Prunier sau Le Buffet de le Gare de Lyon). Se vorbea despre ele ca despre marile muzee: Louvre, Carnaval, Invalides etc. Tata ne spunea că nu numai în aceste restaurante se mânca excelent, dar în multe altele mai mici, în bistrouri „auberge” sau acele „guinguettes” citate de toți vizitatorii, dar și

de istoricii Impresionismului. Iubitorii de mâncăruri bune cunoșteau toate locurile unde se poate gusta un anumit fel de mâncare Tata ne spunea că uneori se deplasa cu mașina sau trenul sute de kilometri ca să mănânce un anumit fel de mâncare care se pregătea doar într-un anumit restaurant. La belle époque a fost caracterizată de un rafinement gastronomic devenit aproape legendar.

Rața de la Tour d'Argent

Restaurantul La Tout d'Argent

Din adolescență știam că La Tout d'Argent (de pe cheiul La Tournelle) este cel mai vechi restaurant parizian de lux (se spune din secolul XVII). În la belle époque ajunsese cel mai căutat (fiind condus de Frederic Delair și apoi de Andre Terrail). Era vestit în special pentru „rața Tour d'Argent” provenită dintr-o crescătorie specială⁶, numerotată gătită după o rețetă originală (cu bulion, foie gras, coniac și vin de maderă) și servită cu un ritual complicat care se menține până azi în cursul căruia carcasa era stoarsă cu un dispozitiv special de argint⁸.

Despre restaurantul Le Grand Vefour⁹ situat lângă Comedia Franceză sub arcadele palatului regal (Palais-Royal) mi s-a povestit că a fost fondat prin 1823 în localul unei vechi cafenele (Le Café de Chartres) și că fusese locul de întâlnire al elitelor postrevoluționare, devenind unul din cele mai bune restaurante al epocii, grație bucătarului Louis Boissier și apoi a fraților Hamel. Multe din scaunele sale mai poartă și azi gravate numele clienților celebri ca Joséfina de Beauharnais, prințul de Courlanda, Victor Hugo, Georges Sand, Lamartine etc. Splendoarea sălilor sale crea un decor demn de excelența mâncărilor servite. Una din creațiile sale a fost sosul Mornay, un sos Béchamel la care se adaugă brânză de Gruyère și parmezan ras¹⁰. Am luat și eu un dejun acolo, invitat de Radu Pleșia, și mărturisesc că a fost o experiență gastronomică de o excepțională calitate.

NOTE:

¹ Numele lui Guignol a ajuns să desemneze astăzi teatrul de păpuși în general.

² Și azi Comedia Franceză respectă regulamentul de funcționare decretat de Napoleon.

³ Fondat de Francesco Procopio dei Coltellini în 1689 pe locul unei vechi cafenele armenice.

⁴ Fondat în 1862.

⁵ Termenul de restaurant desemna în trecut un aliment care avea proprietăți curative (de restaurare a sănătății) asupra corpului.

⁶ Veniți la mine toți care suferă de stomac și eu vă voi însăși (restaura).

⁷ Crescătorie Burgaud de Challans în Vendée.

⁸ Astăzi dispozitivul se poate cumpăra la casieria restaurantului.

⁹ Jean Vefour, creatorul restaurantului, a fost bucătarul regelui Louis Philippe.

¹⁰ Prin 1905 a trecut printr-o eclipsă. După eliberare reînvie.